

Policia, Komunitetet Rome dhe Sint:

Praktikat e mira për të krijuar

besim dhe mirëkuptim

Seria e botimeve të Zyrës për Çështjet Strategjike të Policisë (SPMU)

Vol. 9

Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE) punon për **stabilitet, prosperitet dhe demokraci** në 56 Shtete nëpërmjet dialogut politik për vlerat e përbashkëta dhe nëpërmjet punës praktike për një ndryshim të qëndrueshëm.

Vjenë, prill 2010

© OSBE 2010

Të gjitha të drejtat e rezervuara. Përmbajta e këtij botimi mund të përdoret lirisht e të kopjohet për arsye arsimit dhe arsye të tjera jotregtare, me kusht që çdo riprodhim i tillë të shoqërohet me falënderimin e OSBE-së si burimi. Ky nuk është një përkthim zyrtar.

ISBN 978-92-9235-222-6

Çështje strategjike të Policisë

Zyra e Sekretarit të Përgjithshëm

Sekretariati i OSBE-së

Walnerstrasse 6,

1010 Vjenë, Austri

Tel: +43-1 514 36 6942

Fax: +43-1 514 36 6266

E-mail: spmu@osce.org

<http://www.osce.org/policing>

<http://polis.osce.org>

Kontakti për çështjet rome dhe sinti / OSBE/ODIHR

Al. Ujazdowskie 19

00-557 Varshavë, Poloni

Tel: +48-22 5200 798

Fax: +48-22 5200 605

E-mail: Roma@odihr.pl

<http://www.osce.org/odihr/18148.html>

Përmbajtja

Shkurtime dhe akronime	6
Fjalorth / Sqarim i termave.....	7
Parathënie.....	9
Falënderime	11
Përmbledhje.....	15
Hyrje.....	23
II. Situata e mbrojtjes dhe sigurisë së romëve dhe sintive në zonën e OSBE-së	29
II.1 Diskriminimi racor, incidentet për motive urrejtjeje dhe krimet e urrejtjes.....	29
II.2 Marrëdhëniet midis policisë dhe romëve e sinive.....	31
II.2.1 Shembuj të policimit të pamjaftueshëm	32
II.2.2 Shembuj të policimit të tepruar.....	33
II.3 Përmirësimi i policimit në komunitetet rome dhe sinti.....	34
III. Praktikat e mira për krijimin e besimit dhe mirëkuptimit midis policisë dhe komuniteteve romë dhe sinti	41
III.1 Vlerësimi sistematik i politikës dhe praktikave të policimit në lidhje me komunitetet romë dhe sinti.....	42
III.1.1 Përcaktimi i kuadrit të politikave.....	43
III.1.2 Identifikimi i qëllimit të vlerësimit	45
III.1.3 Identifikimi i standardeve	46
III.1.4 Provat.....	46
III.1.5 Vlerësimi i mangësive dhe mospërputhjeve	48
III.1.6 Zhvillimi i planit të veprimit	49
III.2. Hartimi i Legjislacionit, Politikave, Kodeve të Etikës dhe të Sjelljes dhe Procedurave Standarde Operacionale.....	51
III.2.1 Hartimi i legjislacionit	51

III.2.2 Hartimi i politikave	52
III.2.3 Hartimi i kodeve të etikës dhe të sjelljes dhe procedurave standarde operacionale	56
III.2.4 Zbatimi i politikave, kodeve të sjelljes dhe procedurave operacionale	60
III.3 Menaxhimi i burimeve njerëzore	61
III.3.1 Rekrutimi.....	62
III.3.2 Mbajtja në punë.....	68
III.3.3 Promovimi dhe karriera.....	69
III.4 Trajnimi dhe Zhvillimi Profesional.....	72
III.4.1 Qëllimi dhe Objektivat e Trajnimit.....	73
III.4.2 Përmbajtja e Trajnimit në lidhje me Komunitetet Rome dhe Sinti.....	74
III.4.3 Metodrat e Trajnimit.....	80
III.4.4 Kushtet e Zbatimit	82
III.5 Angazhimi me Komunitetet Rome dhe Sinti	84
III.5.1 Krijimi i Partneriteteve.....	86
III.5.2 Drejtimi i Operacioneve të Policisë	95
III.5.3 Përgjegjshmëria e Veprimeve të Policisë	106
IV. Përfundime dhe rekomandime.....	108
V. Referenca	111
V.1 Dokumente ndërkombëtarë.....	111
V.2 Bibliografia.....	115
VI. Shtojca	125
Shtojca 1: Shembuj të nismave dhe instrumenteve ndërkombëtare për adresimin e sigurisë së romëve dhe sintive.....	125
Shtojca 2: Vlerësimi Sistematik i Politikave dhe Praktikave të Policisë në lidhje me Romët: Udhëzime për Vendet Anëtare të OSBE-së Formular për vlerësimin e zbatimit të Rekomandimeve të Planit të Veprimit të OSBE-së nga policitë e vendeve të ndryshme.....	131
Shtojca 3: Kuadri i Përgjithshëm i Monitorimit të Politikave.....	139
Shtojca 4: Formulari i Ndalimit që përdoret në Fuenlabrada, Spanjë.	140

Shkurtime dhe akronime

CAG Grupi i Këshillimit të Qytetarëve (KKQ)

CPRSI Kontakti për Çështjet Rome dhe Sintë (KÇRS)

CSAT Ekipi i Veprimit për Sigurinë në Komunitet (EVSK)

CSCE Konferenca për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (KSBE)

ECHR Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut dhe Liritë Themelore (KEDNjLTh)

ECRI Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (KERI)

ECHR Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNj)

ECtHR Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNj)

EPPHR Platforma Evropiane për Policimin dhe të Drejtat e Njeriut (PEPDNj)

ERPC Koalicioni për Politikën Evropiane për Romët (KEPR)

ERRC Qendra Evropiane për të Drejtat e Romëve (QEDR)

EU Bashkimi Evropian (BE)

EU-MIDIS Studimi i Bashkimit Evropian për Minoritetet dhe Diskriminimin (SBEMD)

FAERLEO Shoqata Vëllazërore Evropiane Rome e Zbatuesve të Ligjit (ShVERZL)

FRA Agjencia për të Drejtat Themelore (ADNj)

HCNM Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare (KLPK)

ICITAP Programi Ndërkombëtar për Asistencën mbi Trajnimin për Hetimet Penale (PNATHP)

IDP Person i Zhvendosur Brenda Vendit (PZhBV)

MIA Ministria e Punëve të Brendshme dhe Administratës (MPBA)

MoI Ministria e Brendshme (MB)

MoU Memorandum Mirëkuptimi

NGO Organizatë Joqeveritare (MM)

ODIHR Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ZIDDNj)

OSCE Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë (OSBE)

PER Projekti për Marrëdhëniet Etnike (PME)

SARA Skanim, Analizim, Reagim, Vlerësim (SARV)

SPMU Zyra për Çështjet Strategjike të Policisë (ZÇSP)

STEPSS Strategjitë për Ndalimet dhe Kontrollat Efektive të Policisë (SNKEP)

UN Kombet e Bashkuara (KB)

Fjalorth / Sqarim i termave

Romë dhe Sinti: Në këtë libër termi “Romë dhe Sinti” përdoret në përputhje me praktikën e OSBE-së. Këshilli i Evropës përdor termin “Romë dhe Endacakë” ndërsa Bashkimi Evropian përdor termin “Romë”. Këto terma janë gjithëpërfshirës për terma të tjerë të përgjithshëm që përdoren shpeshherë për komunitetet rome dhe sinti, si “arixhinj” dhe rrjedhime të termit “ciganë”. Kur jepen shembuj të vendeve të caktuara, përdoren ato terma që preferohen më tepër nga grupi në vendin përkatës.

Profilizimi etnik: “Profilizimi etnik” do të thotë kur oficerët e policisë, pa një arsye objektive dhe të justifikueshme, në veprimtaritë e tyre kërkuese, kontrolluese, survejuese apo hetuese, në vend të gjykimit të sjelljes përdorin karakteristika të racës, etnisë, besimit apo origjinës kombëtare për të vendosur se kush ka qenë apo kush mund të ketë qenë i përfshirë në një veprimtari kriminale. (Cf. Instituti “Shoqëria e Hapur”. Adresimi i Profilizimit Etnik nga Policia. Raport mbi Strategjitë për Projektin "Ndalimet dhe Kërkimet Efektive të Policisë", Nju Jork 2009, fq. 9; dhe Rekomandimi i Komisionit Evropian për Politika të Përgjithshme kundër Racizmit dhe Intolerancës, Nr. 11 për Luftën Kundër Racizmit dhe Diskriminimit Racor në Policim, CRI (2007) 39, Strasburg 2007, para. 1).

Krime të urrejtjes: Kjo është një veprë penale e kryer me motiv paragjykimi. Kjo do të thotë se autori e ka zgjedhur qëllimisht personin objekt të krimit për shkak të disa karakteristikave të mbrojtura. Krimi mund të drejtohet ndaj një ose më shumë personave, apo ndaj një grupi që ka një karakteristikë të veçantë. Karakteristikë e mbrojtur është një karakteristikë e gjithë grupit siç është raca, gjuha, feja, etnia, kombësia, apo çfarëdolloj faktori tjetër i ngjashëm, i përbashkët. (Burimi: Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, Ligjet për Krimet e Urrejtjes: Një udhëzues praktik, Varshavë 2009, fq. 16).

Krime të motivuar nga urrejtja: Këto krime përkufizohen si: “incidente, veprime apo manifestime të intolerancës të kryera me motiv paragjykimi, të cilat mund të mos arrijnë pragun e krimeve të urrejtjes për arsye se ose nuk provohet vepra penale ose veprimi mund të mos jetë një veprë penale sipas legjislacionit të një vendi të caktuar.” (Burimi: Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, Raport për Krimet e Urrejtjes 2008, Varshavë 2009, fq. 11).

Policimi i tepruar: “Tepria në policim” ndodh kur u jepet më shumë rëndësi krimeve që mendohet se janë kryer nga grupe të caktuara pakicash apo grupe etnike, apo kur ndaj këtyre personave autoriteti ushtrohet në mënyrë më rigorozë. (Cf. Oakley, Robin, “Trajnimi i Policisë për Migrantët dhe Pakicat Kombëtare” në: Këshillin e Evropës, të Drejtat e Njeriut dhe Policia, Strasburg, 1997, fq. 74f.).

Policimi i pamjaftueshëm: përkufizohet si mungesa e vullnetit nga ana e policisë për t’u dhënë ndihmën dhe shërbimet e duhura pjesëtarëve të komuniteteve të minoriteteve, kur këta të fundit janë viktima të krimit. (Cf. Oakley, Robin, “Trajnimi i Policisë për Migrantët dhe Pakicat Kombëtare” në: Këshillin e Evropës, të Drejtat e Njeriut dhe Policia, Strasburg, fq. 74f.).

Parathënie

Marrëdhënia ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti është shumë e rëndësishme në disa aspekte. Komunitetet rome dhe sinti bëhen shpeshherë shënjestër e diskriminimit dhe dhunës për motive racore. Ata duhet të jenë në gjendje të mbështeten plotësisht tek policia për mbrojtje dhe hetim të plotë të krimeve me motiv urrejtjen. Nga ana tjetër, policia përballet me vështirësinë për të kryer me efektivitet detyrat e veta policore në komunitetet rome dhe sinti, të cilët shpeshherë i shohin të tilla përpjekje me dyshim dhe mosbesim, ndjenja këto të ushqyera nga një histori e gjatë abuzimi dhe diskriminimi në duart e autoriteteve të ndryshme shtetërore.

Në Planin e Veprimit të vitit 2003 për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive në zonën e OSBE-së, Shtetet Pjesëmarrëse njohën rëndësinë e marrëdhënieve të mira ndërmjet policisë dhe komuniteteve të romëve dhe sintive për qëllimin e përbashkët të luftës kundër diskriminimit dhe dhunës racore dhe për të bërë të mundur që romët dhe sintit të kenë një rol të plotë e të barabartë në shoqëri. Shtetet pjesëmarrëse u angazhuan për të marrë një sërë masash me qëllim eliminimin e hendekut midis standardeve ndërkombëtare për policimin dhe praktikave ekzistuese vendase.

Shtatë vjet pas miratimit të planit të veprimit janë zhvilluar një sërë iniciativash e praktikash të mira në lidhje me policimin dhe romët e sintit. Gjithsesi mbetet ende shumë për t'u bërë për zbatimin e plotë të angazhimeve të shprehura në planin e veprimit. Fatkeqësisht, shumë shtete anëtare vazhdojnë të raportojnë mjaft raste të sjelljes së keqe të policëve dhe tensione midis organeve të zbatimit të ligjit dhe komuniteteve rome dhe sinti.

Ky botim ka për qëllim t'u vijë në ndihmë shteteve pjesëmarrëse për zbatimin e angazhimeve të tyre sipas planit të veprimit duke identifikuar parimet dhe praktikat e mira që mund të përdoren në përpjekje për të përmirësuar marrëdhëniet ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti.

Një bashkëpunim më i mirë dhe një besim më i madh në marrëdhëniet me policinë mund të rezultojë në një policim më efektiv dhe në më shumë siguri për komunitetet rome dhe sinti. Për më tepër, edhe vetë policia përfiton nga marrëdhëniet më të mira me ta. Parandalimi dhe hetimi efektiv i krimeve me motive urrejtjeje është pjesë e policimit të mirë dhe rritja e suksesit do të ketë ndikim pozitiv në punën e policisë në përgjithësi. Sjellja profesionale në përputhje me standardet ekzistuese do sjellë më tepër mbështetje nga komunitetet vendase dhe më shumë mundësi për policinë që t'u qaset atyre. Marrëdhëniet e mira me komunitetet rome dhe sinti do të rrisin edhe nivelin e sigurisë për vetë oficerët e policisë. Shpresojmë që shembujt e praktikave të mira për përmirësimin e marrëdhënieve midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti të paraqitura në këtë libër të shpërndahen gjerësisht dhe të përdoren nga hartuesit e politikave, përfaqësuesit e ministrive të punëve të brendshme, administrata, autoritetet dhe oficerët e policisë në të gjitha nivelet, si dhe nga përfaqësuesit e shoqërisë civile.

Kevin Carty

Këshilltar i Lartë i Policisë pranë

Sekretarit të Përgjithshëm të OSBE-së

Andrzej Mirga

Këshilltar i Lartë për Çështjet Rome dhe Sintit,

Zyra e OSBE-së për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR)

Falënderime

Megjithëse gjetjet në këtë libër, në pjesën më të madhe, janë bazuar në rezultatet e projektit të ODIHR-it “Policia dhe Romët: Drejt Sigurisë në Komunitetet Multietnike”, këto gjetje janë analizuar, përditësuar dhe pasuruar më tej në vitin 2009 në bashkëpunim të ngushtë me specialistë të shquar të marrëdhënieve romë-polici, të cilët kanë kontribuar nëpërmjet një sërë shkëmbimesh me postë elektronike dhe nëpërmjet dy seminareve të mbajtura në Vjenë gjatë muajve shtator-tetor 2009, të organizuara nga Zyra për Çështjet Strategjike të Policisë dhe Zyra e Kontaktit të ODIHR-it për çështjet e komuniteteve rome dhe sinti.

Ekspertët:

Yahya Çolak, Inspektor i Përgjithshëm, Turqi

John Coxhead, Oficer Ndërlidhjeje për Ciganët dhe Endacakët, Zyrat Qendrore të Policisë për Sigurinë në Komunitet, Ripoli, Mbretëria e Bashkuar

Anita Danka, Specialiste për çështjet e komuniteteve rome dhe sinti, Person kontakti në ODIHR për çështjet e komuniteteve rome dhe sinti

Dan Doghi, Specialist për çështjet e komuniteteve rome dhe sinti, Person kontakti në ODIHR për çështjet e romëve dhe sintive

Tim Del Vecchio, Specialist i Çështjeve Policore, Zyra e OSBE-së për Çështjet Strategjike të Policisë

Samuel Dubuis, Drejtorja e Xhandarmërisë Kombëtare, Zyra për Sigurinë Publike, Departamenti i Rregulloreve dhe Angazhimeve, Francë

Judith Gimenez, Juriste, Zyra e Komisionerit të Lartë të OSBE-së për pakicat Kombëtare

Joanna Goodey, Shefe e Departamentit për Liritë dhe Drejtësinë, Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore

Janette Grönfors, Bordi Këshillimor Kombëtar i Finlandës për Çështjet Rome, Ministria e Çështjeve Sociale dhe Shëndetit

Patricie Hanzlova, DROM, Republika Çeke

Ulrika Herbst, Komisionere e Policisë, Bordi Kombëtar i Policisë, Suedi

Stoyan Panayotov Imandiev, Inspektor Policie, Drejtoria Rajonale e Plovdivit, Bullgari

Edward Kabina, Këshilltar i Lartë për Policimin në Komunitet, Misioni i OSBE-së në Serbi

Heidi Kankainen, Inspektor Krimesh, Ministria e Brendshme. Finlandë

Milena Klajner, Drejtoreshë e Zyrës për Pakicat Kombëtare, Kroaci

Carlo Landi, Këshilltar i Lartë Ushtarak, Misioni i Përhershëm Italian në OSBE

György Makula, Zëdhënëse, Drejtoria e Përgjithshme e Policisë, Hungari

David Martin, Rreshter, Përfaqësues i Marrëdhënieve me Minoritetet. Policia Vendore e Funelabradës, Madrid, Spanjë

Manuel Marion, Zëvendësshef i Zyrës së OSBE-së për Çështjet Strategjike të Policisë

Isabela Mihalache, Zëvendësdrejtoreshë e Qendrës Evropiane për të Drejtat e Romëve

Zsófia Moldova, Juriste, Komiteti Hungarez i Helsinkit

Denis Nauret, Major, Drejtoria e Xhandarmërisë Kombëtare, Zyra për Sigurinë Publike, Departamenti i Rregulloreve dhe Angazhimeve, Francë

Branko Novak, Inspektor i Lartë Policie, Akademia e Policisë – Qendra e Trajnimit, Slloveni

Robin Oakley, Këshilltar, Dialogu Evropian, Mbretëria e Bashkuar

Janez Ogulin, Inspektor i Lartë Policie, Drejtor i Policimit të Përgjithshëm, Divizioni i Drejtorisë së Policisë me Uniformë, Slloveni

Milena Petrovic, Asistente Projekti, Misioni i OSBE-së në Serbi

Alexandros Sigkos, Toger i Parë Policie, Greqi

Thorsten Stodiek, Këshilltar për Studime dhe Analiza, Zyra e OSBE-së për Çështjet Strategjike të Policisë

Simona Ioana Stoica, Kapiten/Inspektor i Parë, Instituti për Parandalimin dhe Psiko-Sociologjinë, Inspektoriat i Përgjithshëm i Policisë, Rumani

Sonja Stojanovic, Drejtoreshë e Qendrës për Marrëdhëniet Civilo-Ushtarake, Serbi

Stanislav Teofilov, Drejtor i Komanduar i Policë me Uniformë dhe Policisë Rrugore, Bullgari

Renata Tlensheva, Departamenti i Luftës Kundër Ekstremizmit, Ministria e Brendshme, Federata Ruse

Petr Torak, Oficer Policie, Policia e Kembrixhshajërit, Mbretëria e Bashkuar

Aleksandar Vasiljevic, Zëvendësshef i Zyrës së Policimit në Komunitet, Ministria e Brendshme, Serbi

Viktória Vegh, Këshilltare, Ministria e Drejtësisë dhe e Zbatimit të Ligjit, Hungari

István Vincze, Oficer Policie, Ministria e Drejtësisë dhe e Zbatimit të Ligjit, Hungari

Predrag Vujicic, Specialist për Drejtësinë dhe Çështjet e Brendshme, Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal

Simona Wachsbergerova, DROM, Republika Çeke

Katarina Zarkova, Sekretare e Dytë, Misioni i Përhershëm i Republikës së Sllovakisë në OSBE

Këshilltari i Lartë për Policinë dhe Këshilltari i Lartë për Çështjet Rome dhe Sinti i janë thellësisht mirënjohës kontributit të gjithanshëm dhe me shumë vlerë të dhënë nga ekspertët për hartimin e këtij dokumenti.

Këshilltari i Lartë për Policinë dhe Këshilltari i Lartë për Çështjet Rome dhe Sinti u janë gjithashtu mirënjohës organizatave të mëposhtme ndërkombëtare dhe rajonale, organizatave qeveritare, atyre jo-qeveritare dhe autorëve që dhanë të drejtën e autorit për të përfshirë dokumentet e tyre në CD-në referencë:

Shoqata e Oficerëve të Lartë të Policisë së Anglisë, Uellsit dhe Irlandës së Veriut (APCO)

Këshilli i Evropës

Këshilli i Bashkimit Evropian

Coxhead, John

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI)

Dialogu Evropian

Komiteti Hungarez i Helsinkit

Instituti për Studimin dhe Parandalimin e Krimit, Rumani

Policia e Mërzisajdit

Ministria e Brendshme e Republikës së Sllovakisë/Presidiumi i Forcës Policore/Departamenti i Rendit Publik

Bordi Kombëtar i Arsimit/Ekipi për Arsimimin e Romëve/Ministria e Brendshme, Departamenti i Policisë, Finlandë

Iniciativa për Drejtësi në Shoqërinë e Hapur

Projekti për Marrëdhëniet Etnike

Richardson, Joanna

Ministria e Brendshme e Mbretërisë së Bashkuar

Kombet e Bashkuara

Përmbledhje

Komunitetet rome dhe sinti jetojnë në gjithë rajonin e OSBE-së dhe përbëjnë pakicën etnikë më të madhe në Evropë. Pavarësisht larmisë së pasur kulturore, gjuhësore, dhe historike, një numër i madh i grupeve rome dhe sinti kanë një problem të përbashkët: ata janë shpeshherë objekt diskriminimi dhe marxhinalizimi të papërbalueshëm në shumë sfera të jetës publike, si p.sh. në mundësinë e përfitimit nga shërbimet publike, strehimi, kujdesi shëndetësor, arsimit dhe punësimi. Romët dhe sintit janë gjithashtu prë e dhunës për arsye racore, e cila ndonjëherë rezulton në dëmtime të rënda e madje edhe në vdekje.

Vështirësitë që hasin romët dhe sintit në marrëdhënie me policinë variojnë nga profilizimi etnik, përdorimi i dhunës së tepërt nga ana e policisë ndaj romëve, deri në mungesën e reagimit efektiv të policisë në rastet e viktimave rome të shkaktuara nga krimi dhe dhuna për shkaqe racore. Për më tepër, romët dhe sintit shpeshherë nuk kanë mundësitë dhe njohuritë e duhura për të raportuar e për tu ankuar për sjelljen jokorrekte të policisë .

Megjithëse shumë shtete anëtare kanë hartuar politika integruese kundër diskriminimit të komuniteteve rome dhe sinti, ato rrallëherë zbatohen në praktikë, madje shpeshherë ato e neglizhojnë aspektin e policimit ose nuk arrijnë të identifikojnë çështjet policore që kanë të bëjnë me romët dhe sintit.

Ky botim është përgatitur edhe në bazë të projekteve dhe nismave të mëparshme të OSBE-së të ndërmarra për përmirësimin e marrëdhënieve midis policisë dhe romëve e sintive në disa shtete pjesëmarrëse. Këto veprimtari përkohë në një masë të madhe me rekomandimet për policimin në *Planin e Veprimit të OSBE-së për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive në zonën e OSBE-së, Rekomandimet 3 dhe 11 të Komisionit Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) për Politikën e Përgjithshme, Rekomandimet e Komisionit të Lartë për Pakicat Kombëtare (HCNM) për Policimin në Shoqëritë Multietnike dhe në Parimet e Përgjithshme për Policimin Demokratik, të identifikuar në botimin e Zyrës së OSBE-së për Çështjet Strategjike të Policisë: Udhëzues për Policimin Demokratik dhe Praktikën e mira për ndërtimin e partneritetit midis policisë dhe publikut.*

Botimi strukturohet sipas çështjeve më kryesore që kanë të bëjnë me përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet policisë dhe romëve e sintive:

- vlerësimi i politikës dhe praktikës së policimit në lidhje me komunitetet rome dhe sinti;
- hartimi i legjislacionit, politikave, kodeve të etikës dhe të sjelljes; dhe procedurat standarde të punës;
- menaxhimi i burimeve njerëzore;
- trajnimi dhe zhvillimi profesional; dhe
- angazhimi në komunitetet rome dhe sinti: ndërtimi i partneritetit dhe kryerja e operacioneve.

Vlerësim sistematik i politikës dhe praktikave të policimit në lidhje me komunitetet rome dhe sinti

Duke marrë si pikë referimi standardet ndërkombëtare të policimit demokratik, vlerësimi ka për qëllim të identifikojë mangësitë si në legjislacionin dhe politikën vendase, ashtu edhe në zbatimin në praktikë të politikave.

Vlerësimi sistematik i praktikave të policimit që lidhen me romët dhe sintit, duhet të ndërmerret brenda një kuadri të qartë politikash dhe me masat e duhura organizative për të kryer detyrën. Kjo gjë do të lejonte përcaktimin e anëve të forta e të dobëta të punës aktuale organizative dhe do të bënte të mundur hartimin e një plani strategjik për të rregulluar mangësitë e identifikuar. Duhet krijuar gjithashtu edhe mekanizma institucionale për të siguruar ruajtjen e këtyre standardeve në të ardhmen.

Hapat e ndryshëm të vlerësimit përqendrohen në hartimin e kuadrit, identifikimin e fushës së vlerësimit, identifikimin e standardeve të policimit, marrjen e evidencave, vlerësimin e mangësive dhe zhvillimin e planeve të veprimit.

Hartimi i Legjislacionit, Politikave, Kodeve të Etikës dhe të Sjelljes dhe Procedurat Standarde të Punës

Faza e vlerësimit duhet të ndiqet nga një rishikim i gjithanshëm i legjislacionit, politikave, kodeve dhe procedurave vendase, i cili duhet të ketë për qëllim plotësimin e mangësive. Këto mangësi duhet të njihen nga krerët e politikës dhe të policisë dhe të ketë një angazhim serioz për marrjen e masave të duhura në lidhje me këto probleme në bashkëpunim të ngushtë me përfaqësues nga komunitetet rome dhe sinti.

Legjislacioni kombëtar kundër diskriminimit duhet të respektojë standardet ndërkombëtare në ato vende ku një gjë e tillë nuk është bërë ende dhe duhet krijuar organizma kundër diskriminimit për të hetuar shkeljet e legjislacionit aktual, duke përfshirë edhe shkeljet që bëhen nga punonjësit e zbatimit të ligjit kundrejt romëve dhe sintive.

Duhet hartuar politika që vlerësojnë rëndësinë e policimit në shoqëritë multietnike. Për të qenë të suksesshme, këto politika nuk duhet të trajtohen të izoluar, por si elementë përbërës të politikave për integrimin e romëve në përgjithësi, si pjesë e një strategjie më të gjerë për të luftuar diskriminimin sistematik dhe për të nxitur përfshirjen e romëve dhe sintive.

Aty ku shihet e nevojshme, çështjet rome duhen lidhur me strategjitë për reformat e përgjithshme në polici, për të bërë të mundur që policimi të bazohet në respektimin e të drejtave të njeriut dhe t'i përgjigjet kërkesave të një shoqërie multietnike.

Kodet e etikës dhe të sjelljes, si dhe procedurat standarde të punës, duhet të rishikohen apo të zgjerohen duke u bazuar tek politikat. Në to mund të përcaktohen parimet e përgjithshme etike të policimit demokratik si dhe veprimet që duhen ndërmarrë gjatë kryerjes së detyrave të policisë, siç janë dëbimet, hetimet e krimeve të kryera për motive racore apo kontrollat dhe ndalimet.

Përveç këtyre, duhen siguruar edhe struktura efektive organizative dhe burime të nevojshme për zbatimin e politikave. Efektiviteti i zbatimit duhet të monitorohet dhe vlerësohet periodikisht për të identifikuar mundësitë që ekzistojnë për përmirësimin e punës së policisë.

Menaxhimi i burimeve njerëzore

Policia duhet të tregohet e drejtë, e paanshme dhe përfaqësuese e shoqërisë si një e tërë, në mënyrë që të gëzojë besimin e komuniteteve të ndryshme që ndodhen në një vend, sidomos të atyre që kanë përjetuar sjellje paragjyquese dhe represive nga ana e policisë.

Ashtu si komunitetet e tjera, romët dhe sintit duhet të përfaqësohen drejt në strukturat e shtetit. Tradicionalisht, romët dhe sintit kanë qenë të papërfaqësuar sa duhet në strukturat shtetërore, duke përfshirë edhe ato policore, kryesisht për shkak të historisë së gjatë të diskriminimit dhe ngurrimit të romëve dhe sintive për të hyrë në polici dhe në agjenci të tjera shtetërore.

Megjithëse procesi i aplikimit, përzgjedhjes dhe zhvillimit të karrierës, duhet të jetë transparent dhe i hapur për të gjitha shtresat e popullsisë, dhe jo vetëm i orientuar drejt minoriteteve, mund të ndërmerren disa nisma të veçanta për të nxitur romët dhe sintit të hyjnë në polici, siç mund të jenë fushatat informuese apo ndërgjegjësuese apo masa për plotësimin e mangësive në arsim. Bashkëpunimi i shkollave dhe organizimi i vizitave të nxënësve për të parë ambientet e trajnimit të policisë, kanë rezultuar mjaft të suksesshme në njohjen e punës së policisë nga publiku. Ndër masat për plotësimin e mangësive në arsim, mund të përfshihen, për shembull, trajnime përpara procesit të aplikimit, si dhe të merren në konsideratë aftësi të veçanta, siç janë njohja e kulturës dhe gjuhës rome. Mund të vendosen objektiva për rritjen e përfaqësimit të romëve dhe sintive dhe mund të parashikohen masa të veçanta rekrutimi për të rregulluar disbalancën brenda një kohe të shkurtër, në rrethana të jashtëzakonshme dhe vetëm për një kohë të caktuar.

Për të inkurajuar romët dhe sintit që të punojnë në polici, duhet të krijohet një ambient pune neutral, multietnik dhe jodiskriminues, ku romët dhe sintit të ndihen mirë dhe të kenë mundësi të barabarta për karrierë.

Trajnimet dhe zhvillimi profesional

Oficerët e policisë duhet të marrin njohuri bazë, të ndërgjegjësohen dhe të pajisen me aftësitë e duhura për të kryer punën e tyre në shoqëritë heterogjene. Përveç njohurive bazë dhe aftësive për zgjidhjen e problemeve në komunitet, ata duhet të informohen edhe për cenimin e romëve dhe sintive nga dhuna dhe diskriminimi për motive racore. Ata duhet të jenë gjithashtu në gjendje t'i trajtojnë romët dhe sintit ashtu siç duhet dhe me drejtësi dhe t'u përgjigjen ndryshimeve kulturore, siç janë struktura e familjes rome, rolet gjinore, kujdesi për fëmijët dhe stili i jetesës në përgjithësi.

Është shumë e rëndësishme që trajnimet të trajtojnë temat e paragjyqimit dhe stereotipizimit të grupeve etnike si një pengesë potenciale për një trajtim të drejtë dhe profesionist të romëve dhe sintive. Gjatë trajnimeve dhe zhvillimit profesional, duhet vënë theksi tek aspekti praktik në mënyrë që oficerët e policisë ta kryejnë punën e tyre të përditshme në komunitetet rome dhe sinti në përputhje me standardet profesionale të policimit dhe angazhimet ndërkombëtare për respektimin e të drejtave të njeriut. Oficerët e policisë duhet gjithashtu të ndërgjegjësohen edhe për përfitimet që sjell përmirësimi i marrëdhënieve me romët dhe sintit në efektivitetin e punës së tyre.

Çështjet që kanë të bëjnë me komunitetet rome dhe sinti duhet të adresohen si në trajnimin bazë të policëve ashtu edhe gjatë trajnimit të vazhduar. Ky lloj trajnimi duhet të jepet si për oficerët në terren edhe për drejtuesit e policisë, por duke u përqendruar në aspekte të ndryshme sipas çështjeve përkatëse operacionale dhe drejtuese.

Drejtuesit e policisë duhet të mbajnë parasysh gjithashtu se vetëm trajnimi nuk do të jetë i mjaftueshëm për mënyrën e sjelljes dhe nuk mund të zëvendësojë masat strukturore, organizative dhe drejtuese që duhen marrë për të kryer ndryshimet. Për këtë arsye, trajnimi duhet të plotësohet me metoda të tjera, siç janë këshillimet, inkurajimet dhe shpërblimet për sjellje të duhur, si dhe masa disiplinore në raste shkeljesh. Për më tepër, oficerët e policisë duhet të udhëheqin me etikë sipas standardeve profesionale.

Efektiviteti i trajnimeve dhe zhvillimit profesional duhet vlerësuar në mënyrë periodike për të parë nëse janë arritur objektivat.

Angazhimi në komunitetet romë dhe sinti: Rritja e besimit dhe ndërtimi i partneriteteve

Për të përmbushur detyrimet e tyre në kohën e duhur, në mënyrë të barabartë dhe të paanshme për të

gjithë pjesëtarët e shoqërisë, policia duhet t'i përgjigjet edhe nevojave të komuniteteve rome dhe sinti. Për të mësuar rreth problemeve dhe nevojave të romëve dhe për të pasur mbështetjen e tyre në parandalimin e krimit, policia duhet të mundohet të fitojë besimin e tyre dhe të krijojë partneritet me këto komunitete në bazë të përgjegjshmërisë, respektit reciprok dhe komunikimit në nivel të barabartë.

Prandaj, policia dhe komunitetet rome dhe sinti, si dhe përfaqësues të tjerë të shoqërisë, duhet të trajnohen për mënyrat e komunikimit dhe të kuptojnë rolet, të drejtat dhe detyrimet e tyre në një partneritet. Si shembuj të forumeve formale apo joformale mund të shërbejnë bordet këshillimore në komunitet, seminarët e përbashkëta ndërmjet policisë dhe komunitetit, takimet me publikun apo ditët e dyerve të hapura të policisë. Në mënyrë që të merren sa më shumë pikëpamje dhe të komunikohet me sa më shumë pjesëtarë të komunitetit, këto forume publike duhet të jenë të hapura ndaj gjithë segmenteve të shoqërisë. Komuniteteve rome dhe sinti u duhet dhënë mundësia që të t'i shfrytëzojnë sa më mirë këto forume për të identifikuar problemet dhe për t'i zgjidhur ato.

Duke qenë se komunitetet rome dhe sinti kanë pasur episode negative me policinë në shumë pjesë të zonës së OSBE-së, policisë do i duhet më tepër përpjekje për të krijuar marrëdhënie besimi dhe partneriteti me komunitetet rome dhe sinti. Për të fituar dhe mbajtur mbështetjen e romëve dhe sintive në strukturat e partneritetit, projektet e zhvilluara nga strukturat e forumeve publike duhet të kenë efekte të prekshme e të qëndrueshme mbi situatën e romëve dhe sintive. Policia dhe agjencitë e tjera shtetërore duhet t'i institucionalizojnë këto struktura, si dhe partneritetin afatgjatë me komunitetet rome dhe sinti.

Në fund të fundit, komunitetet rome dhe sinti do të kenë besim tek policia vetëm nëse policia në punën e saj të përditshme tregon vullnet dhe aftësi për të ofruar një shërbim profesional, cilësor e në respektim të të drejtave të njeriut, sidomos në ato veprimtari ku ka mundësi për konflikte dhe tensione midis policisë dhe romëve e sintive. Këtu do të përfshiheshin kontrollet, bastisjet, ndalimet e dëbimet e policisë, menaxhimi i tensioneve dhe konflikteve midis komuniteteve të ndryshme, si dhe lufta kundër incidenteve dhe krimeve për motive racore.

Në këto raste, policia duhet të tregohet e gatshme dhe e aftë për t'i trajtuar drejt romët dhe sintit, për të ndërmjetësuar në mënyrë të paanshme në interesat e komuniteteve të ndryshme dhe për t'iu përgjigjur shpejt e me seriozitet dhunës për motive racore.

Kjo kërkon që policia të ketë politikat dhe kodet e duhura të sjelljes si dhe trajnimin dhe pajisjet e duhura për t'i zbatuar me profesionalizëm këto politika dhe kode sjelljeje.

Së fundi, niveli i besimit të romëve dhe sintive tek policia do të varet shumë nga shkalla e përgjegjësisë së policisë për veprimet e tyre. Për këtë arsye, duhet të krijohen mekanizma të brendshëm dhe të jashtëm të ankimit dhe mbikëqyrjes, të cilët duhet të jenë efektivë dhe transparentë në trajtimin e ankesave ndaj policisë për shkelje gjatë operacioneve, dhe të jenë të aftë e të kenë pushtetin të analizojnë dhe vlerësojnë veprimet e policisë për të identifikuar llojet e shkeljeve dhe për të hartuar strategji për trajtimin e mangësive.

Rekomandime të Përgjithshme

Duke qenë se policimi është thelbësor për sigurinë dhe stabilitetin e gjithë segmenteve të shoqërisë, ai duhet të jetë një aspekt i rëndësishëm në politikat e hartuara për romët dhe sintit së bashku me fusha të tjera të rëndësishme. Megjithatë çështjet e policimit nuk duhet të trajtohen të veçuara, por si pjesë përbërëse të politikave për integrimin e romëve, të cilat kërkojnë përfshirjen e agjencive të tjera publike e private.

Të gjithë hapat strategjikë për përmirësimin e marrëdhënieve midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, që nga niveli legjislativ dhe politikëbërës e deri në nivel drejtues e operacional, duhen ndërmarrë në bashkëpunim të ngushtë me të gjitha palët e interesuara, ku të përfshihen sidomos përfaqësues të komuniteteve rome dhe sinti, si dhe përfaqësues të organeve përkatëse shtetërore (p.sh. nga arsimi, strehimi dhe shëndetësia), përfaqësues të shoqërisë civile dhe të sektorit privat.

Përfaqësuesit e komuniteteve rome dhe sinti duhet të marrin pjesë aktive në hartimin e politikave, në rekrutimin e policëve romë dhe sinti, në hartimin dhe organizimin e trajnimeve të policisë për çështjet rome dhe sinti, në krijimin e partneriteteve midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, si dhe në rritjen e përgjegjshmërisë së policisë, për shkak të njohjes që ata kanë mbi kulturën, zakonet, nevojat dhe problemet e këtyre komuniteteve. Përfaqësimi i komuniteteve rome dhe sinti në këto struktura dhe veprimtari do ta rriste ndjeshëm legjitimitetin e këtyre strukturave dhe veprimtarive në këto komunitete.

Udhëheqja politike dhe ajo e policisë duhet të jetë e qartë dhe e prerë në deklaratat e saj në lidhje me përmirësimin e policimit të romëve dhe sintive si dhe në lidhje me ndryshimet që duhen bërë në nivel organizativ, drejtues dhe operacional brenda organeve të policisë. Këto deklaratat u duhen njoftuar të gjitha palëve të interesuara brenda dhe jashtë policisë, si dhe vetë komuniteteve rome dhe sinti. Angazhimi për ndryshim duhet reflektuar në praktikë duke krijuar dhe mbajtur partneritete afatgjata ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti. Shembujt e suksesshëm të nismave të bazuara në partneritet duhet të publikohen nga autoritetet si praktika të mira. Duke qenë se romët dhe sintit jetojnë në shumë vende të ndryshme brenda zonës së OSBE-së dhe përballen me probleme të ngjashme, do të ishte e dobishme të ndiqej një qasje ndërkombase e qeverive, organeve të policisë dhe shoqërisë civile për të shkëmbyer praktikat e mira në zbatimin e *Planit të Veprimit të OSBE-së për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së*.

Institucionet e OSBE-së, zyrat rajonale dhe njësitë tematike, me aftësitë dhe burimet e tyre të veçanta, mbeten të gatshme për t'i mbështetur shtetet pjesëmarrëse për zbatimin e të gjitha hapave strategjikë drejt përmirësimit të marrëdhënieve ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, siç përshkruhet në këtë botim.

I. Hyrje

Në zonën e OSBE-së jetojnë rreth 10 deri në 12 milionë¹ romë dhe sinti² duke krijuar kështu një nga komunitetet më të mëdha etnike në Evropë. Pavarësisht larmisë së pasur kulturore, gjuhësore dhe historike, një numër i madh i grupeve romë dhe sinti kanë një problem të përbashkët: ata bëhen shpeshherë objekt diskriminimi dhe kufizimi në shumë sfera të jetës publike, si p.sh. në mundësinë e përfitimit nga shërbimet publike, strehimi, kujdesi shëndetësor, arsimi dhe punësimi. Romët dhe sintit bien gjithashtu prë e dhunës racore dhe shpeshherë motivet e mundshme paragjyquese nuk hetohen.³

Qysh në vitin 1990, OSBE-ja (atëherë Konferenca për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë), njohu vështirësitë njerëzore me të cilat përballeshin komunitetet romë dhe sinti në rajon.⁴ Që atëherë, çështjet e romëve dhe sintive kanë qenë përparësi në rendin e punës së OSBE-së, materializuar me krijimin e Zyrës së Kontaktit për Çështjet e Romëve dhe Sintive (CPRSI) brenda Zyrës për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut (ODIHR) në vitin 1994 dhe krijimin e pozicionit të Këshilltarit për Çështjet e Romëve dhe Sintive në vitin 1998.

Në Samitin e Stambollit të vitit 1999, shtetet pjesëmarrëse deklaruan se “janë absolutisht kundër dhunës dhe manifestimeve të tjera të racizmit dhe diskriminimit të minoriteteve, përfshirë romët dhe sintit” dhe u angazhuan “të sigurojnë që ligjet dhe politikat të respektojnë plotësisht të drejtat e romëve dhe sintive dhe aty ku është e nevojshme të inkurajojnë hartimin e legjislacionit kundër diskriminimit për këtë qëllim”.⁵

Në Kartën për Sigurinë Evropiane, e cila u miratua në të njëjtin eveniment, shtetet pjesëmarrëse “njohën vështirësitë që hasin romët dhe sintit dhe nevojën për të marrë masa efektive për arritjen e barazisë së plotë të mundësive në përputhje me angazhimet e OSBE-së për romët dhe sintit”

Shtetet pjesëmarrëse u shprehën gjithashtu “për shtimin e përpjekjeve për të siguruar që romët dhe sintit të jenë në gjendje të luajnë një rol të plotë e të barabartë në shoqëritë tona dhe të çrrënjosim diskriminimin ndaj tyre”.⁶

Raportet e viteve 1993 dhe 2000 të Komisionerit të Lartë për Pakicat Kombëtare” kanë luajtur një rol të rëndësishëm për ta sjellë në rendin e ditës së OSBE-së çështjen e policimit në lidhje me romët dhe sintit. Në raportin e vitit 1993 u vu në pah diskriminimi dhe racizmi i vazhdueshëm kundër romëve dhe sintive.⁷ Në vijim, Komisioneri përgatiti disa rekomandime, të cilat ia paraqiti OSBE-së dhe shteteve pjesëmarrëse në të, në vitin 1993. Këto rekomandime trajtonin zbatimin e angazhimeve të OSBE-së në lidhje me romët dhe shtimin e burimeve të OSBE-së për çështjet e romëve. Komisioneri i Lartë vazhdoi të ndjekë problematikën e romëve në disa vende. Në vitin 2000 Komisioneri botoi një raport të ri mbi *Situatën e Romëve në Zonën e OSBE-së*, në të cilin iu kushtua një vëmendje e veçantë çështjes së diskriminimit dhe dhunës racore ndaj komuniteteve romë dhe sinti. Në këtë raport

¹ Cf. Këshilli i Evropës. Divizioni i Romëve dhe Endacakëve, në: http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/documentation/default_en.asp

² Shih Fjalorthin/Sqarimin e termave.

³ OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, Zbatimi i Planit të Veprimit për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive brenda Zonës së OSBE-së: Raporti i vitit 2008, Varshavë 2008.

⁴ Konferenca për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, Dokumenti i Kopenhagenit, Takimi i Konferencës për Dimensionin Njerëzor të OSBE-së, Kopenhagen 1990.

⁵ OSBE, “Deklarata e Samitit të Stambollit”, në: Dokumenti i Stambollit, Stamboll 1999, fq. 52.

⁶ OSBE, “Karta për Sigurinë Evropiane”, në: Dokumenti i Stambollit, Stamboll 1999, fq. 6.

⁷ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare, *Romët (Ciganët) në Rajonin e OSBE-së. Raport i Komisionerit të Lartë për Pakicat Kombëtare*, Vjenë 1993.

përfshiheshin rekomandime për luftën kundër diskriminimit dhe dhunës racore.⁸

Në Këshillin Ministror të Mastrihtit në vitin 2003, shtetet pjesëmarrëse miratuan *Planin e Veprimit për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive në zonën e OSBE-së* (më poshtë i quajtur *Plani i Veprimit*).⁹ Vendimi për të miratuar *Planin e Veprimit* u mor në kuadër të rritjes së ndërgjegjësimit ndër shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së për pabarazitë e theksuara ndërmjet shumicës dhe popullsisë rome dhe sinti në të gjitha aspektet e jetës. Plani i Veprimit jep rekomandime të veçanta mbi mënyrën se si shtetet duhet të përmirësojnë situatën e romëve dhe sintive, për të bërë të mundur që këta të luajnë një rol të plotë e të barabartë në shoqëritë e shteteve pjesëmarrëse. Për këtë arsye, nuk përqendrohet vetëm në aspektet social-ekonomike siç janë strehimi, kujdesi shëndetësor, punësimi dhe arsimimi, por edhe në marrëdhëniet ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti duke njohur kështu rëndësinë e përgjithshme të këtyre marrëdhënieve të veçanta për mirëqenien social-ekonomike të këtyre komuniteteve. Shtatë rekomandimet e planit të veprimit për policimin, të cilat janë paraqitur në kutinë e mëposhtme, janë hartuar me qëllim për të identifikuar një sërë veprimesh të integruara që duhet të ndërmarrin shtetet për të bërë të mundur që policimi të luajë rolin e vet në integrimin e romëve dhe sintive në të gjithë zonën e OSBE-së.

Rekomandimet e Planit të Veprimit për Policimin

Rekomandimi 26 – “Hartimi i politikave që rrisin ndërgjegjësimin e institucioneve të zbatimit të ligjit në lidhje me situatën e romëve dhe sintive dhe që luftojnë paragjykimet dhe stereotipet negative”.

Rekomandimi 27 – “Hartimi i programeve të trajnimit për parandalimin e përdorimit të forcës së tepruar dhe rritjen e njohurisë dhe respektimit të të drejtave të njeriut”.

Rekomandimi 28 – “Hartimi i politikave për përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet komuniteteve rome dhe sinti dhe policisë për të parandaluar abuzimin dhe dhunën e policisë kundër romëve dhe sintive dhe për të rritur besimin e romëve dhe sintive ndaj policisë”.

Rekomandimi 29 – “Hartimi i politikave dhe procedurave për të siguruar një reagim efektiv të policisë ndaj dhunës për motive racore të ushtruar kundër romëve dhe sintive.

Rekomandimi 30 – “Vlerësimi i hendekut ndërmjet standardeve ndërkombëtare të policimit dhe praktikave ekzistuese kombëtare, duke u konsultuar me forcat policore vendase, OJF-të, dhe përfaqësues të komuniteteve rome dhe sinti”.

Rekomandimi 31 – “Aty ku është e nevojshme, të bëhet zgjerimi dhe përmirësimi i politikave, kodeve të sjelljes, udhëzuesve praktikë dhe programeve të trajnimit, në partneritet me organizatat ndërkombëtare dhe OJF-të rome”.

Rekomandimi 32 – “Nxitja e romëve dhe sintive që të punojnë në institucionet e zbatimit të ligjit, si një mënyrë e qëndrueshme për të nxitur tolerancën dhe diversitetin”.

Që prej vitit 2003, strukturat ekzekutive të OSBE-së kanë nisur një sërë veprimtarish për të inkurajuar zbatimin e këtyre rekomandimeve.

Ato janë paraqitur përmbledhtazi në Shtojcën 1 të këtij libri, së bashku me iniciativa të tjera të ngjashme të organizatave të tjera qeveritare dhe joqeveritare ndërkombëtare e kombëtare.

Duke theksuar nevojën për përmirësimin e situatës së romëve dhe sintive, në Këshillin Ministror të Helsinkit në vitin 2008, shtetet pjesëmarrëse miratuan një vendim për *Shtimin e përpjekjeve të OSBE-*

⁸ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së*, Hagë 2000, fq. 25-62.

⁹ Cf. Vendimi i OSBE-së, Nr. 3/03, *Plani i Veprimit për Përmirësimin e Situatës së Komuniteteve Rome dhe Sintive*.

së për të miratuar *Planin e Veprimit për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive brenda zonës së OSBE-së*.¹⁰ Pas një viti, në Këshillin Ministror të Athinës, u miratua një vendim tjetër për shtimin e përpjekjeve të OSBE-së për të siguruar integrimin e qëndrueshëm të romëve dhe sintive.¹¹

Megjithëse shumë shtete pjesëmarrëse kanë hartuar kohët e fundit strategji dhe politika kombëtare për parandalimin e diskriminimit dhe nxitjen e integritit të romëve dhe sintive, ato janë zbatuar shumë pak. Për më tepër, politikat shpeshherë përqendrohen në çështjet e kujdesit shëndetësor, strehimit dhe arsimimit duke e neglizhuar aspektin e policisë.

Meqenëse romët dhe sintit janë veçanërisht të ekspozuar ndaj krimeve të urrejtjes si dhe trajtimit diskriminues të policisë, ka shumë nevojë për politika të veçanta që adresojnë pikërisht marrëdhëniet ndërmjet policisë dhe romëve. Sfida qëndron në zbatimin e rekomandimeve dhe praktikave të mira në punën e përditshme operationale të policisë në të gjitha nivelet.

Duke qenë në përputhje me rekomandimet përkatëse të *Planit të Veprimit të OSBE-së*, ky botim ka për qëllim të japë shembuj praktikash të mira për hartimin dhe zbatimin e politikave, strategjive dhe projekteve për përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti si dhe për të trajtuar krimet me motiv racor kundër romëve.

Ky botim u drejtohet hartuesve të politikave, përfaqësuesve të ministrive të punëve të brendshme, autoriteteve dhe oficerëve të policisë në të gjitha nivelet dhe përfaqësuesve të shoqërisë civile që janë të përfshirë në të gjithë procesin, që nga hartimi i politikave e deri tek zbatimi në praktikë.

Pas hyrjes, në kapitullin II përshkruhet situata e vështirë e sigurisë së romëve dhe sintive në zonën e OSBE-së, duke dhënë argumente për përmirësimin e policimit në komunitet rome dhe sinti.

Në kapitullin III, i cili është kapitulli më kryesor i këtij libri, përshkruhen nisma dhe praktika të mira për përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti. Duke iu referuar rekomandimeve përkatëse të shprehura në *Planin e Veprimit të OSBE-së* dhe në dokumente të tjerë, kapitulli III përqendrohet në këto fusha kryesore problematike:

- gjendja e marrëdhënieve ndërmjet policisë dhe romëve e sintive në shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së
- aspektet e mëposhtme që kanë të bëjnë me romët dhe sintit:
 - legjislacioni
 - kodet e sjelljes dhe të etikës
 - menaxhimi i burimeve njerëzore
 - trajnimi dhe zhvillimi
- angazhimi i duhur i policisë me komunitetet rome dhe sinti.

Në kapitullin IV nxirren një sërë konkluzionesh në lidhje me sfidat kryesore, si dhe rekomandime të mëtejshme për përmirësimin e marrëdhënieve ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti.

¹⁰ Cf. OSBE 2008, MC.DEC/6/08, *Shtimi i Përpjekjeve të OSBE-së për Zbatimin e Planit të Veprimit për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive brenda zonës së OSBE-së*, Helsinki 2008.

¹¹ OSBE, MC. DEC/8/09, *Shtimi i Përpjekjeve të OSBE-së për të siguruar integrimin e qëndrueshëm të romëve dhe sintive*, Athinë 2009.

Të gjitha materialet e referuara janë të disponueshme në CD-ROM-in që i është bashkëngjitur këtij libri. Për sa u përket artikujve akademikë, në CD-ROM përfshihen vetëm ato për të cilët botuesi ka lejen e kopjimit.

II. Gjendja e sigurisë së komuniteteve rome dhe sinti në zonën e OSBE-së

Në këtë kapitull përshkruhet gjendja e vështirë e sigurisë me të cilën përballen romët dhe sintit në shumë pjesë të rajonit të OSBE-së. Këtu vihen në pah llojet e diskriminimit, ngacmimet dhe krimet për motive urretjeje ndaj të cilave ekspozohen romët dhe sintit, si dhe mungesa e mbështetjes së policisë me të cilën hasen shpeshherë.

Në këtë kapitull jepen edhe argumentet për nevojën e përmirësimit të policimit në komunitet rome dhe sinti.

II.1 Diskriminimi racor, incidentet për motive urretjeje dhe krimet me bazë urretjen

Komunitetet e pakicave bëhen shpeshherë objekt i diskriminimit dhe krimeve të urretjes për motive etnike dhe racore.

Mungesa e reagimit të duhur nga autoritetet mund të krijojë një klimë të mosndëshkimit të krimit, klimë e cila më tej mund të përforcojë perceptimin e **marxhinalizimit dhe përjashtimit shoqëror të këtyre pakicave**.

Romët dhe sintit janë ndër ata grupe pakicash që kanë përjetuar një histori të gjatë paragjykimesh e madje edhe persekutimi sistematik. Qysh në fillim të viteve 90-të ata janë bërë përsëri objekt i dhunës për motive racore në një sërë vendesh evropiane, sidomos në vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore, të cilat po kalojnë fazën e tranzicionit pas rënies së komunizmit. Kjo është dokumentuar gjerësisht nga organizatat e të drejtave të njeriut dhe organizatat ndërqeveritare.¹² Në disa raporte të

¹² Cf. Amnesty International, Evropë: *Diskriminimi ndaj Romëve*, Informacion për Mediat, Shërbimi i Lajmeve Nr. 205, 25 tetor 2007;

Qendra Evropiane për të Drejtat e Romëve (ERRC); *Dhuna e Policisë kundër Romëve*, Seria e Raporteve të Shteteve, botimi Nr. 12 / 2003;

Qendra Evropiane për të Drejtat e Romëve, *Përmbledhje e shqetësimeve të ERRC në lidhje me dhunën e ushtruar kundër romëve në Hungari (2009); Racizmi kundër Romëve në ish Çekosllovakë (2009); Ndarja dhe deportimi: Romët dhe Sintit në Austri (1996); Tërbimi i papritur dhe Agimi: Dhuna kundër romëve në Rumani (1996); dhe Koha e Kokëqethurve: Mohimi dhe Përjashtimi i Romëve në Sllovakë (1997);*

Qendra Evropiane për të Drejtat e Romëve/Bashkimi Hungarez i Lirive Civile, *Raport mbi rrethanat e vrasjes së dyfishtë në Tatárszentgyörgy më 23 shkurt 2009 dhe sjellja e autoriteteve në veprim (policia, ambulanca dhe shërbimi zjarrfikësit)*, Budapest, 7 maj 2009;

Halász, Katalin, *Gjendja e romëve në Evropë*, Rrjeti Evropian kundër Racizmit (ENAR) Shadow Report/ Raport 2007;

Të Drejtat e Njeriut Para së Gjithash, *Dhuna kundër Romëve*. Studimi i vitit 2008 për Krimet e Urretjes, Nju Jork 2008;

Human Rights Watch, *Kosovë: Hetimi i sulmeve ndaj Romëve*, Lajmet, Bruksel, 7 Shtator, 2007; Human Rights Watch/Helsinki Watch, *Përndjekja e Romëve në Rumani*, 1991;

Shkatërrimi i Identitetit Etik: Ciganët e Bullgarisë, 1991; *Lufta për Identitet Etik:*

Ciganët e rrezikuar të Çekosllovakisë, 1992; dhe *Lufta për Identitet Etik: Ciganët e Hungarisë*, 1993;

Kombet e Bashkuara, Asambleja e Përgjithshme, *Raporti i Komitetit për Eliminimin e Diskriminimit Racor*, Sesioni i shtatëdhjetëdytë (18 shkurt–7 mars 2008), Sesioni i shtatëdhjetëtetë (28 korrik–15 gusht 2008); dhe

Oakley, Robin, “Masa praktike për Përmirësimin e Marrëdhënive midis Minoriteteve Etnike dhe Policisë”, në OSBE ODIHR/Dialogu Evropian, *Policimi dhe Romët: Manual Burimesh. Përmbledhje e Dokumenteve në Mbështetje të Zbatimit të Planit të Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintit*. Dokument pune për ODIHR CPRSI, i papublikuar, fq. 85-96, këtu fq. 89;

Komisionerit të Lartë për Pakicat Kombëtare si dhe në raportin e ODIHR-it për krimet e urrejtjes, adresohet drejtpërdrejt çështja e romëve dhe sintive të cilët janë objekte të krimeve të urrejtjes.¹³

Gjatë viteve të fundit, në disa prej shteteve pjesëmarrëse janë raportuar shumë raste serioze të dhunës për motive urrejtjeje kundër romëve dhe sintive. Ka shembuj të gjuhës së urrejtjes për “kriminalitetin e ciganëve” në media dhe në debatet publike. Grupet populiste, të së djathtës ekstreme apo grupet neonaziste, janë veçanërisht të prirura për të shfrytëzuar paragjykimet kundër romëve dhe ndonjëherë të nxisin armiqësi apo dhunë kundër romëve dhe sintive.¹⁴

Në një sërë shtetesh pjesëmarrëse, komunitetet rome dhe sinti kanë qenë objekt i ndëshkimit kolektiv si hakmarrje për krimet e kryera nga individë. Grupet e shumicës së popullsisë ndonjëherë kanë dëbuar me forcë (apo kanë tentuar të dëbojnë) familje apo komunitete të tëra rome nga vendbanimet e tyre dhe ua kanë ndaluar kthimin.

Ndonjëherë, tensionet midis romëve dhe popullsisë vendase në shumicë, janë përshkallëzuar në dhunë apo sulme kolektive, ku ka pasur edhe vrasje.¹⁵

Në vitin 2008, tetëmbëdhjetë për qind e romëve të intervistuar për Studimin e Bashkimit Evropian për Pakicat dhe Diskriminimin (EU-MIDIS), të kryer nga Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, deklaruan se gjatë 12 muajve të fundit kanë qenë viktimë e sulmeve, kërcënimeve apo ngacmimeve serioze racore.¹⁶ “Duke qenë se pjesa më e madhe e të intervistuarve romë treguan se nuk e kishin raportuar viktimizimin e tyre, mund të supozohet se niveli i krimeve racore të

Projekti për Marrëdhëniet Etnike (PER), Romët në Evropën Qendrore dhe Lindore: Iluzione dhe Realiteti (1992); Lufta kundër Dhunës ndaj Romëve në Evropën Lindore: Konferenca e Snagovit dhe Përpjekjet në lidhje më të (1994).

¹³ OSBE, Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, *Romët (Ciganët) në Rajonin e KSBE-së*.

Raporti i Komisionerit të Lartë për Pakicat Kombëtare (op.cit. note 8);

OSBE, Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, *Raporti mbi Situatën e Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së*, (op.cit. note 8);

OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Sfidat dhe Reagimi ndaj Incidenteve për motive Urrejtjeje në Rajonin e OSBE-së*, Varshavë 2006;

OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Raporti mbi Situatën* (op.cit. note 3);

OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Krimet e Urrejtjes në zonën e OSBE-së*

– *Incidentet dhe Reagimet. Raporti Vjetor 2007*, Varshavë 2008;

OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Krimet e Urrejtjes në zonën e OSBE-së*

– *Incidentet dhe Reagimet. Raporti Vjetor 2008*, Varshavë 2009;

OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut /Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare 2008, *Vlerësim i Gjendjes së të Drejtave të Njeriut për Romët dhe Sintit në Itali. Raport i misionit faktmbledhës në Milano, Napoli dhe Romë më 20-26 korrik 2008*.

¹⁴ Cf. OSBE, Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së* (op.cit. note 8), fq. 43ff;

OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Raport mbi Vlerësimin e Situatës* (op.cit. note 3), fq.27-28;

Halász, Katalin, *Gjendja e Romëve në Evropë* (op.cit. note 12), p.24; dhe

Të Drejtat e Njeriut Para së Gjithash 2008, *Dhuna kundër Romëve. Studimi i vitit 2008 për Krimet e Urrejtjes* (op.cit. note 12), fq. 2f.

¹⁵ Cf. OSBE, Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së* (op.cit. note 8), fq. 42; dhe Të Drejtat e Njeriut Para së Gjithash, *Dhuna kundër Romëve* (op. cit. note 12), fq. 1 dhe 5f.

¹⁶ Cf. Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, *Romët. Raport të Dhënash*. Studimi i Bashkimit Evropian për Pakicat dhe Diskriminimin (EU-MIDIS), 2009, fq. 9.

regjistruara zyrtarisht, e zvogëlon konsiderueshëm përmasën e vërtetë të problemit”.¹⁷

Viktimat përballen shpeshherë me pengesa serioze në përpjekjet e tyre për të gjetur zgjidhje gjyqësore apo ligjore për këto sulme. Shumë prej tyre u mohohet mbrojtja efektive.¹⁸ Problemi më imediat për romët dhe sintit është mungesa e sigurisë personale dhe mundësia e plotë dhe reale për t’iu drejtuar drejtësisë.

II.2 Marrëdhëniet e vështira ndërmjet policisë, romëve dhe sintive

Historikisht, policia ka qenë institucioni i parë shtetëror që merrej me romët dhe sintit, si për shkak të statusit të tyre – të huaj apo të panjohur migrues - ashtu edhe për shkak të mënyrës së tyre të jetesës – si endacakë. Gjatë historisë së tyre në Evropë, popullsitë në shumicë i kanë perceptuar si grupe kriminale dhe po kështu i ka trajtuar edhe policia. Perceptimi se romët kanë natyre kriminele, u materializua gjatë regjimit nazist në masat që u morën ndaj romëve dhe sinive, ku ata deklaroheshin si “asocialë”, duke i bërë objekt të shfarosjes racore.¹⁹ Për shkak të kësaj përvoje të gjatë shtypjeje dhe abuzimi nga ana e policisë, romët dhe sintit kanë zhvilluar një sjellje mosbesuese ndaj policisë. Prandaj, bashkëpunimi i tyre me policinë dhe përpjekjet e disa individëve për t’u futur në forcat e policisë, shpeshherë janë refuzuar, sidomos nga grupet tradicionale.

Oficerët e policisë, ashtu si edhe shoqëria në tërësi, nuk janë çliruar nga pikëpamjet raciste dhe paragjykimet.²⁰ Këto sjellje dhe perceptime manifestohen ndonjëherë në policimin e pamjaftueshëm, d.m.th. duke mos dhënë mbështetjen dhe mbrojtjen e duhur ose në policimin e tepruar, d.m.th. duke u kushtuar vëmendje të tepruar krimeve që mendohet se janë kryer nga romët dhe sintit apo duke përdorur forcë të tepruar ndaj këtyre personave. Në këtë rast, policimi i tepruar mund të përfundojë jo vetëm në abuzimin me pushtetin, por edhe në vdekje.²¹

II.2.1 Shembuj të policimit të pamjaftueshëm

Ka shumë raste të provuara në gjithë Evropën, ku romët dhe sintit nuk kanë marrë mbrojtje të mjaftueshme nga policia në rastet kur kanë qenë objekt i krimeve dhe i dhunës.²²

Për më tepër, krimet e dhunshme të kryera kundër romëve, shpeshherë nuk janë hetuar në kohën dhe mënyrën e duhur.²³ Viktimat rome vazhdojnë të vuajnë nga pamundësia për t’iu drejtuar drejtësisë

¹⁷ Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, *Romët. Raport të Dhënash* (op.cit. note 16), fq. 9.

note 16), fq. 9.

¹⁸ Cf. OSBE, Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së* (op.cit. note 8), fq. 38; dhe OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Raport mbi Vlerësimin e Gjendjes* (op.cit. note 3), fq. 24-25.

¹⁹ Kenrick, Donald/Paxon, Grattan, Fati i Ciganëve të Evropës, Libra Bazë, Nju Jork, 1972. Adresa interneti të dobishme në lidhje me gjenocidin ndaj romëve dhe sintive: www.geocities.com/~Patrin/genocide.htm; www.sintiundroma.de; www.rommuz.cz; www.usmmm.org.

²⁰ Cf. OSBE, Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së* (op.cit. note 8), fq. 38; dhe Coxhead, John. D., *Bastioni i Fundit i Racizmit? Ciganët, Endacakët dhe Policimi*, Trentham 2007.

²¹ Cf. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Çështja Velikova v. Bullgarisë*, Kërkesa nr. 41488/98, Vendimi, Strasburg, 18 maj 2000; dhe Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Çështja Anguelova v. Bullgarisë*, Kërkesa nr. 38361/97, Vendimi, Strasburg, 13 qershor 2002.

²² Cf. OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Raport mbi Vlerësimin e Gjendjes* (op.cit. note 3), fq. 24; dhe Të Drejtat e Njeriut Para së Gjithash, *Dhuna kundër Romëve* (op.cit. note 12), fq. 5ff.

²³ Cf. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut, *Çështja Nachova dhe të tjerë v. Bullgarisë*, Kërkesat nr. 43577/98 dhe 43579/98, Vendimi, Strasburg, 6 korrik 2005; *Çështja Secic v. Kroacisë*, Kërkesa nr. 40116/02, Vendimi, Strasburg, 22 qershor 2000; *Çështja Cobzaru v. Rumanisë*, Kërkesa nr. 48254/99; dhe *Çështja Angelov dhe Iliev v. Bullgarisë*, Kërkesa nr. 55523/00, Vendimet, Strasburg, 26 korrik 2007. Qendra Evropiane për të Drejtat e Romëve/ Bashkimi Hungarez për Liritë Qytetare, Raport për rrethanat e vrasjes së dyfishtë të kryer në Tatárszentgyörgy më 23 shkurt 2009 dhe sjellja e autoriteteve veprues (policia, ambulanca dhe shërbimi i zjarrfikësit), Budapest, 7 maj 2009, fq. 7-9 dhe 10f.

për t'u ankuar ndaj sjelljes së policisë.²⁴

II.2.2 Shembuj të policimit të tepruar

Në shumë shtete pjesëmarrëse, romët dhe sintit kanë qenë objekt i profilizimit dhe kriminalizimit etnik/racor. “Profilizimi etnik” përkufizohet si rastet kur oficerët e policisë, pa një arsye objektive dhe të justifikueshme, në veprimtaritë e tyre kërkuese, kontrolluese, survejuese apo hetuese, në vend të gjykimit të sjelljes, përdorin karakteristika të racës, etnisë, besimit apo origjinës kombëtare për të vendosur se kush ka qenë ose kush mund të ketë qenë i përfshirë në një veprimtari kriminale”.²⁵ Profilizimi etnik mund të ketë si bazë racizmin e vullnetshëm të vetë oficerëve të policisë por “shpeshherë është rezultat i stereotipeve etnike të pandërgjegjshme apo të pakontrolluara”.²⁶

Profilizimi etnik shfaqet më shpesh kur oficerët e policisë vendosin se kë duhet të ndalojnë për t'u kërkuar dokumentet e identifikimit, për t'i pyetur, për t'i kontrolluar e madje edhe për t'i arrestuar.²⁷ Kjo përbën qartë një sjellje diskriminuese. Praktika diskriminuese “e profilizimit të grupeve rome dhe endacake është një tendencë mbarëevropiane”.²⁸

Sipas studimit të BE-së (EU-MIDI) një në dy romë të intervistuar në shtatë vende evropiane besojnë se janë ndaluar nga policia për shkak të etnisë së tyre”.²⁹

Romët dhe sintit nuk janë vetëm subjekt i procedurave të tepruara të ndalim-kërkimit por edhe të përdorimit të tepërt të forcës gjatë këtyre procedurave. Bastisjet në vendqëndrimet e romëve dhe sintive, ekzekutimi i urdhrave dhe dëbimet me forcë me anë të urdhrave të gjykatës, shpeshherë janë bërë në mënyrë të ashpër duke kërcënuar banorët, sidomos gratë dhe fëmijët, duke shkatërruar

pasuritë dhe madje edhe duke u vënë zjarrin shtëpive, veprime këto të shoqëruara edhe me sulme fizike.³⁰

Romët dhe sintit e arrestuar kanë qenë vazhdimisht subjekte të trajtimit poshtërues dhe abuzimit fizik dhe u janë mohuar të drejtat themelore pas arrestimit dhe burgosjes. Oficerët e policisë i kanë shfrytëzuar romët dhe sintit edhe duke u kërkuar ryshfete.

Përsa u përket sulmeve nga individët, mendohet të ketë pasur raste të abuzimit nga ana e policisë, të cilat nuk janë dënuar apo nuk janë hetuar seriozisht.³¹

Ekzistojnë gjithashtu prova të cilat sugjerojnë se “[...] në disa vende ka më shumë të ngjarë që romët dhe sintit, për të cilët mendohet se kanë kryer një krim, të arrestohen, ndalohen, ndiqen dhe dënohen më ashpër se pjesëtarët e tjerë të shoqërisë që janë në shumicë”.³² Ky trajtim paragjykes nga sistemi i drejtësisë penale si dhe dhuna e ushtruar nga qytetarët dhe oficerët e policisë, si dhe reagimi i

²⁴ Cf. OSBE, Pika e kontaktin në ODIHR për çështjet e romëve dhe sintive/ Dialogu Evropian, *Policimi dhe Romët: Manual Burimor. Përmbledhje Dokumentesh në Mbështetje të Zbatimit të Plani të Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintit. Dokument pune për ODIHR CPRSI, i pabotuar fq. 297.*

²⁵ Cf. Instituti për Shoqërinë e Hapur, *Adresimi i Profilizimit Etnik nga Policia. Raport mbi strategjitë për projektin “Ndalime dhe Kërkime Efektive të Policisë”*, Nju Jork 2009, fq. 9; shih gjithashtu Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI), Politika e Përgjithshme e ECRI-së Rekomandimi Nr. 11 për *Luftën kundër Racizmit dhe Diskriminimit Racor në Policim*, CRI (2007)39, miratur më 29 qershor 2007, Strasburg 2007, paragrafi 1.

²⁶ Instituti për Shoqërinë e Hapur, *Adresimi i Profilizimit Etnik nga Policia* (op.cit. note 25), fq. 9.

²⁷ Cf. Instituti për Shoqërinë e Hapur, *Adresimi i Profilizimit Etnik nga Policia* (op.cit. note 25), fq. 9.

²⁸ OSBE, Komisioneri i Lartë për Pakicat Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëritë Multientike*, Hagë 2006, Rec. 16, p. 24; dhe OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Sfidat dhe Reagimet ndaj Incidenteve për Motive Urrejtjeje në Rajonin e OSBE-së* (op.cit. note 13), fq. 14.

²⁹ Cf. Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, *Romët. Raport të Dhënash* (op.cit. note 16), fq. 10.

³⁰ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në zonën e OSBE-së* (op.cit. note 8), fq. 44.

³¹ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në zonën e OSBE-së* (op.cit. note 8), fq. 38.

³² Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare 2000, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintive në zonën e OSBE-së* (op.cit. note 8) fq. 37.

papërshtatshëm i organeve të qeverisë, janë manifestime të një kuadri më të gjerë të diskriminimit të romëve.³³

II.3 Përmirësimi i policimit në komunitetet rome dhe sinti

Në demokraci, policimi është shërbim publik i barabartë për të gjithë anëtarët e shoqërisë, i bazuar në standarde të qarta profesionale të cilat bazohen në zbatimin e ligjit, standardet ndërkombëtare dhe parimet e të drejtave të njeriut. Roli i policisë është thelbësor për mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të të gjithë individëve dhe për të siguruar mbrojtje dhe akses në drejtësi për minoritetet, duke kontribuar kështu në integrimin e tyre në shoqëri. Ky rol merr rëndësi të veçantë në shoqëritë multietnike. Në Kartën për Sigurinë Evropiane, shtetet pjesëmarrëse të OSBE-së janë shprehur qartë se “mbrojtja dhe nxitja e të drejtave të personave të cilët u përkasin pakicave kombëtare janë faktorë thelbësorë për demokracinë, paqen, drejtësinë dhe stabilitetin brenda shteteve pjesëmarrëse dhe ndërmjet tyre.”³⁴

Policia “mund të konsiderohet garantuese e barazisë, integritit dhe kohezionit në një shoqëri në ndryshim të vullshëm. Policia është instrument kontrolli dhe represioni sidomos në situata ku nevojitet forca fizike. Prandaj është e nevojshme që policia të jetë aktive dhe e besueshme në rolin e tyre si garantues të legjislacionit kundër diskriminimit”³⁵ Policia është e detyruar t’i mbrojë të gjithë qytetarët në mënyrë të barabartë, pa diskriminim dhe pa dallime për shkak të seksit, racës, ngjyrës, gjuhës, fesë, opinionit, gjendjes sociale, origjinës kombëtare apo racore, pasurisë, gjendjes së lindjes apo çfarëdolloj statusi tjetër.³⁶ Po kështu u ndalohet të diskriminojnë dikë për shkak të racës, gjinisë, fesë, gjuhës, ngjyrës, opinionit politik, origjinës kombëtare, pasurisë, lindjes apo ndonjë statusi tjetër.³⁷

Marrëdhëniet ndërmjet policisë dhe romëve e sintive kanë qenë shpeshherë të detyruara për shkak se policia mund të jetë përgjegjëse për zbatimin e ligjeve të cilat i prekin minoritetet, siç janë ligjet e imigracionit apo e drejta e banimit të grupeve endacake.³⁸ Shpeshherë konfliktet lindin për shkak të mungesës së dokumentacionit të pronësisë së tokës apo shtëpisë dhe statusit të parregulluar të vendeve të banuara nga romët. Sidomos në rastet e ngritjes së kampeve të paautorizuara, shpeshherë policisë i kërkohet nga autoritetet kompetente që të zbatojë urdhrat, duke u gjendur kështu në mes të marrëdhënieve të tensionuara midis pronarëve të tokës (të cilët u përkasin pjesës më të madhe të popullsisë) dhe grupeve të romëve dhe sintive të cilën kanë dashur të vendosen përkohësisht apo përgjithmonë në prona që nuk i kanë në pronësi.

Në këto situata, roli kryesor i policisë është të ndërmjetësojë midis interesave të autoriteteve vendore, popullsisë në shumicë dhe romëve dhe të ekuilibrojë të drejtat e individëve dhe grupeve dhe të pakicave e të shumicës. Kur ndërhyjnë në konflikte, policia duhet të udhëhiqet nga parimi që “të gjithë do u nënshtrohen kufizimeve të përcaktuara në ligj

vetëm për të siguruar njohjen dhe respektimin e duhur të të drejtave dhe lirive të të tjerëve dhe për të përmbushur kërkesat e drejta të moralit, rendit publik dhe mirëqenies së përgjithshme në një shoqëri demokratike.”³⁹

³³ Cf. Të Drejtat e Njeriut Para së Gjithash (Human Right First), *Dhuna kundër Romëve* (op.cit. note 12), fq. 1.

³⁴ OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik nga Këshilltari i Lartë i Policisë pranë Sekretarit të Përgjithshëm të OSBE-së*, Seria e botimeve të Zyrës për Çështjet Strategjike të Policisë (SPMU) Vol. 1, Botimi i 2-të, Vjenë, Maj 2008, fq. 26; OSBE, *Karta për Sigurinë Evropiane* (op.cit. note 6), Neni 19.

³⁵ Fondacioni ‘Policimi për një shoqëri multietnike’ 1996, *Karta e Roterdamit: Policimi për një Shoqëri Multietnike*, Roterdam 1996.

³⁶ OSCE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 25; dhe Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara, Res. 2106(XX), *Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor* (1965), Neni 5(b).

³⁷ OSCE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 26.

³⁸ Oakley, "Masa Praktike për Përmirësimin e marrëdhënieve midis Minoriteteve Etnike dhe Policisë " (op. cit. note 12), fq. 87.

³⁹ Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 217 A(111), *Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut* (1948), Neni 29 (2).

Duke qenë se “veprimet e policisë nuk janë të ndara apo “jashtë” dinamikës së marrëdhënieve ndëretnike, ato janë pjesë përbërëse e procesit të vazhdueshëm social dhe politik në një shtet demokratik, [...] veprimet e tyre – të paktën për një kohëzgjatje të shkurtër apo të mesme – mund të kenë ndikim shumë të rëndësishëm në zhvillimin e marrëdhënieve ndëretnike dhe në të ardhmen e shtetit në përgjithësi. Për këto arsye, aftësia e tyre për të ruajtur besimin e të gjithë grupeve etnike në menaxhimin e konflikteve, rikthimin e rendit publik, ka një rëndësi themelore”⁴⁰ Gjatë trajtimit të këtyre konflikteve interesi, policia në përgjithësi, mund të mënjanojë akuzat për sjellje paragjyquese dhe diskriminuese nga grupet e ndryshme, vetëm nëse vepron profesionalisht dhe në përputhje me ligjin dhe standardet ndërkombëtare të policimit demokratik.

Duke qenë se puna e policisë është thelbësore për të siguruar siguri dhe stabilitet për të gjitha segmentet e shoqërisë, duhet të jetë në qendër të politikave për romët, së bashku me aspektet e tjera të nxjerra në pah.

Çështjet e policimit nuk duhet të trajtohen të izoluara por si pjesë përbërëse e politikave për integrimin e romëve. Këtu kërkohet edhe përfshirja e agjencive të tjera publike dhe private. Në disa vende, diskriminimi racor në fusha të tilla si punësimi apo dhënia e shërbimeve është shkelje civile dhe jo përgjegjësi e policisë. Gjithsesi, aty ku policia ka pushtet për ta ndaluar diskriminimin, ky pushtet duhet përdorur në maksimum. Regjistrimi dhe monitorimi i incidenteve është esencial si për të analizuar llojet dhe shkaqet e tyre, ashtu edhe për të bërë të mundur që të trajtohen në mënyrën e duhur. Nëse policia nuk e kryen këtë rol, diskriminimi do vazhdojë të jetë i pakontrolluar.⁴¹

Për të hartuar politika, duhet të identifikohen nevojat specifike, problemet dhe padrejtësitë që kanë të bëjnë me romët në lidhje me policimin. Duhet ngritur gjithashtu struktura efektive organizative dhe duhet siguruar burime të mjaftueshme për zbatimin e tyre. Efektiviteti i zbatimit duhet të monitorohet dhe të vlerësohet rregullisht.

Në të gjitha hapat, që nga hartimi i politikave e deri tek zbatimi i tyre, duhet të përfshihen si partnerë komunitetet rome dhe sinti dhe shoqëria civile.

Në disa botime të rëndësishme të Zyrës së OSBE-së për Çështjet Strategjike të Policisë dhe Komisionerit të Lartë për Pakicat Kombëtare, janë identifikuar parimet kryesore të policimit demokratik, në përputhje me standardet dhe konventat ndërkombëtare për policimin demokratik, të cilat duhet të ndiqen gjatë reformës së policisë.

Këto parime vlejnë për marrëdhëniet ndërmjet policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti. Në kutinë e mëposhtme jepet një përmbledhje e këtyre parimeve.⁴²

⁴⁰ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Pakicat Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëritë Multi-etnike* (op.cit. note 28) Rec. 22, fq. 41.

⁴¹ Cf. Oakley, “Masa Praktike për Përmirësimin e Marrëdhënieve midis Pakicave Etnike dhe Policisë ” (op.cit. note 12), fq. 89; dhe OSBE, Zyra për Institucione Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Raport mbi Situatën* (op.cit. note 3), fq. 26f.

⁴² Për një shpjegim të detajuar të këtyre parimeve shih botimin e OSBE-së, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 12f.

Parimet kryesore të policimit demokratik

I. Objektivat e policimit demokratik

Policët janë manifestimi më i dukshëm i autoritetit qeveritar. Detyrat kryesore të tyre janë:

- ruajtja e qetësisë publike dhe rendit;
- mbrojtja dhe respektimi i të drejtave themelore dhe lirisë së individit;
- parandalimi dhe luftimi i krimit; dhe
- sigurimi i asistencës dhe shërbimeve për publikun.

Punonjësit e policisë mund të përforcojnë legjitimitetin e Shtetit dhe besimin e njerëzve te policia nëse në punën e tyre të përditshme tregojnë se:

- janë të përgjegjshëm ndaj nevojave dhe pritjeve të publikut; dhe
- përdorin autoritetin e Shtetit në interes të popullit.

II. Mbështetja e ligjit

Në përpjekjet për të përmbushur këto objektiva, policët duhet të:

- veprojnë në përputhje me standardet e zbatimit të ligjit kombëtar dhe ndërkombëtar dhe angazhimeve të pranuar nga shtetet anëtare të OSBE-së; dhe
- tregojnë përkushtim në zbatimin praktik të ligjit.

Legjislacioni dhe politikat e shkruara të policisë duhet të jenë:

- të qarta dhe sakta;
- të bazuara në të drejtat e njeriut; dhe
- të aksesueshme nga publiku.

III. Etika e policisë dhe të drejtat e njeriut

Për të ruajtur besimin e publikut, policia duhet t'i përmbahet një kodi sjelljeje profesionale dhe të tregojë:

- profesionalizëm; dhe
- integritet.

Ky kod duhet të reflektojë vlerat më të larta etike, të shprehura në:

- ndalimet me ligj; dhe
- pikat thelbësore të punës së policisë.

Policët kanë autoritetin të:

- privojnë njerëzit përkohësisht nga liria e tyre;
- kufizojnë gëzimin e plotë të të drejtave të tyre; dhe, në raste ekstreme
- përdorin forcë vdekjeprurëse.

Punonjësit e policisë duhet të kryejnë detyrat e tyre në përputhje me:

- standardet universale të të drejtave njerëzore; dhe
- të drejtat civile dhe politike.

Mbrojtja dhe ruajtja e jetës duhet të jenë prioriteti më i lartë i policisë.

IV. Përgjegjshmëria dhe Transparenca e Policisë

Policimi demokratik kërkon që policët të jenë dhe të tregohen përgjegjës ndaj:

- qytetarëve;
- përfaqësuesve të tyre;
- Shtetit; dhe
- ligjit.

Si rrjedhojë, aktivitetet e tyre – duke filluar nga

- sjellja e punonjësve individual të policisë
- strategjitë e operacioneve të policisë
- procedurat e emërimeve, e deri te
- menaxhimi i buxhetit –

duhet të jenë të hapura për inspektim nga institucionet mbikëqyrëse.

Për më tepër, një tipar thelbësor i policimit demokratik është të kuptuarit që për të bërë punën e vet policia ka nevojë për miratimin e njerëzve. Kushtet paraprake për të fituar mbështetjen e popullsisë janë:

- transparenca e operacioneve të policisë; dhe
- kultivimi i komunikimit dhe mirëkuptimit të përbashkët me publikun të cilit i shërben dhe mbron.

V. Organizimi dhe Menaxhimi i Policisë

Shtetet duhet të krijojnë një mjedis të strukturuar dhe menaxheria që do të mundësojë policinë të zbatojë në mënyrë efektive dhe efikase dispozitat e ligjit kombëtar dhe ndërkombëtar, shtetin e së drejtës, dhe standardet e pranuar të të drejtave të njeriut.

Këtu përfshihen çështje të tilla si:

- rendi i komandimit;
- rregulloret për mbikëqyrjen;
- përbërja e policisë;
- të drejtat e personelit të policisë; dhe
- sigurimi i burimeve të duhura, trajnimit dhe zhvillimit profesional.

III. Praktikak e mira për krijimin e besimit dhe mirëkuptimit midis Policisë dhe komuniteteve rome e sinti

Praktikat e mira të renditura në këtë kapitull u identifikuan në vazhden e aktiviteteve të kryera gjatë viteve 1999 - 2009 nga ODIHR dhe ZÇSP (SPMU) dhe të një analize të plotë të literaturës së disponueshme.

Këto praktika të mira, që adresojnë sfidat specifike të policimit me të cilat përballen grupet rome dhe sinti, i korrespondojnë parimeve bazë të policimit demokratik, përshkruar në kapitullin II. 3 dhe si referencë përdorin rekomandimet përkatëse për policimin, të përfshira në:

- Planin e Veprimit të OSBE-së për Përmirësimin e Situatës së grupeve rome dhe sinti brenda zonës së OSBE-së (Rekomandimet 26-32);
- Rekomandimet e Politikës së Përgjithshme (ECRI General Policy Recommendation) Nr. 3 dhe 11; dhe
- Rekomandimet e HCNM-së për Policimin në shoqëri multi-etnike.

Në përputhje me përqasjen strategjike për të përmirësuar marrëdhëniet midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, praktikak e mira renditen si vijon:

1. Vlerësimi sistematik i politikës dhe praktikave të policimit në lidhje me romët dhe sintit;
2. Zhvillimi i legjislacionit, politikave, kodeve të etikës dhe procedurave standarde;
3. Menaxhimi i burimeve njerëzore, duke përfshirë edhe rekrutimin dhe promovimin e punonjësve;
4. Trajnimi i punonjësve të policisë;
5. Krijimi i partneriteteve midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, dhe zhvillimi i kryerjes së operacioneve të policisë në këto komunitete.

III.1 Vlerësimi sistematik i politikës dhe praktikave të policimit në lidhje me komunitet rome dhe sinti

Plani i veprimit të OSBE-së kërkon që shtetet anëtare të “vlerësojnë mospërputhjet midis standardeve ndërkombëtare të policisë dhe praktikave aktuale kombëtare, duke u këshilluar me forcat kombëtare të policisë, OJQ-të dhe përfaqësues të komuniteteve rome dhe sinti”.⁴³

Një ‘vlerësim sistematik’ është një hetim që mundëson identifikimin e fuqive dhe dobësive të performancës aktuale organizative në lidhje me një sërë standardesh që duhen matur, në mënyrë që të merren masat e duhura për të siguruar përmbushjen e tyre.⁴⁴

⁴³ OSBE, *Plan Veprimi për përmirësimin e situatës së romëve dhe sintit në Zonën e OSBE-së* (op.cit. shënimi 9), Rek. 30.

⁴⁴ Oakley, Robin/Slater, John/Taylor, Chris, *Vlerësim Sistematik i Politikës dhe Praktikimit të Policimit ndaj Romëve: Udhëzues për përdorim në shtetet anëtare të OSBE-së*, Dokument praktik për të mbështetur zbatimin e rekomandimeve për policimin në Plan –Veprimin e OSBE-së për Romët dhe Sintit, krijuar për OSBE/ODIHR nga Dialogu Evropian, Londër 2007, f. 9.

Vlerësimi duhet kryer brenda një kornize të qartë politike dhe me anë të masave të duhura organizative. Rezultati duhet të jetë krijimi i një plan-veprimi strategjik për të eliminuar mospërputhjet dhe i mekanizmave institucionale për të siguruar që këto standarde do të zbatohen në të ardhmen.

Vlerësimi duhet të kryhet sipas hapave në vijim:⁴⁵

1. Krijimi i një politike
2. Identifikimi i qëllimit
3. Identifikimi i standardeve
4. Sigurimi i provave
5. Vlerësimi i mospërputhjeve
6. Zhvillimi i një plani veprimi.

Këto gjashtë hapa shpjegohen shkurt më poshtë.⁴⁶

III. 1.1 Përcaktimi i kuadrit të politikave

Kjo politikë duhet të përfshijë dispozita në lidhje me sa më poshtë:

- një deklaratë të qartë përkushtimi nga drejtuesit politikë dhe të policisë e cila i duhet komunikuar sa më qartë stafit të policisë, veçanërisht sindikatave të policisë, aktivistëve romë dhe sinti dhe OJQ-ve, si dhe organeve të tjera të specializuara fokusi i të cilave janë problemet me të drejtat e njeriut/të minoriteteve. Kjo deklaratë e qartë është e nevojshme për të fituar mbështetje nga e gjithë agjencia dhe nga OJQ-të dhe aktivistët.
- një marrëveshje formale me OJQ-të dhe partnerë të tjerë të përfshirë në këtë iniciativë, për të përcaktuar gatishmërinë e të gjitha palëve për të bashkëvepruar; përcaktuar qëllimin, aktivitetet, rezultatet, si dhe rezultatet dhe vazhdimin e parashikuar; rolet dhe përgjegjësitë e partnerëve; dhe masat për menaxhimin e projektit. OJQ-të që kanë rëndësi për punën e policisë nuk duhen shmangur, përkundrazi duhen konsideruar si 'miq kritikë'. Ftesat për OJQ-të duhen shpërndarë në mënyrë transparente që të ketë variacion pikëpamjesh. OJQ-të duhen përzgjedhur me kujdes, në bazë të një plani të qartë demokratik dhe të drejtave njerëzore. Sfida e përzgjedhjes së OJQ-ve mund të përballet duke përcaktuar një sërë kriteresh siç janë

⁴⁵ Oakley/Slater/Taylor, *Vlerësim Sistematik i Politikës dhe Praktikimit të Policimit ndaj Romëve* (op.cit. shënim 44), f. 9.

⁴⁶ Për informacione të mëtejshme: Oakley/Slater/Taylor, *Vlerësim Sistematik i Politikës dhe Praktikimit të Policimit ndaj Romëve* (op.cit. shënim 44) f. 11-31.

Një tjetër instrument për vlerësimin e sektorit të policisë në përgjithësi është *Paketa e Vlerësimit të Drejtësisë Penale* të UNODC-së (UNODC Criminal Justice Assessment Toolkit), New York 2006.

OSBE, *Praktikat e mira të krijimit të partneriteteve Polici-Publik nga Këshilltari i Lartë për Policinë për Sekretarin e Përgjithshëm të OSBE-së*, Seritë e publikimit të SPMU-së, Vol. 4, Vjenë, Maj 2008, f. 36-39; dhe OSBE, *Zbatimi i Programeve të Policisë. Mësime nga Përvoja në Evropën Jug-lindore*, Seritë e Publikimit të SPMU-së, Vol. 7, Vjenë, Dhjetor 2008, f. 18-20.

statuti, raportet e aktiviteteve, stabiliteti, përgjegjshmëria dhe përfaqësimi autentik i zonave ku veprojnë.⁴⁷

- krijimi i një grupi drejtues për të mbikëqyrur kryerjen e detyrave, lehtësuar zbatimin e metodologjisë, për të rënë dakord dhe monitoruar afatin e planit të veprimit, për të miratuar raportin e rezultateve të vlerësimit dhe për të ndihmuar në formulimin dhe zbatimin e një plani veprimi në bazë të rezultateve të vlerësimit;
- një grup drejtues i përbërë nga përfaqësues të gjithë departamenteve përkatëse të policisë, nga komunitetet romë dhe sinti dhe OJQ-të, si dhe ekspertë të pavarur që punojnë si këshilltarë për vlerësimin sistematik. Grupi duhet të shkëmbejë eksperiencat dhe njohuritë me organizma në vende të tjera të cilat kanë përvojë në kryerjen e vlerësimeve profesionale;
- përzgjedhja dhe ndarja e detyrave të stafit përgjegjës për kryerjen e vlerësimit. Roli i vlerësuesve është të: identifikojnë standardet e rëndësishme kombëtare dhe ndërkombëtare në bazë të të cilave do të bëhet vlerësimi i politikave dhe praktikave; mbledhin gjithë dokumentacionin e rëndësishëm dhe provat e tjera në lidhje me politikën dhe praktikat aktuale të policimit; kontrollojnë përputhshmërinë e politikave të shkruara me Konventën Evropiane të të Drejtave Njerëzore (KEDNJ) dhe vendimet e jurisprudencën e Gjykatës Evropiane të të Drejtave Njerëzore (GJEDNJ), dhe standarde të tjera të rëndësishme; vlerësojnë të gjithë provat e tjera në lidhje me praktikën dhe praktikën kundër KEDNJ-së si dhe standardet e tjera të rëndësishme; dhe përgatisin një vlerësim në formë të shkruar ku identifikohen mospërputhjet midis politikës dhe praktikës aktuale me standardet përkatëse, duke përfshirë edhe arsyet e këtyre mospërputhjeve. Vlerësimi mund të mos kryhet nga grupi drejtues, por t'i delegohet një institucioni të jashtëm të kualifikuar për kryerjen e studimeve;
- trajnim profesional për të pajisur stafin me aftësitë e nevojshme si dhe për t'i njohur me standardet e rëndësishme kombëtare dhe ndërkombëtare, për të kuptuar praktikën e policimit në fushat e caktuara; për të rritur ndërgjegjësimin në lidhje me çështje specifike për komunitetin romë dhe sinti, për dokumentet/provat e nevojshme dhe mënyrën e gjetjes së tyre, si dhe aftësinë për të kryer një vlerësim objektiv të politikës/praktikës sipas standardeve, në bazë të evidencave të përfutuara;
- një mekanizëm për të siguruar këshillim nga specialistë të jashtëm, nëse është e nevojshme;
- plan veprimi me afate kohore për të kryer detyrën; dhe
- shpërndarjen e burimeve njerëzore dhe materialeve të nevojshme për kryerjen e detyrës.

Shembull i një marrëveshjeje formale

⁴⁷ Cf. OSBE, *Praktikat e mira të krijimit të partneriteteve Polici-Publik* (op.cit. shënimi 46), f. 50.

Në vitin 2004–2006, Policia e Rumanisë bëri një vlerësim sistematik të Politikës dhe praktikës së policisë në lidhje me komunitetin Romë, me ndihmën e OSBE/ODIHR-it. Për këtë arsye u hartua një Memorandum Mirëkuptimi i cili reflektonte marrëveshjen midis Ministrisë së Brendshme dhe

Administratës, OJQ-së ‘Qendra Rumune për Ndërhyrje dhe Studime Sociale’(CRISS) dhe Personit të Kontaktit të OSBE/ODIHR-it për çështjet e komunitetit romë dhe sinti, në mënyrë që të bashkëpunohet për projektin. Memorandumi mbështetej në një projekt-protokoll të përgatitur pas një seminari paraprak ku morën pjesë përfaqësues të partnerëve për të diskutuar se çfarë do të përfshihej në kryerjen e vlerësimit sistematik dhe sesi mund të bashkëpunojnë për këtë qëllim. Memorandumi përcakton përgjegjësinë kryesore të Ministrisë së Brendshme dhe Administratës, rolin e CRISS-it në koordinimin e inputit të komunitetit Romë, dhe rolin e OSBE/ODIHR-it në zbatimin e këshillave nga ekspertët e jashtëm për projektin. Memorandumi përcakton gjithashtu se përveç vlerësimit aktual, duhet krijuar dhe një program për ngritje kapacitetesh për OJQ-të Rome dhe një program për trajnim në nivel lokal në lidhje me çështje të komunitetit Romë që mund të jenë me interes për policinë. Në Memorandum përfshihen edhe dispozitat për krijimin e grupit drejtues që do të mbikëqyrë progresin e projektit.⁴⁸

III. 1.2 Identifikimi i qëllimit të vlerësimit

Vlerësimi duhet të mbulojë të gjithë aspektet që kanë ndikim të veçantë në komunitetet rome dhe sinti dhe në marrëdhëniet e tyre me policinë, dhe që janë identifikuar në rekomandimet e Planit të veprimit të OSBE-së për policimin. Një shembull i formularit të vlerësimit të këtyre aspekteve përfshihet në Shtojcën 2.

Qëllimi i vlerësimit mund të përfshijë:

- përputhshmërinë e legjislacionit kombëtar për të drejtat e njeriut me legjislacionin ndërkombëtar, veçanërisht me Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut;
- përputhshmërinë e procedurave operacionale dhe praktikave të policisë me standardet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut dhe me angazhimet për policim demokratik dhe policim në shoqëri multi-etnike;
- përputhshmërinë e procedurave operacionale dhe praktikave të policisë me konventat dhe standardet ndërkombëtare në lidhje me përdorimin e armëve të zjarrit nga policia;
- partneritetet me agjenci qeveritare dhe jo-qeveritare;
- politika të burimeve njerëzore në lidhje me pjesëmarrjen dhe përfshirjen e anëtarëve të minoriteteve etnike në shërbimet policore.⁴⁹

III. 1.3 Identifikimi i standardeve

Vlerësimi i instrumenteve ligjore dhe standardeve profesionale në nivel kombëtar duhet kryer sipas standardeve dhe rekomandimeve përkatëse në nivel ndërkombëtar, duke përfshirë edhe dokumentet kryesore për të drejtat e njeriut dhe udhëzimet për policimin demokratik. Standarde të tilla janë

⁴⁸ Cf. Oakley/Slater/Taylor, *Vlerësim Sistematik i Politikës dhe Praktikimit të Policimit ndaj Romëve* (op.cit. shënimi 44) f. 12; dhe

Instituti për Studimin dhe Parandalimin e Krimit, *Rishikim i Politikave dhe Praktikave të Policisë ndaj Romëve në Rumani*, Bukuresht 2007, f. 5.

⁴⁹ Cf. Qëllimi i Vlerësimit në Rumani, në: Oakley/Slater/Taylor, *Vlerësim Sistematik i Politikës dhe Praktikimit të Policimit ndaj Romëve* (op.cit. shënimi 44) f. 17.

përcaktuar, për shembull, në konventa të ndryshme të Kombeve të Bashkuara dhe në kode sjelljeje, në dokumente udhëzuese për policimin nga Këshilli i Evropës dhe OSBE-ja dhe në vendimet e ECtHR-së.⁵⁰ Disa parime bazë të policimit demokratik theksohen në Kapitullin II.3.

III.1.4 Provat

Vlefshmëria dhe besueshmëria e rezultateve të një vlerësimi sistematik varet nga cilësia e provave ku bazohet.

Provat duhet të:

- jenë në përputhje me politikat dhe praktikat e policimit të cilat po vlerësohen;
- bazohen në inspektimin e dokumenteve të disponueshme;
- plotësohen nga prova të tjera shtesë (jo të regjistruara), kur është e nevojshme dhe e mundshme;
- mblidhen në përputhje me parimet shkencore;
- mblidhen duke përdorur një sërë metodash të përshtatshme për këtë qëllim; dhe
- publikohen në kohën e duhur, nëse është e nevojshme, edhe në formë të agreguar apo jo, ose anonime.

Metodat dhe instrumentet e përdorshme për mbledhjen e të dhënave përfshijnë:

- analizën e dokumenteve (si p.sh. kodet kombëtare të etikës dhe sjelljes, kurrikulat e trajnimit, raportet vjetore të policisë, raportet e medias apo të mbikëqyrjes publike, studimet mbi viktimizimin, etj);
- studime vëzhguese (si p.sh. monitorimi i punonjësve të policisë për patrullimin apo në pikat e ndalimit);
- intervista personale;
- pyetësorë;
- grupe fokusi; dhe
- jurisprudencën dhe materiale nga raste të ndryshme (raste para gjykatave kombëtare dhe ECtHR-së, sepse përmbajnë prova të dokumentuara në lidhje me incidentet dhe informacion mbi perceptimet dhe përvojat e pjesëmarrësve dhe vëzhguesve të incidenteve, si nga policia dhe nga komunitetet rome dhe sinti).

Anëtarët e forumeve të komunitetit publik si p.sh. “Grupet Këshilluese të Qytetarëve” (shihni Kapitullin III.5.1) ku përfaqësohen një sërë organizatash dhe individësh mund të jenë burime shumë të mira për intervista dhe anketime.

⁵⁰ Për këto dokumente, shihni Shtojcën 1.

Shembuj politikash dhe praktikash në fokusin e vlerësimit

Ekipi i vlerësimit, duke u bazuar në intervistat dhe analizat e rasteve në vlerësimin e Policisë rumune, mundi të identifikojë situata në të cilat sjellja e punonjësve të policisë kundrejt komunitetit Romë shpesh mund të vihej në pikëpyetje. Disa nga këto situata janë:

- ndërhyrja e policisë gjatë arrestimit të të dyshuarve;
- ndërhyrja e policisë me kërkesë të autoriteteve publike ose për të zbatuar mandatet e lëshuara nga gjyqtarët (prokurorët ose gjykatësit);
- sjellja e policisë ndaj të dyshuarve gjatë një hetimi;
- komunikimi i rezultateve të hetimit të kryer ankesa të formuluar nga Romët.⁵¹

Provat në lidhje me politikat dhe legjislacionin duhen nxjerrë fillimisht nga politikat apo dokumentet ligjore. Detyra e parë e ekipit vlerësues do të ishte përpilimi i një legjislacioni, politike dhe dokumentesh të tjera të rëndësishme për fushën specifike apo aspektin e policimit që po hetohet.

Megjithatë, politikat jo gjithmonë mund të shprehen në dokumente të shkruara: mund të jenë politika verbale të artikuluar nga drejtuesit e policisë apo të nënkuptuara, si p.sh. të gjithë policët e dinë se ‘kështu bëhen punët’.

Në rast se politikat nuk janë hartuar zyrtarisht me shkrim, mund të përdoren Intervista personale (ose metoda të tjera të përshtatshme) për të treguar që ekzistojnë.

Evidencat për praktikat aktuale duhen nxjerrë nga një shumëllojshmëri burimesh. Në ato shtete - ku mbledhja dhe përpunimi i të dhënave etnike në lidhje me veprimet policore (p.sh. ndalimet dhe kërkimet, arrestimet, etj) kryhen në mënyrë zyrtare dhe rutinë dhe ku kategoria “Romë” (ose terma të ngjashëm) përdoret në klasifikimin e të dhënave - ekziston një burim i mundshëm i rëndësishëm të dhënash. Në disa raste, mund të ketë të dhëna të mbledhura nga organizata të tjera, p.sh. nga OJQ-të ose si pjesë e kërkimeve akademike. Mbledhja dhe përpunimi i të dhënave etnike është një temë shumë delikate që kërkon një shqyrtim të hollësishëm të kuadrit ligjor, procesit të grumbullimit të të dhënave, siguri dhe akses për të parandaluar çdo lloj keqpërdorimi.⁵² Të dhënat personale që tregojnë origjinën etnike duhet të “[...] mblidhen në formë të tillë që të mos identifikohen subjektet e të dhënave”.⁵³

III. 1.5 Vlerësimi i mangësive dhe mospërputhjeve

Pas mbledhjes së të dhënave, duhet bërë vlerësimi dhe analizimi i tyre për të parë përputhshmërinë me standardet ndërkombëtare të reflektuara në konventat dhe udhëzimet ndërkombëtare (shihni Kapitullin III.1.3). Më pas përgatitet një raport me rezultatet e kësaj analize dhe me rekomandimet përkatëse.

⁵¹ Instituti për Studimin dhe Parandalimin e Krimit, *Rishikim i Politikave dhe Praktikave të Policisë ndaj Romëve në Rumani*, (op.cit. shënimi 48), f. 10.

⁵² Cf. Instituti i Shoqërisë së Hapur, *Profilizimi Etnik në BE: Depërtues, jo-efektiv dhe diskriminues*, New York 2009, f. 120f; shihni gjithashtu Barton, Sasha, “Ethnic Monitoring, Gypsies and Travellers”, në: Roma Rights Quarterly, Çështja: 1 / 2004, f. 24-29, 28 dhe 29.

⁵³ Komiteti i Ministrave në Këshillin Evropian, Rekomandimi Nr. R (97) 18 i Komitetit të Ministrave për Shtetet Anëtare në lidhje me *Mbrojtjen e të Dhënave Personale të Mbledhura dhe Përpunuara për Arsye Statistike* (1997), para 4.8, f. 4.

Analiza kryhet sipas parimeve në vazhdim:

- Përfshihen të gjitha fushat e aktivitetit policor që janë vlerësuar.
- Standardet e referencave duhen përcaktuar qartë;
- Evidencat në lidhje me secilën fushë të aktivitetit duhen përcaktuar qartë.
- Duhet treguar çdo pikë e fortë apo e dobët në lidhje me evidencat;
- Duhet identifikuar qartë mospërputhjet midis standardeve dhe praktikës aktuale;
- Duhet identifikuar, vlerësuar dhe përcaktuar, kur është e mundur, arsyet e këtyre mospërputhjeve. Ky proces është i rëndësishëm për marrjen e masave korrigjuese. Në këtë rast, duhet parë nëse problemet kanë lidhje me punonjës individual, strukturën dhe menaxhimin e policisë apo me mungesën e rregullave të qarta. Në rastin e fundit duhen shtruar pyetje vlerësuese për të identifikuar mungesën e një udhëzimi të qartë apo kodeve të sjelljes; mungesën e një trajnimit të duhur apo pajisjesh; mosarritjen e drejtuesve të policisë për të zbatuar standardet apo për të vepruar në mënyrë profesionale.

Për vlerësimin e politikave mund të përdoret kuadri i përgjithshëm për vlerësimin e politikave në Shtojcën 3.

Pasi janë identifikuar mospërputhjet midis standardeve dhe politikave e praktikave aktuale, dhe kur është e mundur, arsyet e mundshme, atëherë mund të nxirren konkluzione logjike nga provat e mbledhura në lidhje me përputhshmërinë e politikave dhe praktikave dhe rreziqet e mungesës së një përputhshmërie. Si rezultat duhen përgatitur disa rekomandime në lidhje me problemet e identifikuara. Kjo duhet bërë për çdo aspekt të vlerësuar të policimit.

III.1.6 Zhvillimi i planit të veprimit

Angazhimi në parim për të marrë masa në lidhje me mospërputhjet midis praktikës aktuale dhe standardeve ndërkombëtare duhet të ishte përcaktuar dhe ndërmarrë në fillim të iniciativës. Nëse formularët e vlerësimit janë pjesë e një strategjie ekzistuese për çështjet e policimit apo të Romëve, atëherë duhet të ekzistonte një kuadër strategjik për zbatimin e rekomandimeve.

Autoritetet përkatëse duhet të përcaktojnë hapat praktikë të nevojshëm në bazë të konkluzioneve dhe rekomandimeve të nxjerra nga vlerësimi, nga politikat më të gjera dhe nga konteksti organizativ. Megjithatë, reagimi i tyre duhet të bazohet në sa më poshtë:

- Duhet formuluar një plan veprimi për të zgjidhur mospërputhjet e identifikuara gjatë vlerësimit midis legjislacionit kombëtar, politikave dhe praktikave ekzistuese dhe standardeve ndërkombëtare.
 - Ky plan veprimi duhet të jetë strategjik, me objektiva të qarta, synime dhe afate kohore të përcaktuara.
 - Objektivat duhet të kenë lidhje direkte me konkluzionet dhe rekomandimet e vlerësimit strategjik.
 - Duhet përcaktuar qartë personat përgjegjës për caktimin e objektivave dhe t'u jepet autoriteti dhe burimet e nevojshme për të kryer detyrat përkatëse.

- Duhet krijuar një organ mbikëqyrës për mbikëqyrjen e zbatimit të planit të veprimit dhe për të vlerësuar efektivitetin e masave të marra.
- Komunitetet rome dhe sinti duhen përfshirë në mënyrë direkte në përgatitjen, zbatimin dhe monitorimin e planit të veprimit.

III.2. Hartimi i legjislacionit, politikave, kodeve të etikës dhe sjelljes, dhe procedurave standarde operationale

Në bazë të vlerësimit të mospërputhjeve midis standardeve ndërkombëtare (shihni Kapitullin III.1.3) dhe legjislacionit kombëtar, politikave, kodeve të etikës dhe sjelljes dhe procedurave standarde operationale (PSO) në lidhje me trajtimin e komuniteteve rome dhe sinti nga agjencitë kombëtare të zbatimit të ligjit, ato mund të rregullohen nëpërmjet një rishikimi dhe përpunimi të plotë të legjislacionit kombëtar, politikave, kodeve dhe procedurave. Nëse tashmë ekziston një kuadër i tillë në nivel kombëtar, por vlerësimi tregon se nuk zbatohet në lidhje me komunitetet Rome, organet kompetente policore duhet të marrin masat e nevojshme dhe t'i zbatojnë.

Përpara se të rishqyrtohen dhe përpunohet legjislacioni dhe politikat, drejtuesit politikë dhe të policisë duhet të pranojnë ekzistencën e mospërputhjeve të identifikuar, p.sh. diskriminim të romëve dhe sintit brenda policisë. Pranimi i këtyre problemeve duhet shoqëruar me një angazhim të qartë për marrjen e masave të nevojshme për të zgjidhur problemin dhe mospërputhjet.

Procesi i rishikimit dhe zhvillimit të legjislacionit dhe politikave në lidhje me raportet e policisë me romët dhe sintit duhet ndërmarrë duke u këshilluar ngushtë me përfaqësuesit e këtyre komuniteteve.

III.2.1 Hartimi i legjislacionit

Legjislacioni kombëtar anti-diskriminimit duhet përshtatur me standardet ndërkombëtare, nëse nuk është bërë, dhe organet e anti-diskriminimit duhet të hetojnë rastet e shkeljeve të këtij legjislacioni, duke përfshirë edhe shkeljet në lidhje me komunitetet rome e sinti, dhe veçanërisht shkeljet e kryera nga punonjësit e zbatimit të ligjit.⁵⁴ Çdo diskriminim nga ana e autoriteteve publike në ushtrimin e detyrave të tyre duhet të konsiderohet i paligjshëm.⁵⁵ “Përveç sigurimit të kompensimeve të kërkuara nga viktimat e diskriminimit, ligji duhet gjithashtu të përcaktojë procedura të qarta në bazë të të cilave autoritetet shtetërore mund të anulojnë praktikat diskriminuese nga punonjësit dhe organet qeveritare në të gjitha nivelet. [...] gjithashtu ligjet anti-diskriminimit duhet të përkufizojnë qartë sjelljet e ndaluara.”⁵⁶

⁵⁴ Cf. Këshilli i BE-së, Direktiva e Këshillit 2000/43/EC e datës 29 qershor 2000 Për zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë të personave, pavarësisht racës apo përkatësisë etnike, Buletini Zyrtar L 180, 19/07/2000 F. 0022 – 0026, neni 13 dhe 14.

⁵⁵ Cf. Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI), Rekomandimi Nr. 3 i Politikës së Përgjithshme të ECRI-t kundër Racizmit dhe Intolerancës ndaj Romëve/ciganëve, CRI(98)29 rev., miratuar në 6 Mars 1998, Strasburg 1998, f. 4.

⁵⁶ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Raport për Situatën e Romëve dhe Sintit në Zonën e OSBE-së (op.cit. shënimi 8) f. 55.

Në Dokumentin e Kopenhagenit të vitit 1990, shtetet anëtare të OSBE-së “dënojnë qartë dhe në mënyrë të përcaktuar [...] urrejtjen racore dhe etnike, anti-Semitizmin, ksenofobinë dhe diskriminimin kundër kujtdo [...]. Në këtë kontekst, ata njohin edhe problemet specifike të Romëve. Deklarojnë qëllimet e tyre për të shtuar përpjekjet për të luftuar këto fenomene në të gjitha format e tyre, dhe do të marrin masa efikase, duke përfshirë edhe përshtatjen, në përputhje me sistemet përkatëse kushtetuese dhe detyrimet ndërkombëtare, e ligjeve të nevojshme për të siguruar mbrojtje nga çdo lloj veprimi që nxit dhunën kundër personave apo grupeve në bazë race, etnie apo feje, urrejtje apo armiqësi [...]”⁵⁷

Shtetet duhet gjithashtu të hartojnë një legjislacion që urdhëron rritje të dënimit për shkelje të motivuara nga baza racore.⁵⁸

III.2.2 Hartimi i politikave

Shtetet anëtare të OSBE-së “[...] duhet të adoptojnë politika të cilat njohin qartë rëndësinë e policimit për marrëdhëniet ndër-etnike.”⁵⁹ Këto politika duhet të jenë pjesë e një politike më të gjerë që promovon integrimin e romëve dhe sintit në nivele kombëtare dhe lokale.

Në përputhje me legjislacionin përkatës, shtetet anëtare duhet të:

- “Hartojnë politika që promovojnë ndërgjegjësimin e institucioneve ekzekutive në lidhje me situatën e komuniteteve romë dhe sinti, dhe të luftojnë paragjykimet apo stereotipet negative” (Rek. 26 i Planit të Veprimit të OSBE-së).

Njësoj si anëtarët e çdo grupi profesional, edhe punonjësit e policisë ‘sjellin në punën e tyre njohuri apo qëndrime të mësura nga mënyra si janë rritur apo përvojat e përgjithshme në shoqëri. Në shoqëri me diversitet etnik ekziston tendenca për të injoruar grupet e tjera etnike dhe madje për të pasur një sjellje disi negative ndaj tyre. Do të ishte normale të prisnim që punonjësit e policisë të reflektonin mbi këto tendenca të përgjithshme kundrejt “etnocentrizmit”, veçanërisht kur disa prej tyre vijnë nga grupe etnike minoritare.”⁶⁰

Si rezultat, në politika duhet përcaktuar që punonjësit e policisë dhe të administratës të marrin trajnim në punë për të mësuar dhe për t’u ndërgjegjësuar (edhe vet-ndërgjegjësuar) si dhe për përfutur aftësitë e nevojshme për të luajtur rolin e tyre në shoqëri diverse. “Do të ishte ideale nëse ky trajnim do t’i mundësonte ata të trajtojnë të gjithë anëtarët e grupeve etnike në mënyrën e duhur dhe me drejtësi, si dhe të jenë të ndjeshëm ndaj ndryshimeve kulturore në lidhje me aspekte të tilla si besimi fetar, traditat, strukturat familjare, rolet gjinore, kujdesi për fëmijët dhe stilet e jetës në përgjithësi.”⁶¹ (për më tepër hollësi, shihni Kapitullin III.4.)

⁵⁷ CSCE, *Dokumenti i Takimit të Kopenhagenit* (op.cit. shënimi 4), para (40.1), f. 21.

⁵⁸ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Raport për Situatën e Romëve dhe Sintit në Zonën e OSBE-së* (op.cit. shënimi 8), f. 55; dhe OSBE, Plan Veprimi për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintit në Zonën e OSBE-së (op.cit. shënimi 9), Art. 9, f. 4.

⁵⁹ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rek. 1, f. 5.

⁶⁰ Oakley, Robin, “Trajnim i Policisë në lidhje me Emigrantët dhe Pakicat Kombëtare”, në: Këshillin e Evropës, *Të Drejtat e Njeriut dhe Policia*, Strasburg, 1997, f. 74f.

⁶¹ Oakley, “Trajnim i Policisë në lidhje me Emigrantët dhe Pakicat Kombëtare” (op.cit. shënimi 60), f. 75; shihni edhe OSBE, *Udhëzime mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 5;

OSBE, *Praktikat e Mira të Trajnimit bazë të Policisë– Aspektet e Kurrikulave nga Këshilltari i Lartë për Policinë për Sekretarin e Përgjithshëm të OSBE-së, Seritë e Publikimit të SPMU-së, Vol. 5, Maj 2009, f. 17f; dhe*

Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rek. 8, f. 19.

Politikat duhet të përcaktojnë që drejtuesit e policisë të rrisin këtë ndërgjegjësim të stafit policor nëpërmjet mentorimit, inkurajimit, shpërblimeve dhe masave disiplinore, si dhe të sigurojnë që punonjësit e policisë të kenë qëndrimin e duhur.

- “Hartojnë politika për të përmirësuar marrëdhëniet midis komuniteteve romë dhe sinti dhe policisë në mënyrë që të parandalohet abuzimi dhe dhuna e ushtruar nga policia kundër këtyre komuniteteve; dhe për të përmirësuar besimin e romëve dhe sintit te policia”. (Rek. 28 i Planit të Veprimit të OSBE-së). Këto politika duhet të inkurajojnë marrjen e hapave të duhura për fillimin e dialogut midis policisë, autoriteteve vendore dhe komuniteteve Rome” (ECRI Policy Rec. 3).⁶²

Nëse nuk ekziston një përjasje e bazuar në partneritet për zgjidhjen e problemeve, do të jetë e vështirë për policinë të legjitimojë monopolin e shtetit për të përdorur forcë dhe për të fituar besimin e komuniteteve ku punon. Madje do të jetë e vështirë të fitojë mbështetjen e publikut për të luftuar krimin në mënyrë efikase (shihni Kapitullin III.5.1).

Duke konsideruar marrëdhëniet sfiduese midis policisë dhe komuniteteve romë dhe sinti, policët duhet të pranojnë që aktivitetet e nevojshme për të fituar besimin e tyre kërkojnë angazhim dhe përfshirje të sinqertë, transparencë, kohë, krijueshmëri dhe burime të mjaftueshme.

- “Hartojnë politika dhe procedura për të siguruar reagim efektiv të policisë ndaj dhunës racore kundër komuniteteve romë dhe sinti” (Rek. 29 i planit të veprimit të OSBE-së dhe Rek. 11 të Politikës së ECRI-t).

“Aktet e dhunës fizike të nxitur nga urrejtja etnike janë format më serioze të krimit dhe kërcënimi më serioz ndaj stabilitetit dhe mirëqenies së demokracive multi-etnike. Akte të tilla jo vetëm që dëmtojnë rëndë individët, por – për shkak se këta individë të synuar janë anëtarë të grupeve etnike – përbëjnë kërcënim për të gjithë komunitetet dhe si rrjedhojë shoqërinë në tërësi. Punonjësit e policisë duhet të kuptojnë rëndësinë e rolit të tyre në luftimin e kësaj forme krimi [...], dhe duhet të vlerësojnë faktin që e gjithë shoqëria varet nga mënyra sesi ata trajtojnë këtë çështje në mënyrë efektive.”⁶³

Në një sërë gjykimesh të dhëna, ECtHR ka deklaruar se gjatë hetimit të krimeve të dhunshme, autoritetet duhet të ndërmarrin të gjithë hapat e nevojshëm për të identifikuar motivet e mundshme raciste dhe për të përcaktuar nëse urrejtja apo paragjykimet e bazuara në diskriminim etnik kanë luajtur rol në kryerjen e krimit.⁶⁴ Në Vendimin e Këshillit të Ministrave të Maastricht 4/03, Vendimin e Këshillit të Ministrave të Sofjes 12/04 dhe Deklaratën e Cordoba-s të vitit 2005, shtetet anëtare të OSBE-së theksuan detyrimin e tyre për të përgatitur dhe zbatuar metodologjitë dhe mbledhjen e të dhënave dhe sistemet e monitorimit që përputhen me standardet ndërkombëtare, të cilat i ndihmojnë për të hetuar krimet në mënyrë efektive.⁶⁵

⁶² OSBE, Plan Veprimi për Përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintit në Zonën e OSBE-së (op.cit. shënimi 9). ECRI, Rekomandimi Nr. 3 i Politikës së Përgjithshme të ECRI-t (op.cit. shënimi 55), f. 5.

⁶³ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rek. 19, f. 36.

⁶⁴ Cf. Gjykata Evropiane e të Drejtave Njerëzore, *Nachova dhe të tjerë kundër Bullgarisë*, Nr. 43577/98; *Secic kundër Kroacisë*, Nr. 40116/02; dhe *Cobzaru kundër Rumanisë*, Nr. 48254/99 (op.cit. shënimi 23).

⁶⁵ Cf. OSBE, Vendimi Nr. 4/03, *Tolerancë dhe Jo-diskriminim*, MC.DEC/4/03, Maastricht 2003, f. 2; OSBE, Vendimi Nr. 12/04, *Tolerancë dhe Jo-diskriminim*, MC.DEC/12/04, Shtojca, Sofie 2004, f.1; dhe OSBE, Deklarata e Cordoba-s nga Kryetari aktual, FINAL CIO.GAL/76/05/Rev.2, Cordoba 2005, f. 2f.

Për shkak se komunitete të tëra, dhe jo vetëm individë, mund të viktimizohen nga krime të motivuara nga urrejtja, politikat duhet të përfshijnë një dispozitë që siguron mbrojtje nga policia për komunitetin e ndikuar nga krimi.

Zhvillimi i procedurave dhe mekanizmeve për përgjegjshmërinë dhe krijimi i një organi të pavarur mbikëqyrës për rishikimin e politikave dhe praktikave si dhe përputhshmërinë me standardet ndërkombëtare të policimit (Rek. 26 dhe 28 të Planit të Veprimit të OSBE-së).

Punonjësit e policisë dhe agjencitë përkatëse duhet të mbajnë përgjegjësi për veprimet e tyre në lidhje me komunitetet rome dhe sinti (shihni Kapitullin II.3). Një mënyrë reagimi ndaj perceptimeve që ekzistojnë në komunitetet rome dhe sinti se mbi-kontrollohen dhe nuk mbrohen sa duhet, do të ishte publikimi i statistikave për numrin, natyrën dhe rezultatet e përplasjeve midis policisë dhe këtyre grupeve minoritare. Megjithatë, për shkak të mungesës së menaxhimit të të dhënave etnike, ku përfshihen të dhënat mbi etnicitetin/kombësinë e individëve me të cilët punojnë si dhe arsyet për rezultatet e përplasjeve të policisë me këta individë, është e vështirë të gjesh statistika.

Përgjegjshmëria nga ana e policisë do të arrihej më mirë nëse krijohen mekanizma të brendshëm dhe të jashtëm për trajtimin e ankesave, mbikëqyrjen e rishikimin, për të hetuar në mënyrë efikase sjelljet jo-etike të policisë ndaj komuniteteve rome dhe sinti. Këto organe mbikëqyrëse duhet të kenë kapacitetin e duhur për të analizuar shkaqet e kësaj sjelljeje jo të duhur për të krijuar strategjitë e duhura për trajtimin e tyre.

Një nga rezultatet e punës së këtyre mekanizmeve do të jetë rritja e besimit të komuniteteve rome e sinti te forcat e policisë. Për më tepër, do të përmirësohet cilësia e performancës së policisë në përgjithësi që do të ishte në interes të gjithë drejtuesve të policisë. Për më shumë informacione në lidhje me mekanizmat e trajtimit të ankesave dhe strukturave të brendshme dhe të jashtme mbikëqyrëse, shihni *Udhëzuesin mbi Policimin Demokratik*.⁶⁶

Qeveritë duhet të nxjerrin dhe zbatojmë standarde të brendshme disiplinore për të siguruar që jepen sanksionet e duhura ndaj punonjësve zyrtarë që diskriminojnë dhe kanë një sjellje jo të duhur, duke përfshirë këtu edhe forcat e policisë.⁶⁷

III.2.3 Hartimi i Kodeve të Etikës dhe Sjelljes e Procedurave Standarde Operacionale

Për të zbatuar legjislacionin dhe politikat në praktikë, shtetet pjesëmarrëse duhet të:

⁶⁶ OSBE, *Udhëzim mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 39-42; shihni edhe Këshilli i Evropës/Komisioneri për të Drejtat e Njeriut, *Opinion i Komisionerit për të Drejtat Njerëzore* Për Përcaktimin e Pavarur dhe Efektiv të Ankesave kundër Policisë, CommDH(2009)4, 12 Mars 2009.

⁶⁷ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rek. 10, f. 22;

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) 2001, *Shembuj praktik të luftimit të Racizmit dhe Intolerancës* ndaj Romëve/ciganëve, CRI (2001) 28, Strasburg 2001, f. 63; dhe

OSBE, *Udhëzim mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 21.

- “zhvillojnë, kur është e mundur dhe në bashkëpunim me organizatat ndërkombëtare dhe OJQ-të Rome, [...], kodet e sjelljes, manuale me udhëzime praktike dhe programe trajnimi”. (Rek. 31 i Planit të Veprimit të OSBE-së).

Kodet e etikës/sjelljes dhe PSO-të duhet të përfshijnë standarde profesionale policimi në shoqëri multi-etnike. Ato mund të përcaktojnë parimet e përgjithshme etnike të policimit demokratik si dhe veprime specifike që duhen ndërmarrë gjatë detyrave përkatëse të policisë. Disa shembuj të detyrave të policisë në lidhje me komunitetet rome dhe sinti, ku do të nevojiteshin kode specifike sjelljeje janë: kontrollet dhe ndalimet, marrja në pyetje, kërkimet, bastisjet, dëbimet e detyruara, menaxhimi i tensioneve ndër-etnike dhe hetimet e krimeve me motive racore.⁶⁸

Programet e trajnimit të hartuara për të ndihmuar zbatimin e këtyre kodeve të sjelljes dhe PSO-ve, përshkruhen në Kapitullin III.4.

Shembuj udhëzimesh/procedurash standarde operacionale

⁶⁸ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 10, f. 22.

Udhëzime në rast kampimi të paautorizuar

Në Mbretërinë e Bashkuar, Shoqata e Oficerëve Madhorë të Policisë në Angli, *Uells dhe Irlandën e Veriut* (ACPO) ka hartuar udhëzime specifike për rastet e kampimeve të paautorizuara.⁶⁹ Qëllimi i këtyre udhëzimeve është të ndihmojnë punonjësit e policisë sesi të reagojnë ndaj kampimit të paautorizuar, duke balancuar të drejtat e komuniteteve rome e sinti me të drejtat e pronarëve të tokave dhe publikun e gjerë. Udhëzimet theksojnë se përdorimi i pushtetit të policisë për të ndaluar kampimin e paautorizuar është në dorën e punonjësve të policisë që ndodhen në vend. Policët duhet të marrin parasysh reagimet e ndryshme, qoftë kriminale apo anti-sociale, të kombinuara me ndikimin e pronarëve të tokave dhe komunitetet që janë vendosur aty, dhe jo të ndërmarrin një veprim vetëm sepse në atë zonë ka kampim. Për më tepër, sipas udhëzimeve vendimi për t'i dëbuar nga vendi përkatës apo jo merret në përputhje me legjislacionin e të drejtave njerëzore, në mënyrë të ligjshme, sepse është e nevojshme dhe në bazë të parimeve njerëzore. Për shkak se në një kod sjelljeje përshkruhen qartë karakteristikat e një kampimi të paautorizuar që nuk tolerohet, mund të nënkuptohet se disa situata janë të tolerueshme nëpërmjet një marrëveshjeje lehtësuese. Punonjësit e policisë inkurajohen që të tregohen të ndjeshëm në raste kur nuk ka vende alternative të autorizuara, gjë që e bën të vështirë apo të pamundur për këto grupe njerëzish për të mos u vendosur në një zonë të paautorizuar. Udhëzimet tregojnë hapat specifike që duhen marrë nga policia në rast kampimi të paautorizuar, ku përfshihen:

- kontakti fillestar me njerëzit e përfshirë;
- vlerësimi i situatës;
- bashkëpunim me agjenci të tjera (qeveritare); dhe
- procesi i dëbimit.

(Për hapat specifike të një “praktike të mirë dëbimi”, të caktuara në Kodet e sjelljes, shihni Kapitullin III.5.2.)

⁶⁹ Cf. Shoqata e Drejtorëve të Policë në Angli, Uells dhe Irlandën e Veriut, *Udhëzime për Kampimet e Paautorizuara*, Londër 2008.

Udhëzime për ndalimin e profilizimit etnik

Profilizimi etnik jo vetëm që është i papranueshëm për shkak të karakterit diskriminues, por as nuk është produktiv sepse në vend që të sjellë më shumë të dhëna për zbulimin e kriminelëve⁷⁰ armiqëson të gjithë komunitetin bashkëpunimi i të cilëve është i nevojshëm për zbulimin dhe parandalimin e krimit.

Kodet e Sjelljes duhet të “përcaktojnë qartë standardet për iniciimin e ndalimit të njerëzve nga policia, verifikimit të identitetit dhe kontrollove, duke përfshirë edhe funksionin e tyre si dhe ku mbështeten për të kryer këtë funksion [...]”.

Duhet të saktësojnë natyrën e ‘dyshimit’ dhe të përcaktojnë në mënyrë kategorike që etniciteti dhe karakteristika të tjera personale nuk janë arsye për të ndaluar një person nëse nuk ka një përshkrim të qartë të të dyshuarit⁷¹”.

Për arsye se legjislacionet dhe rregulloret për pushtetin e policisë dhe arsyet e ndalimit dhe kontrollit ndryshojnë dukshëm nga njëri vend anëtar te tjetri, kodet e sjelljes do të shërbenin si një mjet i mirë i përgjithshëm për të luftuar profilizimin etnik – kjo do të kërkonte që punonjësit e policisë të mbledhin të dhëna dhe të kenë baza për kryerjen e një ndalimi. Kështu do të reduktohej liria e zgjedhjes së punonjësve të policisë por do të rritej efektiviteti i rasteve të ndalimit. Studimet tregojnë se punonjësit e policisë janë më efektivë kur argumentojnë me baza të qarta rastet e ndalimit dhe mbajnë përgjegjësi para eprorëve të tyre. Kjo përjasje është zbatuar me sukses në projekte pilotë në Hungari dhe Spanjë.⁷² Për më tepër, metodat e përmirësuara të mbledhjes së informacionit në bazë të një marrëdhënieje mirëbesimi midis policisë dhe komunitetit duhen promovuar si një praktikë alternative policimi.

(Për hapat specifike të “praktikave të mira të ndalimit dhe kontrollit”, që duhen përcaktuar në Kodet e Sjelljes, shihni Kapitullin. III.5.2.)

⁷⁰ Një sërë studimesh që tregojnë se Komunitetet Rome e Sintin nuk ofendohen më tepër sesa popullsia e gjerë, në: Instituti i Shoqërisë së Hapur, *Adresimi i Profilizimit Etik nga Policia* (of. cit. shënimi 25), f. 27 dhe 51f.

⁷¹ Instituti i Shoqërisë së Hapur, *Adresimi i Profilizimit Etik nga Policia* (op.cit. shënimi 25), f. 14.

⁷² Cf. Instituti i Shoqërisë së Hapur, *Adresimi i Profilizimit Etik nga Policia* (op. cit. shënimi 25), pp. 11 dhe 34.

Udhëzime për hetimin e krimeve me motive racore

Së pari, udhëzimet për hetimin e krimeve me motive racore duhet t'i korrespondojnë përkufizimeve të krimeve të tilla, të cilat gjenden në ligjet kombëtare. Disa shembuj përkufizimesh që mund të përdoren në ligjet kombëtare janë:

ODIHR: Vepër penale e kryer me motive të njëanshme. Kjo do të thotë që autori i krimit e ka zgjedhur qëllimisht objektin e krimit për shkak të disa karakteristikave të mbrojtura. Objekti i krimit mund të jetë një ose më shumë persona, ose mund të ketë lidhje pronësie me një grup njerëzish që kanë një karakteristikë të veçantë. Karakteristika e mbrojtur është një karakteristikë e përbashkët për një grup njerëzish, si p.sh. 'raca', gjuha, feja, etniciteti, kombësia apo faktorë të tjerë të ngjashëm.⁷³

ECRI: "çdo incident që perceptohet si incident racist nga viktimat apo ndonjë person tjetër".⁷⁴

Procedurat për hetimin e krimeve me motive etnike duhet të sigurojnë që së pari të mblidhen prova që tregojnë motivim etnik në mënyrë që të paraqiten dhe pranohen në gjykatë. Edhe pse të gjithë punonjësit e policisë që janë në 'vijën e parë' mund të kryejnë hetime fillestare, udhëzimet mund të përcaktojnë se ata duhet t'ia referojnë rastet një stafi më të specializuar në bazë të shkallës së seriozitetit të krimit.

Për shkak se perceptimi i një shtyse racore ndaj një incidenti mund të shkaktojë hetim për krim me motive urrejtjeje, procedurat operacionale për raste të tilla duhet të sigurojnë që perceptimi i një shtyse racore është i bazuar në mënyrë që të mund të shmangen akuzat e pajustificuara kundër autorëve të supozuar të krimit.

Procedurat duhet të përshkruajnë metodologjinë e agregimit të informacioneve statistikore anonime (të fshehta) në lidhje me krimet me motive raciste, të nevojshme për analizimin e prirjeve të krimit dhe për vlerësimin e efektivitetit të reagimit të policisë.

Udhëzimet për hetimin e krimeve me motive raciste duhet të sigurojnë mbështetje për viktimat e këtyre krimeve, duke përfshirë edhe komunitetin e plotë. Pjesë e kësaj mbështetjeje është edhe sigurimi në kohë i informacionit në lidhje me zhvillimin e hetimeve.

III.2.4 Zbatimi i Politikave, Kodeve të Sjelljes dhe Procedurave Standarde Operacionale

⁷³ OSBE Zyra e Institucioneve Demokratike dhe të Drejtave Njerëzore, *Hate Crime Laws: A Practical Guide*, Varshavë 2009, f.16. Përkufizimi pranon dallimet në legjislacion dhe në mbledhjen e të dhënave në rajonin e OSBE-së, dhe lejon çdo shtet ta ndryshojë sipas nevojës.

⁷⁴ ECRI, Rekomandimi Nr. 11 i Politikës së Përgjithshme të ECRI-t (op.cit. shënimi 25), f. 5

Shtetet pjesëmarrëse duhet të sigurojnë që legjislacioni, politikat dhe kodet e sjelljes dhe etikës të mos formulohen të izoluara por të shihen si elemente integrale të strategjive kombëtare për integrimin e komuniteteve rome e sinti, dhe kur është e mundur, të lidhura me strategjitë më të gjera për reformat në polici.

Për më tepër, “[...] politikat dhe masat e nevojshme për zbatimin e tyre duhen shprehur qartë, në formën e një dokumenti, dhe të mbështeten publikisht nga drejtuesit politik [...]”⁷⁵ dhe të policisë. Këto politika duhet të përmbajnë një vizion dhe mision ku shpjegohet, me pak fjalë, qëllimi që shteti dhe policia duan të arrijnë me hartimin e politikave për Romët.⁷⁶ Drejtuesit e policisë duhet të inkurajojnë stafin e tyre të zbatojnë këto politika dhe të sigurojnë mbështetje.⁷⁷

Autoritetet shtetërore dhe policia, në bashkëpunim me përfaqësues të minoriteteve, duhet të hartojnë plane veprimi për zbatimin e këtyre politikave dhe rregullave e rregulloreve përkatëse si dhe të monitorojnë procesin e zbatimit. (shihni Kapitullin III.1.6).⁷⁸

Zbatimi i politikave mund të mbikëqyret dhe koordinohet nga një Grup Zbatimi që do të krijojë mekanizmat për komunikimin, mbikëqyrjen dhe vlerësimin e tyre dhe do të ishte përgjegjës për zbatimin e politikave. Ky grup duhet të përbëhet nga përfaqësues të policisë dhe komuniteteve rome e sinti. Duhet të drejtohet nga një oficer madhor policie dhe të ketë autoritet të mjaftueshëm për të iniciuar, hartuar dhe kryer ndryshimet e nevojshme institucionale për të përballur rezistencën e pashmangshme. Grupi do të bëjë edhe një vlerësim periodik të zbatimit praktik të politikave nga policia, për të identifikuar se ku ka vend për përmirësim të performancës së policisë.⁷⁹

III. 3 Menaxhimi i burimeve njerëzore

“Policia luan një rol thelbësor në një botë me diversitet etnik dhe kulturor në rritje dhe me tensione midis grupeve të ndryshme, sepse duhet të ruajë strukturën e shoqërive tona. Ata duhet të sillen me drejtësi të plotë ndaj çdo grupi.”⁸⁰ “Gjithashtu për të pasur besimin e gjithë popullsisë, policia duhet të prezantojë komunitetin në tërësi.”⁸¹ Pa një përfaqësim të tillë, komunitetet rome e sinti mund të mos identifikohen me policinë.

Komunitetet rome e sinti të cilat kanë përjetuar më parë trajtim të njëanshëm, ndoshta shtypës, nga policia mund të kenë një nivel më të ulët besimi te ta. Për të mos i përkeqësuar më tej marrëdhëniet minoritet-maxhorancë,⁸² dhe për të shmangur zhvillimin e strukturave paralele të sigurisë në

⁷⁵ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rek. 1, f. 10.

⁷⁶ Cf. OSBE, *Praktikat e mira të krijimit të partneriteteve Polici-Publik* (op.cit. shënimi 46), f. 36 dhe 38.

⁷⁷ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rek. 2, f. 11.

⁷⁸ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rek. 3, f. 12; dhe

OSBE, *Praktikat e mira të krijimit të partneriteteve Polici-Publik* (op.cit. shënimi 46), f.38.

⁷⁹ Cf. OSBE, *Praktikat e mira të krijimit të partneriteteve Polici-Publik* (op.cit. shënimi 46), f. 39.

⁸⁰ Fondacioni ‘Policimi për një Shoqëri multi-etnike’, *Karta e Roterdamit* (op.cit. shënimi 35), Hyrje; shihni edhe

OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 51; dhe

Këshilli i Evropës, *Rekomandimi (2001) 10 Komiteti të Ministrave për Shtetet Anëtare në Kodin Evropian të Etikës së Policisë* (2001), § 18.

⁸¹ Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/34/169, *Kodi i Sjelljes për Punonjësit e Zbatimit të Ligjit* (1979), Preambular para. 8(a); shihni edhe

OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 51f; OSBE, *Karta për Sigurinë Evropiane* (op.cit. shënimi 6), Neni 44; dhe Këshilli i Evropës, *Kodi Evropian i Etikës së Policisë* (op.cit. shënimi 80), § 25.

⁸² Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 52; shihni edhe

Fondacioni ‘Policimi për një Shoqëri multi-etnike’, *Karta e Roterdamit* (op.cit. shënimi 35),

Hyre; edhe

shoqëritë ku ekziston mundësia e mungesës së sigurisë për komunitetet romë e sinti, policia mund të luftojë vazhdimisht krimin e motivuar nga urrejtja racore/etnike. Marrëdhëniet midis policisë dhe komuniteteve romë e sinti duhen kultivuar dhe duhet përforcuar bashkëpunimi dhe mirëkuptimi (shihni Kapitullin III.5).⁸³

Një hap i rëndësishëm për të fituar besimin e këtyre komuniteteve është integrimi i tyre në polici – në të gjitha nivelet dhe funksionet. Rekomandimi 32 i Planit të Veprimit për komunitetet romë e sinti kërkon që të gjithë shtetet anëtare të “[...] inkurajojnë këto komunitete që të punojnë në institucionet e zbatimit të ligjit, si një mënyrë e mirë për të promovuar tolerancë dhe diversitet”.

Për më tepër, integrimi shërben jo vetëm si një masë për rritjen e besimit, por i jep policisë njohuri dhe aftësitë e nevojshme për të punuar në një mjedis multikulturor.⁸⁴

III. 3.1 Rekrutimi

Politikat e rekrutimi duhet të sigurojnë përfshirjen e grave dhe minoriteteve kombëtare si romët e sintit në forcat e policisë⁸⁵; gjithashtu drejtuesit e policisë duhet të rrisin ndërgjegjësimin në lidhje me vlerën e rekrutimit të grave dhe pakicave kombëtare në të gjitha nivelet e organizatës. Fushatat e rekrutimit duhet të jenë të hapura për shoqërinë në tërësi, por shpesh herë duhen marra hapa specifikë për të rritur përqindjen e grave dhe minoriteteve në polici.

Duhen përcaktuar objektiva statistikore për të rritur përfaqësimin e romëve dhe sintit, ndërsa në rrethana të jashtëzakonshme e për një kohë të kufizuar, mund të merren masa të veçanta rekrutimi për të rregulluar balancën. Megjithatë, ‘objektivat’ duhen dalluar nga ‘kuotat’. Objektivat janë qëllime apo synime për të rritur përfaqësimin e grupeve të caktuara, që mund të arrihet në mënyra të ndryshme “[...] Përdorimi i objektivave të synuara për të siguruar përfaqësim të popullsisë përbën një praktikë të mirë. Kuotat janë caktimi i vendeve/pozicioneve për anëtarë të grupeve të caktuara të cilat duhen mbushur gjatë procesit të përzgjedhjes. Përdorimi i kuotave për të përmbushur objektivat e punësimit të minoriteteve shpesh çon në ankesa për padrejtësi dhe rrezikon uljen e standardeve kështu që duhet shmangur nëse është e mundur. Por, përdorimi i kuotave mund të jetë i duhur dhe i justifikueshëm në rrethana të veçanta.

Për shembull, nëse në një shtet multi-etnik do të krijohet një kuadër i ri me punonjës policie, si pjesë e një reforme në këtë fushë, do të ishte mirë (si nga ana ligjore edhe për të qenë efektiv) që i gjithë kuadri që nga fillimi të përbëhet nga përfaqësues të popullsisë në tërësi. Në këto rrethana kuotat etnike janë të justifikuar, veçanërisht në fazën fillestare të përzgjedhjes dhe trajnimit – me kusht që për të gjithë anëtarët e të gjithë grupeve të kërkohen standardet profesionale minimale në fazën kur konfirmohen si punonjës policie. Megjithatë, kuotat etnike duhen përdorur vetëm gjatë periudhave të

Këshilli i Evropës, *Kodi Evropian i Etikës së Policisë* (op.cit. shënimi 80), § 18.

⁸³ Cf. OSBE, *Udhëzim mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 52; shihni edhe Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Kodi i Sjelljes për Punonjësit e Zbatimit të Ligjit (op.cit. shënimi 84), Preambular para. 8(a); OSBE, *Karta për Sigurinë Evropiane* (op.cit. shënimi 6), Neni 44; dhe

Këshilli i Evropës, *Kodi Evropian i Etikës së Policisë* (op.cit. shënimi 80), §§ 25 dhe 30.

⁸⁴ Cf. OSBE, *Udhëzim mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 52; shihni edhe Fondacioni ‘Policimi për një Shoqëri multi-etnike’, *Karta e Roterdamit* (op.cit. shënimi 35), Neni 3.7;

Këshilli i Evropës, *Kodi Evropian i Etikës së Policisë* (op.cit. shënimi 80), § 25; dhe

Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rec. 4, f. 10f.

⁸⁵ Cf. OSBE, *Udhëzim mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 53.

tranzicionit, pas së cilave objektivat duhen arritur me mënyra të tjera [...].”⁸⁶Të dhënat etnike të punonjësve të policisë duhen ruajtur për të verifikuar në faza të mëvonshme nëse janë arritur objektivat statistikore. Për shkak të rëndësisë së tyre, këto të dhëna “[...] duhet të ruhen në formë anonime dhe të kthehen në të dhëna statistikore, si dhe duhet shmangur çdo mundësi që këto të dhëna të gjenden në bazën e të dhënave të personelit [...].”⁸⁷ Për arsye se aplikuesit nga komunitetet rome e sinti mund të mos dëshirojnë të identifikohen zyrtarisht si Romë nga frika e diskriminimit, policia duhet të krijojë një mjedis kulturor neutral dhe jo diskriminues brenda grupit (shihni Kapitullin III.3.2) dhe duhet të mbështesë procesin e emërimit të përfaqësuesve Romë në nivelet e larta, në kurset trajnuese si dhe në ndarjen e punëve dhe orarit.

Megjithatë, përshkrimi i punës dhe kriteret e përzgjedhura nuk duhet të krijohen në bazë të komunitetit romë e sinti, por të jenë të vlefshme për të gjithë segmentet e komuniteteve që përbëjnë shoqërinë. Përzgjedhja dhe promovimi i punonjësve të policisë duhet të jetë transparent dhe të bazohet në njohuritë, aftësitë, sjelljen dhe karakterin e mirë (të mos ketë dënime të mëparshme për krime serioze), dhe të mos bazohen në përkatësinë etnike apo të një grupi specifik (politik). Ulja e standardeve për t’i përshtatur me romët dhe sintit apo preferenca e aplikuesve të propozuar nga grupe specifike (politike) dëmton besueshmërinë e tyre. Disavantazhet arsimore të romëve dhe sintit, si p.sh. problemet me gjuhën apo niveli arsimit, mund të kompensohen me trajnimin e duhur.⁸⁸

Shembuj masash të veçanta për të nxitur marrjen në punë të romëve dhe sintit:

⁸⁶ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), 87 Rek. 5, f. 14f; shihni edhe

OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 53; dhe

Platforma Evropiane për Policimin dhe të Drejtat e Njeriut (EPPHR), Rekrutimi dhe Mbajtja e Punonjësve të Policisë nga Komunitetet Minoritare: Pika për konsiderim (2004), f. 5.

⁸⁷ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 5, f. 15.

⁸⁸ Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 53; shihni edhe

Fondacioni ‘Policimi për një Shoqëri multi-etnike’, Karta e *Roterdamit* (op.cit. shënimi 35), nenet. 2.5 dhe 2.6;

Këshilli i Evropës, Rekomandimi Nr. R(2000) 10 i Komitetit të Ministrave për Shtetet Anëtare për Kodin e Sjelljes për Punonjësit Shtetëror (2000), neni 24;

Këshilli i Evropës, *Kodi Evropian i Etikës së Policisë* (op. cit., shënimi 80), §§ 22 dhe 24;

EPPHR, Rekrutimi dhe Mbajtja e Punonjësve të Policisë nga Komunitetet Minoritare (op.cit. shënimi 86), f. 5; dhe

Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 6, f. 16.

Iniciativa për të rritur informimin e romëve dhe sintit në lidhje me mundësitë e punësimit në polici dhe për të inkurajuar personat e interesuar që të aplikojnë.

Iniciativat informuese për t'u shpjeguar romëve dhe sintit mundësitë për karrierë si dhe rëndësinë e integritit të tyre në përjasjen për krijimin e policimit në bazë të partneritetit mund të përfshijnë: ditë të hapura për policinë, shpërndarjen e fletushkave, përdorimin e radio-televizionit, vizita në shkolla dhe komunitete nga punonjës të policisë, dhe mundësi për të rinjtë që të vizitojnë stacionet e policisë dhe ambientet e stërvitjes. Informacioni duhet të sigurohet edhe në gjuhën Rome. Edhe shkollat duhen inkurajuar që të ndihmojnë në shpërndarjen e këtij informacioni. Aktivitetet duhen koordinuar me shoqatat e policëve romë, drejtues të komuniteteve dhe me OJQ rome e sinti.⁸⁹

Bashkëpunimi me punonjës policie Rome dhe me OJQ rome e sinti do të lehtësonte identifikimin e komuniteteve rome e sinti që mbështesin integrimin e anëtarëve të tyre në polici.

Në Republikën Çeke, Policia e qytetit të Brno, në bashkëpunim me OJQ-në DROM Romani Centre, krijoi një "Projekt mision" për të nxitur besimin dhe sigurinë e Romëve te Policia që në moshë të vogël si dhe për të shmangur kriminalitetin midis të rinjve Romë. Përfaqësues të policisë morën pjesë në aktivitete me fëmijë të moshës shtatë deri në dhjetë vjeç nga shkolla të ndryshme për të nxitur interesin e tyre për punën e policisë. U përpoqën gjithashtu të motivojnë fëmijët të vazhdojnë arsimin dhe të respektojnë ligjin.⁹⁰

Në Hungari, Ministria e Brendshme organizoi "kampe orientimi për karrierë në fushën e zbatimit të ligjit" për gjimnazistët Romë. Gjatë kampeve pesë ditore studentëve u tregohen kërkesat për aplikim si dhe puna e institucioneve dytësore dhe të nivelit të tretë të zbatimit të ligjit si dhe mësuara nga përvoja personale e policëve Romë.⁹¹ Gjatë kampit, studentët përgatiten për të aplikuar në akademinë e policisë.

Ministria e Brendshme në Serbi ka organizuar fushata publike për punësimin në polici të pakicave kombëtare dhe grupeve të marxhinalizuara, ku përfshihen edhe romët dhe sintit. Në tetor 2009, 30 të rinj Romë u ftuan në Qendrën e Stërvitjes Bazë të Policisë në Semska Kamenica për t'u informuar mbi punën dhe ambientet e Qendrës.

Në Mbretërinë e Bashkuar Cambridgeshire Constabulary nxori një CD në gjuhën lokale Romani, *Del gavvers pukker-cheerus* ["Jepini një shans policisë"], duke nxitur përpjekjet e tyre për të krijuar besimin e komuniteteve Rome në polici dhe për t'i inkurajuar që të bashkohen me forcat e policisë. Një oficer madhor i policisë flet për nevojën për të kapërcyer mungesën e besimit dhe thekson se shërbimi policor duhet të reflektojë komunitetin të cilit i shërben dhe deklaroi se Romët që duan të bashkohen me forcat policore janë të mirëpritur.⁹²

⁸⁹ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike* (op.cit. shënimi 28), Rec. 6, f. 16.

⁹⁰ Cf. Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) 2001, Shembuj Praktik të luftimit të Racizmit dhe Intolerancës ndaj Romëve/ciganëve (op.cit. shënimi 67), f. 59.

⁹¹ Këshilli i Evropës, Raporti i Tretë nga Hungaria, në bazë të Nenit 25, parag. 1 i Konventës për Mbrojtjen e Pakicave Kombëtare, ACFC/SR/III(2009)007, Strasburg, 4 qershor 2009, f. 46.

⁹² Coxhead, John/Home Office, *Të ecim përpara. Si mund të përfshihen Ciganët dhe komunitetet endacake në përmirësimin e performancës së policisë*, Queens Award për Inovacion në Trajnimin dhe Zhvillimin e Policisë 2003, Derbyshire 2005, f. 25.

Mbështetje financiare për studentët Romë

Ministria e Brendshme në Hungari krijoi një program bursash për gjimnazistët Romë të talentuar të cilët dëshironin të ndiqnin një karrierë në polici – për të siguruar që vështirësitë financiare nuk do t'i pengonin për t'u bashkuar me forcat policore. Fituesve të bursave iu dhanë grante për librat dhe materialet shkollore akomodimin dhe ushqimin si dhe grante në bazë të rezultateve individuale.⁹³

Masa në lidhje me mangësitë arsimore

Një masë e përgjithshme do të ishte rishikimi i nivelit aktual të kualifikimeve arsimore që mund të kenë ndikim përjashtues, si dhe për të përcaktuar nëse ky nivel kualifikimi është i nevojshëm për të identifikuar personat me potencial.⁹⁴ Për shumë aplikantë Romë mungesa e gjuhës angleze mund të jetë një pengesë e madhe për përmbushjen e kualifikimeve të kërkuara. Ndoshta duhet konsideruar njohuria e gjuhës lokale Rome si kompensim për mosnjohjen e gjuhës angleze.

Për shembull, në Rumani aplikantëve Romë u është dhënë mundësia të bëjnë një test të gjuhës Rome në vend të gjuhës angleze.⁹⁵

Një masë tjetër do të ishte sigurimi i trajnimit për procesin e aplikimit – ku aplikantët të njihen me këtë proces dhe me kriteret e nevojshme.

Në Razgrad, Bullgari, OJQ-ja 'Razgrad', në bashkëpunim me Drejtorinë Rajonale të Ministrisë së Brendshme organizoi një trajnim përgatitor dy ditor për aplikantët potencial nga komunitetet minoritare, duke përfshirë edhe anëtarë të komunitetit Romë.⁹⁶

Në Republikën Çeke janë ofruar 'kurse të veçanta' për të ndihmuar aplikantët Romë të arrijnë standardet e nevojshme për të hyrë në forcat e policisë.⁹⁷

Në Serbi, testet dhe procedurat e përzgjedhjes janë kryer edhe në gjuhën Rome dhe në gjuhët lokale të minoriteteve të tjera kombëtare. Testet janë përkthyer në nëntë gjuhë.

⁹³ Cf. Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) 2009, Raporti i *ECRI-t për Hungarinë*, (cikli i katërt i monitorimit), CRI(2009)3, Strasburg 2009, f. 47.

⁹⁴ Cf. Oakley, "Masa praktike për përmirësimin e marrëdhënieve midis Minoriteteve Etnike dhe Policisë" (op.cit. shënimi 12), f. 95.

⁹⁵ Cf. Instituti për studime dhe parandalimin e krimit, *Rishikim i Politikave dhe Praktika të Policisë ndaj Romëve në Rumani* (op.cit. shënimi 48), f. 82f.

⁹⁶ Qendra Daneze për Zgjidhjen e Konfliktëve/Instituti Danez për të Drejtat e Njeriut /Qendra Rajonale për Lehtësim dhe Negocim/Romani CRISS/Qendra Rome për Ndërhyrjen dhe Studime Sociale /Ministria e Administrimit dhe Punëve të Brendshme në Rumani, Raporti mbi Seminarin Rajonal Për Minoritetet në Policim. Të Drejtat Njerëzore dhe Menaxhimi i Konfliktit për Punonjësit e Policisë që shërbejnë si pika kontakti me Romët, Sinaia, 12-15 shtator 2005, f. 29.

⁹⁷ Cf. Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) 2001, *Shembuj Praktik të Luftimit të Racizmit dhe Intolerancës ndaj Romëve/ciganëve* (op.cit. shënimi 67), f. 55f.

Masa për heqjen e pengesave që krijon diskriminimi në procesin e përzgjedhjes dhe marrjes në punë

Politikat e menaxhimit të burimeve njerëzore duhet të ndalojnë çdo lloj diskriminimi në praktikën e punësimit.

Stafi i rekrutimit të punonjësve duhet të trajnohet për t'u treguar të drejtë në këtë proces.

Procedurat dhe kriteret e marrjes në punë duhen kontrolluar për njëanshmëri apo vështirësi të panevojshme ndaj romëve dhe sintit.⁹⁸ Kontrolli për precedentë penalë duhet të bëhet vetëm për aplikantin dhe jo për të gjithë familjen.

Në Rumani, policia shkoi një hap më tej duke prezantuar disa hapa veprimi afirmuese për punësimin e Romëve. Në vitin 2005, policia filloi të rezervonte vende për Romët në Akademinë e Policisë dhe shkollat e policisë. Në vitin 2007, ishin caktuar rreth 58 vende. Edhe vendet që nuk ishin mbushur për shkak se aplikantët nuk kishin kaluar provimin e pranimit vazhdonin të ruheshin për Romët.⁹⁹

Në Mbretërinë e Bashkuar, Qeveria me mbështetjen e një prej Shoqatave të Autoriteteve Policore dhe të Shoqatës së Oficerëve Madhorë të Policisë krijoi strategjinë e “Heqjes së Barrierave” në vitin 1999, e cila më vonë u emërua “Arritja”, e cila përfshinte objektiva të caktuara punësimi, mbajtjeje në punë dhe promovimi të përfaqësuesve të minoriteteve në polici. Kjo strategji do të arrihej në vitin 2009. U hartua një Plan Veprimi në formën e një manuali për të përmirësuar këto procese. Manuali përmban hapa specifikë: analizimi i perceptimit të policisë si ofrues shërbimi dhe punëdhënës; identifikimi i pengesave dhe motivimi i aplikantëve potencial; ndihmë për plotësimin e formularëve të aplikimit; identifikimi i arsyeve të dështimit në fazën e përzgjedhjes; dhe përmirësimi i performancës në qendrat e vlerësimit.¹⁰⁰

III. 3.2 Mbajtja në punë

Marrja në punë dhe integrimi i romëve dhe sintit kontribuojnë në pranimin e diversitetit kulturor në polici. Duhet krijuar një mjedis kulturor neutral i përshtatshëm si për gratë, burrat dhe të gjithë komunitetet, dhe duhen marrë masa për të siguruar që të gjithë punonjësit e policisë të ndihen të pranuar dhe të trajtohen në mënyrë të barabartë. Në ambientet e policisë nuk duhet të ketë asnjë

⁹⁸ Cf. Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 6, f. 16; shihni gjithashtu:

Këshilli i Evropës, Trajnim i Policisë në lidhje me Emigrantët dhe Marrëdhëniet Etnike. Udhëzime *Praktike*, Marrëdhëniet me Komunitetin, MG-EO (94) 3 E, Strasburg 1993, f. 39.

⁹⁹ Cf. Instituti për studime dhe parandalimin e krimit, *Rishikim i Politikave dhe Praktikave të Policisë ndaj Romëve në Rumani* (op.cit. shënimi 48), f. 83; OSBE Zyra për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Vizitë në Terren për Marrëdhëniet Polici-Romë* Rumani 12-15 nëntor 2007, Varshavë 2008, f. 7; dhe

Qendra e Burimeve të Diversitetit Etnokulturor, *Një Mision i Mundshëm – Fushatë Informative për Karrierë në Polici për Minoritetet Kombëtare*.

¹⁰⁰ Home Office Communication Directorate, *Breaking Through Action Plan: Promovimi i Punësimit Të Minoriteteve Etnike në Polici*, Londër 2004, f. 11-21.

simbol seksual ofendues apo publikime, referenca ndaj simboleve fetare apo kombëtare që i përkasin një nga grupeve etnike.¹⁰¹

Aplikantët me qëndrim racist nuk duhen pranuar në forcat e policisë. Për më tepër, si personeli edhe punonjësit e rinj duhen informuar në lidhje me standardet e pranuar të sjelljes në një shërbim multikulturor dhe me barazi gjinore. Duhet krijuar mekanizma të brendshëm për trajtimin e ankesave dhe romët e sintit duhen inkurajuar nga eprorët e tyre që të ankohen në rast se përjetojnë diskriminim apo ngacmim.¹⁰² Në polici duhet të ketë pozicione ‘të besuarish’ – punonjës policie të zgjedhur nga kolegët e tyre dhe të trajnuar, *inter alia*, për menaxhimin e stresit dhe problemet e diversitetit. Punonjësit e policisë mund t’u drejtohen këtyre personave nëse ndihen të diskriminuar dhe ‘të besuarit’ mund t’i ndihmojnë duke i dëgjuar, siguruar ndihmë profesionale psikologjike dhe me plotësimin e formularëve të ankesave.

Pas rekrutimit dhe trajnimit bazë, punonjësit duhet të inkurajohen që të vazhdojnë punën në polici. Disa çështje të rëndësishme që ndikojnë vendimin e tyre për të qëndruar janë: mjedisi i punës, detyrat dhe mundësitë për karrierë.¹⁰³

Në ndarjen e detyrave duhet shmangur izolimi i policëve romë e sinti (p.sh. në zona të thella romë). Romët dhe sintit duhet të qëndrojnë të integruar në zhvillimin e mëtejshëm dhe promovimin e strukturave të policisë (shihni Kapitullin III.3.3).

Për arsye se policët kanë për detyrë të shërbejnë si shembull për shoqërinë, karakteri i tyre multikulturor duhet të jetë i dukshëm në të gjitha njësitë dhe qarqet, jo vetëm në ato zona që janë multikulturore.¹⁰⁴ “Punonjësit e policisë duhet të inkurajohen dhe shpërblehen për përvojë pune në komunitete me popullsi mikse.”¹⁰⁵

Megjithatë, punonjësit e policisë që janë romë apo sinti nevojiten që të punojnë edhe në komunitetet e tyre përkatëse për të lehtësuar marrëdhënien mirëbesuese midis policisë dhe këtyre komuniteteve. Fillimisht këto komunitete mund të tregohen dyshues për anëtarët e tyre që punojnë me policinë. Por, për shkak të aftësisë së tyre për të komunikuar me këto komunitete policët romë e sinti mund të fitojnë më lehtë besimin e tyre sesa kolegët e tyre (shihni edhe Kapitullin III.5). Megjithatë, policët romë dhe sinti “[...] duhen parë e konsideruar fillimisht si punonjës policie dhe në radhë të dytë si

¹⁰¹ Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 53; shihni edhe EPPHR, Rekrutimi dhe Mbajtja në Punë e Punonjësve të Policisë nga Minoritetet Kombëtare (op.cit. shënimi 86), f. 3; dhe Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 7, f. 17.

¹⁰² Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 54; shihni edhe Fondacioni ‘Policimi për një Shoqëri multi-etnike’, Karta e *Roterdamit* (op.cit. shënimi 35), neni. 2.13; dhe Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 7, f. 17.

¹⁰³ OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 54; shihni edhe Asambleja Parlamentare e Këshillit të Evropës, Rezoluta 690 (1979) për *Deklaratën mbi Policinë* (1979), Pjesa B, § 4.

¹⁰⁴ Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 54; shihni edhe Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 4, f. 10.

¹⁰⁵ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 7, f. 17; shihni edhe

OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 54.

persona përkatësia etnike e të cilëve i kualifikon për të pasur role të caktuara ku mund të përdorin aftësitë e tyre [...].”¹⁰⁶

III. 3.3 Promovimi dhe karriera

Policët romë e sinti duhet të kenë të njëjtat mundësi si punonjësit e tjerë të policisë për të vazhduar arsimin që do i kualifikojë për t’u rritur në karrierë. Këtu “[...] mund të përfshihen trajnime specifike ose skema ‘mentorimi’ për personat që kanë potencial për zhvillim të mëtejshëm [...]”¹⁰⁷ Përvoja dhe një vlerësim i mirë i punës në polici në komunitete diverse duhet konsideruar si kualifikim për promovim.

Procesi i promovimit në karrierë duhet të jetë transparent dhe të bazohet vetëm në përvojën dhe meritat e punonjësve të policisë (të vlerësuara me anë të testeve me shkrim dhe gojë si dhe nga qendrat e vlerësimit), dhe jo në bazë të përkatësisë në komunitete apo grupe të caktuara politike.¹⁰⁸

Duhen hartuar politika të qarta dhe të ketë mbështetje politike (nga qeveria dhe drejtuesit politikë) për promovimin dhe zhvillimin e karrierës së punonjësve romë e sinti, duke përfshirë edhe standardet profesionale për trajtimin e minoriteteve,¹⁰⁹ si dhe gatishmëri të komuniteteve romë e sinti për t’u integruar në autoritetet shtetërore. Pavarësisht se drejtimi vertikal (nga lartë poshtë) për integrimin e romëve dhe sintit është i rëndësishëm, zbatimi i vërtetë duhet të ndodhë në nivel lokal.¹¹⁰ Partneritetet me organizatat romë e sinti në nivel lokal mund të jenë një ndihmë e madhe.¹¹¹

Policët romë e sinti mund të duan të formojnë shoqatat e tyre profesionale për të trajtuar çështje specifike në lidhje me ta. “Autoritetet policore duhet, në parim, të mbështesin këto iniciativa dhe të jenë të gatshëm të lehtësojnë organizimin e tyre. Formimi i këtyre shoqatave është një e drejtë e qytetarëve dhe e drejtë njerëzore, dhe mund të ofrojnë mbështetje të përbashkët për punonjësit e policisë nga grupe minoritare, veçanërisht kur janë të vegjël në numër dhe të izoluar gjeografikisht. Mund të shërbejnë edhe si një kanal komunikimi midis autoriteteve policore dhe punonjësve të policisë nga komunitete minoritare, si dhe të jenë një burim i vlefshëm këshillimi për autoritetet në lidhje me çështjet e grupeve minoritare.”¹¹²

Shembull i shoqatave romë në polici

¹⁰⁶ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 7, f. 18.

¹⁰⁷ Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 7, f. 17.

¹⁰⁸ Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 54f; shihni edhe

EPPHR, Rekrutimi dhe Mbajtja në Punë e Punonjësve të Policisë nga Minoritetet Kombëtare (op.cit. shënimi 86), f. 7.

¹⁰⁹ Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 55.

¹¹⁰ Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 55.

¹¹¹ Cf. OSBE, *Udhëzimi mbi Policimin Demokratik* (op.cit. shënimi 34), f. 55; shihni edhe

Fondacioni ‘Policimi për një Shoqëri multi-etnike’, Karta e *Roterdamit* (op.cit. shënimi 35), Hyrje.

¹¹² Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, Rekomandime për Policimin në Shoqëri multi-etnike (op.cit. shënimi 28), Rek. 7, f. 18

Shembulli më i spikatur i një shoqate të tillë është *Shoqata Vëllazërore e Punonjësve Romë për Zbatimin e Ligjit në Evropë (Fraternal Association of European Roma Law Enforcement Officers)*. Kjo shoqatë e themeluar në Hungari në vitin 2006 nga punonjësit e policisë hungareze me origjinë rome dhe jo rome, ka anëtarë në Bullgari, Republikën Çeke, Rumani, Sllovaki dhe në Mbretërinë e Bashkuar. Kjo shoqatë ka për qëllim, *inter alia*, të:

- mbështesë arritjen e barazisë në organizatat e zbatimit të ligjit;
- reduktojë paragjykimet midis organizatave të zbatimit të ligjit dhe komuniteteve rome e sinti;
- rrisë numrin e romëve dhe sintit në këto organizata;
- përmirësojë kushtet e punës dhe jetesës të punonjësve romë të policisë;
- shërbejë si një ndërmjetës në konfliktet midis policisë dhe romëve e sintit;
- dhe

të marrë pjesë dhe bashkëpunojë në trajnimet në lidhje me diversitetin, barazinë dhe reduktimin e paragjytimeve.¹¹³

III. 4 Trajnimi dhe Zhvillimi Profesional

Ashtu siç u përmend me sipër, oficerët e policisë kanë nevojë për trajnim që të përftojë njohuritë bazë, dhe që të jenë të informuar (përfshirë vetë-ndërgjegjësimin) dhe të marrin aftësitë e duhura për të luajtur rolet e tyre në shoqëri të ndryshme. Ky trajnim duhet të sigurojë që ata t'i trajtojnë anëtarët e komuniteteve Rome dhe Sinti në mënyrën e duhur dhe drejtësisht, dhe t'i përgjigjen me mirëkuptim dallimeve midis kulturave, përsa i takon çështjeve si strukturat e tyre familjare, rolet gjinore, kujdesi për fëmijët dhe stilet e jetës në përgjithësi.¹¹⁴

Një arsye e mundshme për sjellje të papërshtatshme apo diskriminuese nga oficerët e policisë mund të jetë “jo aq pasojë e karakteristikave të tyre personale sesa e influencave të ‘kulturës’ së organizimit të policisë dhe të presioneve që rrjedhin nga natyra e punës së policisë. Për shembull, policimi ‘në vijën e parë’ krijon kontakt me elementin ‘kriminal’ në të gjithë grupet shoqërore. Nëse oficerët nuk kanë njohuri mbi komunitete të veçanta etnike, ata do të krijojnë stereotipa negativë për njerëzit nga këto komunitete.

Kjo, nga ana tjetër mund të krijojë mendimin se të gjithë anëtarët e komuniteteve të tilla ka gjasa të jenë kriminelë. Këto imazhe, kur përmenden mes kolegëve në formën e historive apo ‘anektodave’ të dala nga përvoja, bëhen pjesë e njohurive apo ‘kulturës së punës’ që ndikon në mënyrën e sjelljes së oficerëve dhe rekrutëve të rinj.”¹¹⁵

“Ndikimet negative të këtij lloji mund të kenë një efekt të dëmshëm në sjelljen e oficerëve të cilët kanë mundësi që t'i trajtojnë anëtarët e të gjithë grupeve etnike në mënyrë të barabartë dhe të drejtë. Trajnimet e përpiluara në mënyrën e duhur dhe zhvillimi profesional në lidhje me këto çështje do t'i ndihmojë ata që të arrijnë standardet e sjelljes profesionale që synojnë. Një trajnim i tillë nuk duhet parë si një aktivitet korigjues për gabimet e së kaluarës, pasi është detyrë e të gjitha organizatave

¹¹³ Cf. <http://faerleo.com/en>.

¹¹⁴ Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Trajnimin Bazë Policor – Aspektet që lidhen me Programin* (op.cit. note 61), fq. 17-19; Oakley 1997, “Trajnimi Policor në Lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare” (op.cit.note 60), fq. 75; OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 57; dhe OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandime mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Recs. 8-11.

¹¹⁵ Oakley 1997, “Trajnimi Policor në Lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare” (op.cit.note 60), fq. 75.

police që të bëjnë të mundur paraprakisht që stafi të ketë njohuritë e duhura, të jetë i ndërgjegjësuar dhe i aftë që të trajtojë me drejtësi anëtarët e të gjitha grupeve etnike, dhe që të ndihmojnë oficerët të jenë të ndërgjegjshëm dhe të kapërcejnë presionet për të vepruar në kundërshti me këtë.”¹¹⁶

Këto presione mund të pakësohen nga menaxherët e policisë, nëse ata parandalojnë përhapjen e paragjytimeve dhe qëndrimeve racore brenda policisë duke drejtuar dhe supervizuar nga afër sjelljen e oficerëve të policisë.

Plani i Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintët kërkon hapur që vendet anëtare të:

- “hartojnë programe trajnimi për të parandaluar përdorimin e tepruar të forcës dhe për të nxitur ndërgjegjësimin për respektimin e të drejtave të njeriut” (Rec. 27);
- “nxisin ndërgjegjësimin në lidhje me gjendjen e popullatës Rome dhe Sinti”;
- “sigurojnë një përgjigje efikase të policisë ndaj dhunës për arsye racore kundër popullatës Rome dhe Sinti” (Rec. 29; dhe ECRI Policy Rec. No. 3, fq. 5);
- “përmirësojnë besimin dhe konfidencën e popullatës Rome dhe Sinti në polici” (Rec. 28);
- “parandalojnë abuzimin dhe dhunën nga ana e policisë kundër popullatës Rome dhe Sinti” (Rec. 28); dhe të hartojnë programe korresponduese trajnimi në konsultim edhe me komunitetet Rome dhe Sinti (Rec. 30).

Këto rekomandime pasqyrohen në nën-kapitujt e mëposhtëm mbi qëllimin, objektivat dhe përmbajtjen e programeve të trajnimit ashtu si edhe metodat e trajnimit dhe kërkesave të tjera organizative për arritjen e qëllimit dhe objektiveve të trajnimit.¹¹⁷

III.4.1 Qëllimi dhe Objektivat e Trajnimit

Qëllimi u trajnimit duhet të jetë siguria që anëtarët e të gjithë grupeve etnike do të marrim trajtim të drejtë e të barabartë sipas nevojës individuale, dhe lufta ndaj diskriminimit.¹¹⁸

Objektivat e përgjithshme të trajnimit duhet të jenë:

- zhvillimi i njohurive dhe kuptimit të marrëdhënieve njerëzore nga ana e oficerit;
- përmirësimi i aftësive të komunikimit, sidomos në kontekstin multi-kulturor;
- rritja e kapacitetit të policisë për t’i ofruar publikut një shërbim të cilësisë së lartë;
- respektimi i të gjithë individëve pavarësisht nga origjina;
- fuqizimi i besimit në vetvete të policisë në kryerjen e funksioneve të tyre në një shoqëri multi-kulturore;
- përmirësimi i njohurive që oficerët e policisë kanë për ligjin dhe rregulloret relevante për

¹¹⁶ Oakley 1997, “Trajnimi Policor në Lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare” (op.cit.note 60), fq. 75.

¹¹⁷ Një përshkrim më i detajuar i udhëzimeve për trajnimin e policisë gjendet në Botimin e Këshillit të Evropës, që mbulon shembuj të trajnimit policor nga nëntë vende Evropiane, shih Këshillimi i Evropës, *Trajnimi Policor Lidhur me Migrantët dhe Marrëdhëniet Etnike* (op.cit. note 98).

¹¹⁸ Oakley 1997, “Trajnimi Policor në Lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare” (op.cit.note 60), fq. 77.

diskriminimin racor¹¹⁹ ashtu si edhe për disa specifika të kulturës dhe stilit të jetesës së Romëve dhe Sintëve, në veçanti aspektin e udhëtimit.

III.4.2 Përmbajtja e Trajnimit në lidhje me Komunitetet Rome dhe Sinti

Çështjet që duhen adresuar në trajnimin e përgjithshëm të oficerëve të policisë për shtimin e njohurive dhe kuptimit të policimit të mirë në komunitetet Rome dhe Sinti janë si më poshtë:

- Të Drejtat e Njeriut;
- Historia dhe situata aktuale e komuniteteve Rome dhe Sinti;
- Kultura, traditat dhe mënyrat e jetesës së Romëve dhe Sintëve;
- Nevoja e respektimit të parimeve të grupeve të ndryshme kulturore;
- Sfidat në marrëdhënien e policisë dhe Romëve dhe Sintëve;
- Ndërgjegjësim mbi supozimet e kulturës dominante dhe të etnocentrizmit;
- Konceptet e paragjyqimit dhe diskriminimit (personal dhe institucional);
- Konceptet e profilizimit sipas etnisë; udhëzues praktik mbi baza të dyshimit që nuk mbështeten në etni, dhe mënyra për rritjen e efektivitetit pa bërë profilizimin etnik;
- Natyra dhe manifestimet e racizmit dhe ksenofobisë;
- Masat për të luftuar krimin e motivuar nga urrejtja;
- Njohuritë gjuhësore;
- Masat për të përcaktuar partneritet me Romët dhe Sintët dhe për të prezantuar një qasje për zgjidhjen e problemeve;
- Aftësitë për menaxhimin e projekteve;
- Roli i supervizorëve.¹²⁰

Për sa i takon sjelljes duhur të oficerëve ndaj Romëve dhe Sintëve, aftësitë dhe kompetencat e nevojshme për trajtimin e çështjeve që kanë të bëjnë me grupet minoritare janë më së shumti të njëjta me ato të policimit të mirë në përgjithësi. Sidoqoftë, disa aspekte janë veçanërisht relevante për trajtimin e Romëve dhe Sintëve:

- komunikim efikas në situata ndër-kulturore;

¹¹⁹ Oakley, "Trajnimi Policor në Lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare" (op.cit.note 60), fq. 77; shih gjithashtu OSBE, *Praktikat e Mira në Trajnimin Bazë Policor – Aspektet që lidhen me Programin* (op.cit. note 61), fq. 19.

¹²⁰ Cf. OSBE, *Praktikat më të Mira në Trajnimin Bazë Policor – Aspektet që lidhen me Programin* (op.cit. note 61), fq. 19; Instituti për një Shoqëri të Hapur, *Trajtimi i Profilizimit Etik nga Policia* (op.cit. note 25), fq. 67 dhe 72; Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet për Policimin në Shoqëritë Multi-Emike* (op.cit. note 28), fq. 19; dhe Oakley, "Trajnimi Policor në Lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare" (op.cit.note 60), fq. 78.

- respektimi i zakoneve Rome dhe Sinti (p.sh. vizitat në shtëpi, komunikimi me gratë);
- trajtimi i sjelljeve diskriminuese;
- menaxhimi i dhunës dhe konfliktit (përdorimi i forcës, trajtimi i viktimave/personat e lënduar, ndërmjetësimi midis grupeve kundërshtarë);
- përballimi i frikës dhe stresit në situata të vështira.¹²¹

Lista e përmbajtjes së trajnimit për përmirësimin e njohurive, aftësive dhe sjelljes së oficerëve të policisë në mënyrë që të angazhohen me komunitetet Rome dhe Sinti është, sigurisht, jo e plotë dhe prandaj duhet që planet mësimore dhe programet specifike për trajnimin të analizohen, duke identifikuar nevojat specifike në kontekstin specifik të rrethanave lokale.

Shembuj trajnimi

Trajnimi i trajnuesve

Në mënyrë që të mund të trajnojnë për të rritur ndërgjegjësimin në lidhje me diversitetin etnik, trajnuesit e policisë duhet që të kuptojnë mirë: natyrën e përgjithshme të paragjykimit dhe diskriminimit; historia dhe manifestimet e racizmit; mënyra sesi minoritetet i përgjigjen dominimit; dhe problemet në komunikimin ndër-kulturor.¹²² Në lidhje me problemet specifike të komuniteteve Rome dhe Sinti, trajnuesit duhet të njohin mirë historinë dhe kulturën lokale të Romëve dhe Sintëve. Veç kësaj, trajnuesit kanë nevojë për aftësi specifike për të sfiduar në mënyrë efektive paragjykimet bazuar në motive etnike, stereotipat dhe qëndrimet ndaj Romëve dhe Sintëve pa i bërë të ndihen keq dhe pa i armiqësuar studentët.¹²³ Veç kësaj, trajnimi i trajnuesve mund të përfshijë vizita studimi jashtë vendit që ata të njohin praktikën e mira dhe rezultatet e partneritetit të policisë me komunitetet Rome dhe Sinti në vendet e tjera dhe për të ndarë përvojat.¹²⁴

Diversiteti etnik

Një sërë institucionesh për trajnimin e policisë në disa prej Shteteve anëtare kanë zhvilluar trajnime bazë dhe trajnime të vazhdueshme gjatë punës, përfshirë trajnime mbi çështje të diversitetit etnik. Në bashkëpunim me OJQ-të Rome dhe Sinti, ato kanë identifikuar subjektet, formën e trajnimit dhe mënyrën e organizimit të tij. Përfaqësues të OJQ-ve mbajnë trajnimet dhe orët e mësimin së bashku me stafin e institucioneve trajnuese. Subjektet mund të përqendrohen në:

- -aftësitë për të dalluar sjelljen bazuar në motive raciste, për të zhvilluar zotësinë dhe motivimin për të trajtuar pretendimet për incidente raciste;
- -aftësitë për të dalluar diskriminimin dhe mjetet e nevojshme që oficerët e policisë të zgjidhin këto raste;
- njohuri për legjislacionin që siguron mbrojtje kundër diskriminimit.

¹²¹ Cf. Oakley, "Trajnimi Policor në Lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare" (op.cit.note 60), fq. 78.

¹²² Cf. Mercer, Peter/Oakley, Robin, *Trajnimi Policor për Çështjet lidhur me Endacakët në Britani*, Prezantimi në Seminarin Evropian të Marrëdhënieve midis Romëve dhe Policisë, Turvey 1999, në: Pikat e Kontaktit të OSBE-së për Çështjet lidhur me Romët/Sintët/Dialogu Evropian 2006, *Policimi dhe Romët: Një Manual Burimesh: Një përpilim i Dokumenteve për të Mbështetur Zbatimin e Planit të Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintët. Projekt dokumenti i pabotuar, prodhuar për ODIHR CPRSI*, p. 170.

¹²³ Cf. Mercer/Oakley, *Trajnimi Policor për Çështjet lidhur me Endacakët në Britani* (op.cit. note 122), fq. 172.

¹²⁴ OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), fq. 47.

(Udhëzimet Europiane 2000/43/EC dhe 2000/78/EC)¹²⁵.

Ky trajnim për diversitet etnik duhet të përfshijë gjithashtu seanca për rritjen e ndërgjegjësimit mbi kulturën, traditat dhe zakonet e Romëve dhe Sintëve dhe të japë një guidë praktike në vlerësimin dhe veprimin në mënyrën e duhur në situata specifike kur gjatë operacioneve ndodh të takohen me këto komunitete. Temat mund të mbulojnë situata specifike takimi si p.sh.: hyrja në banesat e përhershme dhe banesat e lëvizshme; përballja me zakonet tradicionale, përfshirë ndjeshmëritë gjinore; menaxhimi i grupimeve të mëdha; ndalimi i personave dhe kontrolli fizik; dhe përballja me vendosjen e kampingeve të paautorizuara.

Vendosja e partneritetit me Romët dhe Sintët

Meqë lidhet ngushtë me rritjen e ndërgjegjësimit për diversitetin etnik, trajnimi për policimin në komunitet duhet të mbulojë edhe praktikatat e mira për të vendosur një qasje për zgjidhjen e problemeve bazuar në partneritetin me komunitetet Rome dhe Sinti.¹²⁶

Kjo përfshin zhvillimin e aftësive specifike të oficerëve për të:

- -komunikuar (gjithashtu në gjuhët e Romëve dhe Sintëve lokalë);
- -dëgjuar mendime të ndryshme;
- -vendosur besimin dhe për të ndërmjetësuar në konflikte;
- -zhvilluar mënyra krijuese për të trajtuar shqetësimet e komunitetit, përfshirë organizimin e grupeve të komunitetit;
- -bërë zgjidhjen e problemeve duke përdorur “ShARV” (Shqyrtim, Analizim, Reagim, Vlerësim) ose “Modulin e Analizimit të Problemeve”;¹²⁷
- -shprehur mandatet e policimit në përgjithësi përmes veprimeve të duhura si edhe për t’ia

¹²⁵ Valles, Lola, *Programe Edukative për Diversitetin dhe Çështjet Minoritare përfshirë çështjet Rome për Shërbimet e Policisë në Katalanjë (Spanjë)*, Prezantimi në Grupin Punues për Marrëdhëniet midis Policisë dhe Romëve/Endacakëve, Derbyshire, 27-28 Nëntor 2006, f. 290-292; Shembuj të tjerë të trajnimit mbi diversitetin etnik lidhur me Romët mund të gjendet në, *inter alia*: Bullgari, cf. Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Mungesës së Tolerancës (KEDNJ), *Shembuj praktikë për Luftën kundër racizmit dhe Mungesës së Tolerancës kundër Romëve* (op.cit. note 67), fq. 57; Republika Çeke, cf. KEDNJ, *Shembuj Praktikë për Luftën kundër Racizmit dhe Mungesës së Tolerancës kundër Romëve* (op.cit. note 67), f. 58-60; Hungari, cf. KEDNJ *Shembuj Praktikë për Luftën kundër Racizmit dhe Mungesës së Tolerancës kundër Romëve* (op.cit. note 67), f. 53, dhe Projekti mbi Marrëdhëniet Etnike, *Drejt Policimit në Komunitet: Policia dhe Minoritetet Etnike në Hungari*, Budapest/Princeton 2000, f. 16f; Poloni, Lesinska, Magdalena/Rozycka, Malgorzata, “Përmirësimi i Marrëdhënieve midis Romëve dhe Policisë: Shembuj Praktikë për Poloninë”, Thesaurus Association, Wroclaw, Poloni, 2005, në: OSBE ODIHR Kontakti për Çështjet e Romëve dhe Sintëve/Dialogu Evropian, *Policimi dhe Romët: Një Manual Burimesh. Një përpilim i Dokumenteve për Mbështetjen e Planit të Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintët. Projekt dokument i pabotuar prodhuar për ODIHR CPRSI*, f. 180-187; Rumani, cf. Instituti për Studimin dhe Parandalimin e Krimit, *Shqyrtimi i Politikave dhe Praktikave për Romët në Rumani* (op.cit.note 48), f. 63-75; Serbi, cf. Të dhëna me shkrim nga Ministria e Brendshme e Republikës së Serbisë për këtë botim; Sllovakia, cf. Ministria e Brendshme e Republikës Sllovaqe/Presidiumi i forcave të Policisë/Departamenti i Rendit Publik, *Projekti i Specialistëve të Policisë për punën me Komunitetet*, Bratislavë, tetor 2009, f. 15f; dhe në Mbretërinë e Bashkuar cf. Danfous, Romy, *Policimi në Lidhje me Komunitetet Rome dhe Endacake*, Raporti i Grupit të Punës, Dialogu Evropian, Londër 2006, f. 235f, 266, 271, dhe Coxhead, John, *Të ecësh përpara* (op.cit. note 92), f. 21ff.

¹²⁶ Konrad, Oto/Šuryová, Eva, *Projekti Pilot i Specialistëve të Policisë për punën me Komunitetet në Sllovakia*, Prezantimi në Konferencën e Bukureshtit mbi ‘Zbatimin dhe Harmonizimin e Politikave Kombëtare për Romët, Sintët dhe Endacakët, Bukuresht, 4-5 Maj 2006, fq. 310f.

¹²⁷ Informacion për modelet e ndryshme mund të gjenden në faqet e mëposhtme: Për SARA shih: www.crimereduction.homeoffice.gov.uk/learningzone/sara.htm, ose www.popcenter.org/about-SARA.htm; dhe për “Modulin e Analizimit të Problemit” shih www.popcenter.org/learning/pam.

përçuar drejtuesve të policisë dhe aktorëve të tjerë, shqetësimet e komunitetit.¹²⁸

Përfaqësuesit Romë dhe Sinti duhen ftuar në këto seanca si prezantues për të përshkruar iniciativa të suksesshme, por gjithashtu edhe si studentë për të mësuar për konceptin e policimit në komunitet, përgjegjësitë e përbashkëta dhe dobitë.

Hetimi i krimeve të motivuara nga urrejtja

Ky trajnim duhet të synojë zbatimin e duhur të procedurave dhe politikave për trajtimin, nga ana e policisë kombëtare, të dhunës racore dhe ksenofobike. Të gjithë oficerët, sidomos ata të vijës së parë, dhe eprorët e tyre do të kenë nevojë për trajnim në lidhje me këtë temë, pasi cilitdo prej tyre mund t'i ndodhë që ta thërrasin në vendngjarje të krimeve të shkaktuara nga urrejtja, ndaj secili prej tyre duhet të jetë i/e përgatitur që të trajtojë në mënyrë eksperte incidente të tilla në fazën e tyre fillestare. Ky trajnim i përgjithshëm zakonisht jepet më mirë si pjesë e trajnimit të zakonshëm fillestar dhe avancues. Oficerët që kanë përgjegjësi të veçantë për t'u marrë me problemin (ose në zona ku ndodh më shpesh) do të kenë nevojë për trajnim të mëtejshëm, që ka gjasa të marrë formën e seminareve apo mbledhjeve të veçanta të punës për këtë temë.

ODIHR-i ka përgatitur udhëzime sesi mund të mbahet ky trajnim në mënyrë sa më efikase.¹²⁹

Temat duhet të mbulojnë:

- historinë dhe rëndësinë e krimeve të nxitura nga urrejtja;
- tipet e krimeve të nxitura nga urrejtja;
- simbolet e interesit për krimet e nxitura nga urrejtja;
- përhapja e krimeve të nxitura nga urrejtja;
- ndikimin e krimeve të nxitura nga urrejtja tek viktimat si individë dhe
- komunitetet në tërësi;
- dallimi dhe identifikimi i krimeve të nxitura nga urrejtja, përfshirë:
 - reagimin e parë në vendngjarjen e një krimi të mundshëm të nxitur nga urrejtja;
 - intervistimin e viktimave;
 - intervistimin e të dyshuarve;
 - hetimin e krimeve të nxitura nga urrejtja;
 - ruajtja dhe marrja e provave mjeko-ligjore;
 - mbledhja dhe shpërndarja e informacionit për krimet e nxitura nga
- urrejtja dhe personat që i kanë kryer ato;

¹²⁸ Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici* – (op.cit. note 46), f. 27f. dhe 32; shih gjithashtu Qendra Daneze për Zgjidhjen e Konfliktëve et.al., *Raporti mbi Seminarin për Policimin e Minoriteteve. Të Drejtat e Njeriut dhe Menaxhimi i Konfliktit për Oficerët Ndërlidhës Romë*(op.cit. note 96), f. 17f.

¹²⁹ Cf. OSBE Zyra për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Programi për Oficerët e Zbatimit të Ligjit, për Luftën kundër Krimin të Motivuar nga Urrëjtja*, Faktet, Varshavë 2006.

- trajtimin e viktimave: dhënien e mbështetjes dhe informacionit;
- bashkëpunimin me komunitetet për parandalimin e krimeve të nxitura nga urrejtja.¹³⁰

Kushtet në lidhje me trajnimin për hetimin efikas të krimeve të nxitura nga urrejtja janë si më poshtë:

- -Trajnimi specifik paraprihet nga një trajnim më i përgjithshëm në lidhje me situatën e grupeve etnike endacake apo minoritare, dhe natyrën e stereotipave dhe paragjyqimeve dhe përfshin shembuj praktikë të takimit me to.
- -Trajnimi është praktik në orientim dhe synon aftësimin e oficerëve për të trajtuar me efikasitet incidentet me dhunën racore dhe ksenofobike dhe për të ndjekur të gjitha procedurat e duhura (p.sh. mbajtja e procesverbalit).
- -Trajnimi përdor rastet studimore bazuar në incidente të vërteta dhe do të identifikonte kështu praktikat e mira gjatë trajtimit të tyre. Kjo anë praktike duhet përshtatur me situatat specifike që ekzistojnë në çdo vend. Prandaj përdorimi i shembujve lokalë dhe rasteve studimore është thelbësor.
- -Vetë trajnuesit janë trajnuar që të kuptojnë mirë këto incidente, si edhe aftësitë dhe konfidencën për të mbajtur trajnime në klasë mbi këtë temë.
- -Anëtarët e komuniteteve Rome dhe Sinti duhet të përfshihen si trajnues në mënyrë që të lejojnë oficerët e policisë të mësojnë drejtpërsëdrejti nga perceptimet dhe përvojat e tyre me incidente të tilla.

III.4.3 Metodat e trajnimit

Trajnimi duhet të jetë praktik dhe të ketë lidhje me punën, duke i demonstruar kështu oficerëve të policisë se njohuritë e reja do t'u ndihmojnë atyre gjatë kryerjes së detyrave të tyre në mënyrë më të efektshme dhe efçente.¹³¹ Metodatat në klasë duhet të variojnë, duke përfshirë jo vetëm leksionet, por edhe simulimin e situatave të ngjashme, ushtrimet, diskutimet dhe prezantimet video-filmike. Në mënyrë që të mundësohet kuptimi nga palët e interesuara duhen adresuar raste specifike nga një sërë situatash. Përdorimi i rasteve specifike natyrisht që do të funksiononte më mirë po të prezantohej nga oficerët të cilët kanë qenë drejtpërdrejt të përfshirë. Materiali i trajnimit duhet t'i përshtatet shoqërive multi-etnike dhe duhet bërë kujdes që ai të mos i forcojë paragjykimet.¹³²

Anëtarët e komuniteteve Rome dhe Sinti duhet të përfshihen drejtpërsëdrejti si në planifikimin ashtu edhe në mbajtjen e trajnimeve për policinë mbi çështjet etnike. Prandaj policia duhet të krijojë lidhje partneriteti me një sërë shoqatash Rome dhe Sinti për të identifikuar përfaqësuesit e moshave, gjinive, dhe grupimeve të ndryshme të komunitetit, të cilët do të ishin në gjendje që të përcillnin këndvështrimet e ndryshme që ekzistojnë brenda komuniteteve. Kjo do të mundësonte që oficerët e policisë të mësojnë nga një burim i besueshëm traditat dhe zakonet përkatëse të Romëve dhe Sintëve,

¹³⁰ Cf. OSBE Zyra për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Programi për Oficerët e Zbatimit të Ligjit, për Luftën kundër Krimit të Motivuar nga Urrejta* (op.cit. note 129), fq. 3f; shih gjithashtu OSBE, *Praktikat e Mira në Trajnimin Bazë Policor – Aspektet që lidhen me Programin* (op.cit. note 61), fq. 29f.

¹³¹ Cf. OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 8, p. 19.

¹³² Cf. Këshilli i Evropës, *Trajnimi policor në lidhje me Migrantët dhe Marrëdhëniet Etnike* (op.cit. note 98); f. 33-37 dhe 92.

ashtu si dhe mënyrën në të cilën ata e perceptojnë policinë.¹³³ Kontakti i rregullt me Romët dhe Sintët (jashtë kontekstit të kontrollit mbi krimin) mund të shërbejë për të thyer stereotipat policore për këto komunitete.¹³⁴ Rekrutimi i oficerëve nga komunitetet Rome dhe Sinti (Shih Kapitullin III.3.1) natyrisht që do t'i mundësonte policisë që të përfshinte në trajnim informacion më aktual.

Materiali udhëzues në lidhje me traditat dhe kulturën specifike të Romëve dhe Sintëve duhet të përgatitet që të përdoret gjatë trajnimit, por gjithashtu edhe si material reference për oficerët gjatë punës së tyre të përditshme.

Material udhëzues për ndërveprimin me Romët dhe Sintët

Në Finlandë dhe në Mbretërinë e Bashkuar, janë përgatitur materiale specifike për ndërveprimin e policisë me Romët dhe Sintët, dhe kjo lehtëson rritjen e ndërgjegjësimit përsa i takon kulturës, traditave dhe zakoneve të Romëve dhe Sintëve, dhe siguron një udhëzim praktik për vlerësimin dhe veprimin në mënyrën e duhur në situata specifike kur oficerët ndeshen me këto komunitete gjatë operacioneve të tyre.¹³⁵ Një udhëzim i tillë duhet përdorur gjatë trajnimit (shih më sipër), por duhet t'i shpërndahej gjithashtu gjithë oficerëve të policisë si dokument reference për përballjet e tyre gjatë punës së përditshme me anëtarët e komuniteteve Rome dhe Sinti. Përveçse u japin udhëzime praktike operative oficerëve të policisë, botimet mund t'u adresohen gjithashtu drejtpërsëdrejti komuniteteve Rome dhe Sinti për t'u shpjeguar atyre rolet dhe veprimet e policisë në komunitete dhe të drejtat dhe detyrat e qytetarëve/individëve.¹³⁶

Çështjeve që mund të jenë të ndjeshme dhe të diskutueshme, siç janë paragjykimet midis oficerëve të policisë kundër komuniteteve Rome dhe Sinti dhe rrënjët e këtyre paragjykimeve, duhet t'u jepet kohë e mjaftueshme për shqyrtim. Pavarësisht nga kjo, meqenëse është e vështirë që të ndryshohen zakonet e ngulura thellë tek të rriturit për një kohë të kufizuar trajnimi, çdo përpjekje për ta bërë këtë mund të hasë në rezistencë, madje mund të jetë edhe anti-produktive. “Sidoqoftë, është thelbësore që trajnimi të adresojë subjektin e paragjykimit dhe futjen në stereotipa të grupeve etnike si një pengesë të mundshme për trajtimin e drejtë dhe profesionist të minoriteteve. Një trajnim i tillë do t'i mundësonte policisë një mundësi për të reflektuar vetë qëndrimin dhe paragjykimet dhe mënyrën sesi të sigurohen që këto nuk kanë një ndikim negative në punën e tyre.”¹³⁷ Prandaj, theksi kryesor në trajnim dhe aktivitetet e tjera të rritjes profesionale “[...] nuk duhet të jenë thjesht për të dhënë informacion dhe as për të ndryshuar qëndrimin, por më shumë për të ndihmuar nga aspekti praktik policinë në kryerjen e detyrave të saj të përditshme në kontekste multi-etnike në një mënyrë që përputhet me standardet profesionale dhe të drejtat ndërkombëtare të njeriut.”¹³⁸

Veç kësaj, trajnimi duhet të theksojë gjithashtu dobinë që kanë oficerët e policisë nga vendosja e marrëdhënieve më të mira me Romët dhe Sintët. Drejtuesit e policisë dhe trajnuesit duhet të mbajnë

¹³³ Për kontekstin e përgjithshëm të zhvillimit të partneriteteve të policisë me komunitetet minoritare, shih OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 9, fq. 21f.

¹³⁴ Cf. Komiteti Hungarez i Helsinkit, Grupi i Kontrollit (Kontrolluar), *Raporti Përfundimtar mbi Strategjitë për Projektin lidhur me Ndalimet dhe Kontrollat fizike efikase nga ana e policisë (STEPSS)*, Budapest 2008, f. 62.

¹³⁵ Cf. Ministria e Brendshme e Mbretërisë së Bashkuar, *Romeny Gypsies dhe Endacakët Irlandezë: Këshilla Praktike për policinë dhe agjencitë e tjera në Angli dhe Uells, projekt dokumenti* Një Agjenci Kombëtare për Përmirësimin e Policisë (NPIA), Londër 2010; dhe Bordi Kombëtar i Arsimit/Grupi Arsimor i Popullatës Rome/Ministria e Brendshme, Departamenti i Policisë, *Romenin ja poliisin kohdatessa [Kontaktet midis Romëve dhe Policisë]*, Helsinki 2007.

¹³⁶ Cf. Bordi Kombëtar për Arsimin et.al, *Romenin ja poliisin kohdatessa* (op.cit. note 135).

¹³⁷ OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet për Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike s* (op.cit. note 28), Rec. 8, f. 20.

¹³⁸ OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet për Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 8, fq. 20.

trajtime profesioniste si një mënyrë për të përmirësuar shërbimet dhe efikasitetin e policisë.¹³⁹

III.4.4 Kushtet për Zbatim

Një kusht kyç për të siguruar që trajnimi mbi çështjet lidhur me Romët dhe Sintët të jetë i suksesshëm është mbështetja organizative dhe dedikimi, si në nivel të oficerëve të policisë ashtu edhe në nivel eprorësh dhe drejtuesish. Agjencitë policore duhet të nevojën që ekziston për trajtime specifike mbi marrëdhëniet me Romët dhe Sintët, të identifikojnë nevojat specifike për trajnim dhe të hartojnë strategji të qarta trajnimi, të përpiluara për të trajtuar nevojat e identifikuar për trajnim. Në këtë proces, policia duhet të konsultohet me OJQ relevante Rome dhe Sinti në lidhje me nevojat për trajnim dhe të përfshijë OJQ-të si partnere në përpilimin e programeve të trajnimit.

Veç kësaj, ata që janë përgjegjës për trajnimin e oficerëve të policisë në lidhje me këto çështje do të kenë gjithashtu nevojë për trajnim të posaçëm (shih gjithashtu Kapitullin III.4.2). Nëse një vend anëtar nuk i ka këto kapacitete, OSBE-ja mund t'ia sigurojë një ekspertizë të tillë.

Çështjet që kanë të bëjnë me komunitetet rome dhe sinte duhen adresuar si në trajnimet bazë/fillestare për policinë, ashtu edhe në trajnimet që mbulojnë çështjet gjatë shërbimit dhe aktivitetet e tjera të zhvillimit profesional për oficerët me përvojë. Trajnimet që mbulojnë çështjet lidhur me komunitetet e sipërpërmendura duhet të jenë të rregullta dhe periodike, si pjesë e procesit të vazhdueshëm mësimor të oficerëve. Në përgjithësi, si trajnimet fillestare ashtu dhe ato në shërbim e sipër duhet të trajtohen në kontekstin më të gjerë të të drejtave të njeriut, policimit në komunitet dhe policimit të orientuar nga shërbimi, dhe të mos ndahen nga pjesa tjetër e trajnimit bazë policor. Pavarësisht nga kjo, disa mësimë duhet t'i dedikohen çështjeve të Romëve dhe Sintëve veçanërisht, që të trajtojnë problemet dhe nevojat specifike të këtyre komuniteteve.¹⁴⁰

Veç kësaj, tema të ndryshme trajnimi mund të jenë të duhura për oficerët e vijës së parë, eprorët me përvojë dhe drejtuesit, si edhe oficerët që kanë më shumë përvojë me përgjegjësinë policore.

Ndërsa trajnimi për oficerët e vijës së parë duhet të përqendrohet veçanërisht në detyrat operative siç janë patrullimet, hetimet, kontrollet dhe ndalimet, dëbimet, kontrollet fizike dhe arrestimet, lufta kundër krimeve etnikisht të motivuara, dhe forcimit të partneritetit ndërmjet policisë dhe publikut, stafi më me përvojë duhet të trajnohet për zbatimin e politikave, vendosjen e standarteve dhe menaxhimin e ndryshimit organizativ dhe kulturor, së bashku me mësimet për përgjegjësitë e komandës që kanë të bëjnë me identifikimin dhe menaxhimin e diskriminimit, tensionet etnike dhe konfliktet në një komunitet më të gjerë.¹⁴¹

Efikasiteti i trajnimeve duhet të vlerësohet periodikisht për të siguruar arritjen e objektivave.¹⁴² Metodatat e vlerësimit mund të përfshijnë: teste dhe pyetësorë në fund të kurseve të trajnimit për të identifikuar ndryshimin në njohuri dhe në qëndrim ndaj Romëve dhe Sintëve; pyetësorë vijues për oficerët e vijës së parë dhe eprorët e tyre për të vlerësuar përshtatshmërinë dhe vijueshmërinë e njohurive dhe aftësive të reja në lidhje me përvojën aktuale të punës; anketime të Romëve dhe Sintëve për të hulumtuar nëse ata kanë hasur sjellje më të mira të policisë dhe nëse ata e kanë ndryshuar

¹³⁹ Cf. Instituti për një Shoqëri të Hapur, *Trajtimi i Profilizimit Etnik nga Policia* (op.cit. note 25), f. 69.

¹⁴⁰ Shih gjithashtu OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet për Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 9, fq. 21.

¹⁴¹ Cf. Komiteti Hungarez i Helsinkit 2008, *Grupi i Kontrollit (i Kontrolluar)* (op.cit. note 134), f. 62; dhe OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet për Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 9, fq. 21.

¹⁴² Cf. Oakley, "Trajnimi Policor në lidhje me Migrantët dhe Minoritetet Kombëtare" (op.cit. note 60) f. 77 dhe 79.

perceptimin e tyre për sa i takon punës së policisë; vlerësimi i të dhënave të mbledhura nga ankimet e bëra ndaj sjelljeve të papërshtatshme të policisë ndaj Romëve dhe Sintëve; dhe analizën e statistikave të të dhënave “etnike” për të parë nëse ka pasur ndonjë ulje të profilizimit etnik.

Në fund, për të mundësuar ndryshimin e sjelljes së oficerëve të policisë, trajnimi duhet të plotësohet me mjete të zhvillimit profesional, siç është këshillimi, inkurajimi dhe vlerësimi pozitiv, nga drejtuesit e policisë, për sjelljen e duhur ashtu si edhe veprimet/sanksionet disiplinore në rast sjelljeje të keqe.¹⁴³ Nëse theksi vihet vetëm tek trajnimi, kjo jo vetëm që do të nënvlerëonte përçimin e nevojshëm përtej klasës, tek policimi në rrugë, por do të mbartte rrezikun që disa prej aspekteve të diversitetit, të cilat forcohen nga trajnimi, të konsiderohen si idealiste dhe, si pasojë, të kundërshtohen nga kultura operative. Në mënyrë që të arrihet ndryshim afatgjatë në policimin operativ nevojitet një strategji kulturore. Përqendrimi tek mënyra e sjelljes në vendin e punës në vend të asaj në klasë, ka ndikim në sjelljen e oficerëve në kuadër të jetës reale. Çështjet që lidhen me Romët kanë nevojë për integrim brenda kësaj “qasjeje bihejvioriste”, e cila mund të vërehet dhe të menaxhohet nga eprorët duke përdorur standarde objektive kompetencash të përcaktuara.

Është e rëndësishme të vërejmë se bihejviorizmi, mund të jetë me të vërtetë efikas kur bëhet realitet i përditshëm dhe njihet si vlerë bazë për gjithë organizatën. Për të arritur këtë, menaxherët duhet të udhëhiqen nga shembujt” në këtë kontekst bihejviorizmi duhet të lidhet me atë që bëjnë njerëzit, dhe jo me atë që njerëzit thonë se mund të bëjnë.¹⁴⁴

Në fund të fundit, vetëm trajnimi nuk do të mjaftojë për të ndryshuar qëndrimet dhe nuk mund të zëvendësojë masat strukturore dhe organizative për të lehtësuar zhvillimin e ndryshimit. “Duke pasur parasysh gjithë natyrën hierarkike të organizatave policore, procesi i ndryshimit do të duhet të fillojë ‘në krye’ për t’u mundësuar drejtuesve të nivelit të lartë dhe politikëbërësve të identifikojnë sfidat që lidhen me organizimin e çështjeve të cilat kanë të bëjnë me marrëdhëniet mes policisë dhe komuniteteve Rome dhe Sinti.¹⁴⁵

III.5 Angazhimi me Komunitetet Rome dhe Sinti: Krijimi i Partneriteteve dhe Administrimi i aktiviteteve

Policia është manifestimi më i dukshëm i autoritetit që qeveria ka për të kryer detyrat më të dallueshme, urgjente dhe ndërhyrëse për të siguruar mirëqenien e individëve dhe të komuniteteve. Agjencitë policore demokratike i zhvillojnë dhe i zbatojnë aktivitetet e tyre sipas nevojave të publikut dhe të shtetit dhe theksojnë ndihmesën ndaj atyre anëtarëve të komunitetit që kanë nevojë për ndihme të menjëhershme. Policia duhet të reagojë ndaj komunitetit në tërësi dhe të përpiqet që të ofrojë shërbimet e saj pa vonesa dhe në mënyrë të barabartë dhe të paanshme. Nëpërmjet aktiviteteve të saj, policia duhet të jetë pjesë e përpjekjeve të përbashkëta të shoqërisë për të nxitur mbrojtje ligjore dhe një ndjesi sigurie.¹⁴⁶

Duke qenë agjenci me një përgjegjësi të veçantë për të ruajtur ligjin dhe rendin në shoqëri, ata mbrojnë strukturën sociale. Në shoqëritë demokratike multi-etnike, ata jo vetëm që duhet të veprojnë me drejtësi dhe me të njëjtin respekt kundrejt anëtarëve të të gjithë grupeve etnike, por duhet edhe të përdorin fuqitë e tyre ligjore dhe kushtetuese në mënyrë sa më efektive për të luftuar shprehjet e

¹⁴³ Cf. Oakley, “Masa praktike për Përmirësimin e Marrëdhënieve midis Minoriteteve etnike dhe Policisë” (op.cit. note 12), f. 92.

¹⁴⁴ Cf. Coxhead, John, *Improving Performance in Race and Diversity*, Lambard Academic Publishing, 2009, Kapitulli 6.

¹⁴⁵ Këshilli i Evropës, *Trajnimi i Policisë në lidhje me Migrantët dhe Marrëdhëniet Etnike* (op.cit. note 98), f. 17.

¹⁴⁶ OSBE, *Udhëzimet për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 15f.

diskriminimit, racizmit dhe ksenofobisë, të cilat kërcënojnë mirëqenien e shoqërive multi-etnike.¹⁴⁷

Pavarësisht nga fuqitë e saj unike, policia nuk mund të përmbushë me efikasitet këto detyra e vetme, prandaj i duhet bashkëpunimi i publikut në praktikë. Por ajo do ta ketë këtë bashkëpunim vetëm nëse vepron duke pasur miratimin e komunitetit. Një parakusht për të fituar mbështetjen e publikut është transparenca e operacioneve të policisë dhe kultivimi i komunikimit dhe mirëkuptimit të ndërsjellë midis saj dhe publikut. Pa u konsultuar me publikun, policia thjesht do të impononte shërbimet e saj në vend që të shërbente në mënyrë të përgjegjshme. Masat për të arritur transparençën dhe komunikimin përfshijnë: shpërndarjen në publik të raporteve për krimin dhe operacionet e policisë; vendosjen e mekanizmave nëpërmjet të cilave publiku të kërkojë shërbimin e policisë; krijimin e forumeve për diskutim të hapur për krimin dhe problemet e sigurisë; dhe prezantimin e policimit bazuar në komunitet.¹⁴⁸ Komunikimi dhe rritja e besimit në publik mund të jetë veçanërisht sfiduese me komunitetet minoritare nëse ato kanë përjetuar diskriminim apo forma të tjera shtypjeje nga policia në të shkuarën dhe për këtë arsye mund të kenë një ndjesi mosbesimi të madh ndaj policisë. Meqë Romët dhe Sintët kanë pasur takime negative me policinë në shumë pjesë të zonës së OSBE-së (shih Kapitullin II) policisë mund t'i duhet që të përpiqet shumë në vendosjen e marrëdhënieve të besimit dhe partneritetit me komunitetet e tyre rome dhe sinti.

Bashkëpunimi i përmirësuar, si edhe një qasje e orientuar ndaj zgjidhjes së problemeve, bazuar në partneritet, do të përmirësojnë gjithashtu funksionimin e policisë dhe do të ulin tensionet dhe konfliktin midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, siç është zbatimi i ligjeve që prekin në mënyrë specifike romët dhe sintët, siç janë për shembull, të drejtat e banimit apo grupet endacake.¹⁴⁹

Nënkapitujt e mëposhtëm do të përshkruajnë së pari parimet dhe praktikat e mira në vendosjen e partneritetit midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, dhe më pas procedurat për të kryer në mënyrën e duhur operacionet sensitive të policisë, sipas parimeve të policimit demokratik.

Duhet vërejtur se zbatimi konkret i aktiviteteve për rritjen e besimit dhe operacionet e policisë të përshkruara më poshtë duhet të bazohen gjithmonë tek nevojat dhe politikat, ashtu si edhe tek kodet e duhura të sjelljes që janë vlerësuar dhe zhvilluar paraprakisht; që aftësitë dhe njohuritë e oficerëve për të ndjekur me efikasitet kodet e sjelljes në aktivitetet e tyre të jenë formuar; dhe që oficerët të jenë të pajisur siç duhet për të realizuar aktivitetet e tyre në mënyrë profesionale.

III.5.1 Krijimi i Partneriteteve

Parakushti më thelbësor për krijimin e partneriteteve është mundësia për të komunikuar me njëri-tjetrin. Gjithashtu, është e nevojshme që policia të jetë e arritshme nga publiku aty ku nevojitet dhe atëherë kur nevojitet. Veç kësaj, policia duhet të jetë e gatshme dhe të ketë burime të mjaftueshme për t'iu përgjigjur siç duhet nevojave të publikut në rast aksidentesh, krimesh apo rasteve të tjera urgjente. Mënyra më e shpejtë e komunikimit për të siguruar mbrojtjen e jetës dhe pronës janë linjat telefonike për rastet urgjente, të cilat njerëzit mund t'i përdorin për të kërkuar ndihmesë, ashtu si edhe patrullat, veçanërisht patrullat këmbësore nga oficerët e lagjes, dhe pikat e kontaktit të (nën) – stacioneve të policisë lokale, përfshirë edhe oficerët ndërlidhës romë dhe sintë.

Agjencitë policore duhet të sigurohen që oficerët e lagjes dhe oficerët ndërlidhës romë dhe sintë të

¹⁴⁷ Cf. Oakley, "Masat praktike për Përmirësimin e Marrëdhënieve midis Minoriteteve Etnike dhe Policisë (op.cit. note 12), f. 85; dhe Oakley, Robin, "Krijimi i Partneriteteve midis Policisë dhe Minoriteteve", në: OSCE ODIHR, *Policimi dhe Romët: Një Manual Burimesh. Një kompilim i dokumenteve për të Mbështetur Zbatimin e Planit të Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintët. Projekt dokument i pabotuar, i prodhuar për ODIHR CPRSI*, f. 117-123, këtu f. 118.

¹⁴⁸ OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 42f.

¹⁴⁹ Cf. Oakley, "Masa praktike për Përmirësimin e Marrëdhënieve midis Policisë dhe Minoriteteve" (op.cit. note 12), f. 87.

mbeten në pozicionet e tyre për një kohë të arsyeshme që do t'u lejojë atyre të njohin komunitetet "e tyre" dhe anasjelltas, dhe të fitojnë e të ruajnë besimin e komunitetit dhe vullnetin për të bashkëpunuar.¹⁵⁰

Meqë vendbanimet rome shpeshherë ndodhen në periferitë e qyteteve, autoritetet publike duhet të sigurojnë përmbushjen e parakushteve logjistike në mënyrë që policia të ketë qasje të lehtë në komunitete. Kjo përfshin krijimin e postave të policisë në zona të largëta, asfaltimin e rrugëve që çojnë në vendbanimet rome dhe sinti, të cilat i mundësojnë policisë të ketë lehtësisht qasje, pavarësisht nga natyra e kushteve atmosferike, ashtu si edhe pajisjen e policisë me makina, që oficerët të arrijnë shpejt në vendbanimet e largëta.

Një parakusht tjetër thelbësor që policia të ketë mundësi hyrjeje është që publiku të kuptojë rolin dhe detyrat e policisë dhe të jetë i informuar për shërbimet që janë detyrim i policisë. Kjo do të forconte besimin e popullatës kur t'i drejtohet policisë në rastet shërbimet e saj janë të nevojshme.

Një parakusht tjetër thelbësor për komunikimin është aftësia e policisë për të folur dhe për të kuptuar personat nga komunitetet rome dhe sinti, nëse ata dinë të flasin vetëm gjuhët lokale rome. Strategjitë më të mira për të trajtuar këtë aspekt të komunikimit janë mbajtja e kurseve gjuhësore për oficerët e policisë dhe marrja në punë e oficerëve nga komunitetet rome dhe sinti. Një zgjidhje më pak ideale, por ende funksionale, është përdorimi i përkthyesve të kualifikuar dhe me përvojë.¹⁵¹

Veç kësaj, ka një sërë metodash mes të cilave policia mund të vendosë komunikim me komunitetet rome dhe sinti. Fletëpalosjet, gazetat dhe transmetimet televizive ndihmojnë për të përcjellë informacionin. Sidoqoftë, duhet të zhvillohen politika që përcaktojnë zgjedhjen e informacionit që do të nxirret, për shembull, informacion që rrit besimin e publikut apo që krijon një ndjenjë sigurie, apo fakte të përgjithshme për objektivat e policisë dhe mënyrën si punon ajo. Informacioni që do të kompromentonte hetimet policore dhe informacioni sekret i cili lidhet me ruajtjen e sigurisë publike apo prezumimin e pafajësisë nuk duhet publikuar. Organizatat e policisë duhet të rishikojnë komunikimet e tyre për shtyp për të shmangur çdo lidhje diskriminuese midis etnive rome dhe sinte dhe krimit. Policia gjithashtu duhet t'i kërkojë medias që të mos keqinterpretojë statistikën dhe të dhënat lidhur me krimin, të cilat mund të nxisin paragjykimet dhe stereotipet negative kundër romëve dhe sintëve, duke damkosur kështu komunitete të tëra.¹⁵²

Pavarësisht nga rëndësia që ka media për krijimin e transparencës dhe komunikimit, përdorimi i medias publike zakonisht përfshin komunikim njëkahësh, i cili nuk lejon shkëmbim të ndërsjellë të informacionit, që do të ishte shumë i vlefshëm për krijimin e mirëkuptimit dhe besimit dypalësh.¹⁵³

Strukturat që mundësojnë shkëmbimin e ndërsjellë të informacionit dhe këndvështrimet personale përfshijnë ditët e hapura policore, forumet komunitare, bordet këshilluese komunitare dhe takime pune të përbashkëta midis policisë dhe komunitetit.

Ideja e krijimit të forumeve të tilla për diskutim të hapur rrjedh nga qasja ndaj policimit bazuar në komunitet, e cila synon nxitjen e bashkëpunimit midis policisë dhe popullsisë për identifikimin dhe zgjidhjen e çështjeve shqetësuese për qytetarët, për shembull, problemet e krimit, çrregullimeve

¹⁵⁰ Cf. OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 43.

¹⁵¹ Cf. OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet për Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), fq. 27f.

¹⁵² Cf. KEDNj, *KEDNj Rekomandimi Nr. 3 për Politikën e Përgjithshme*, (op.cit. note 55), f. 5.

¹⁵³ Cf. OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet për Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), f. 25.

shoqërore dhe cilësinë e jetës në përgjithësi në komunitet.¹⁵⁴

Forumet publike, si p.sh. bordet këshillimore komunitare,¹⁵⁵ janë institucionet më të strukturuar për një dialog dykahësh dhe pjesëmarrje aktive të komunitetit në zgjidhjen e problemeve. Në mënyrë që të trajtohen problemet e gjithë lagjes dhe të sigurohen burime për t'i zgjidhur ato, bordet duhet të kenë përfaqësues të të gjithë komuniteteve dhe agjencive që banojnë dhe punojnë në lagje. Pra, ato duhet të përbëhen nga përfaqësues të agjencive lokale administrative, gjykatat, prokuroria, policia, ashtu si edhe nga shërbimet sociale, shërbimet shëndetësore dhe ambientaliste, bordet e strehimit, organizatat arsimore dhe fetare, shoqatat e biznesit, kompanitë private të sigurisë, grupet minoritare, grupet e të drejtave të njeriut dhe OJQ të tjera, organizata mediatike dhe sportive, etj. Gjithashtu, ato duhet të jenë të hapura ndaj çdo anëtarit të komunitetit që ka interes për aktivitetet e tyre.¹⁵⁶

Mobilizimi i komuniteteve rrome dhe sinti mund të jetë një detyrë e vështirë për disa arsye. Ata mund të hezitojnë të bashkëpunojnë me policinë për shkak të:

- përvojave të këqija në të kaluarën, për shembull mund të jenë keqtrajtuar, ose nuk u është dhënë mbrojtje kur kanë kërkuar;
- mungesës së vetë-organizimit;
- mungesës së lirshmërisë në këto lloj mbledhjesh publike;
- pengesave ideologjike, nga disa segmente të komunitetit, lidhur me bashkëpunimin me policinë;
- frikës nga disa prej anëtarëve të komunitetit nëse pjesëmarrësit aktivë konsiderohen si bashkëpunëtorë të policisë;
- nuk e dinë se do të kenë përfitime personale të menjëhershme si rezultat i pjesëmarrjes së tyre vullnetare.¹⁵⁷

Në rastet kur komunitetet rrome dhe sinti hezitojnë të mblidhen me grupet e tjera komunitare, mund të krijohen forume tematike, të paktën në një fazë fillestare, përfshirë vetëm anëtarët e komunitetit rom dhe sinti dhe përfaqësuesit nga agjencitë qeveritare, duke u fokusuar specifikisht vetëm në nevojat dhe kërkesat e këtij komuniteti.

Një mundësi tjetër do të ishte mbajtja e diskutimeve me këto grupe në veçanti dhe përfshirja e rezultateve të këtyre takimeve në diskutimet e forumit me publikun e gjerë.¹⁵⁸

Për gjithë këto raste, policia duhet të dëgjojë ankesat dhe shqetësimet e komuniteteve dhe t'i sqarojë ata përsa i takon politikave dhe detyrave të policisë në lidhje me zgjidhjen e problemeve. Për më tej, policia duhet të komunikojë qartë dhe në mënyrë efikase arsyet që lidhen me veprimet e tyre.¹⁵⁹

¹⁵⁴ Cf. OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), p. 45; OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 26-28 dhe 44; dhe OSBE Komisionari i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), fq. 25f.

¹⁵⁵ Në zonën e OSBE-së, forume të tilla publike kanë emra të ndryshëm. Përveç “Bordeve për këshillimin e komunitetit”, mund të gjenden gjithashtu edhe, “Bordet për Këshillimin e Qytetarëve”; “Bordet për Këshillimin e Komunitetit”; “Grupet për Veprimin e Sigurisë në Komunitet”; ose “Komitetet për Sigurinë Publike Lokale”. Pavarësisht se kanë emra të ndryshëm, karakteristikat e koncepteve të tyre janë të ngjashme për sa i takon strukturës, funksioneve dhe detyrave.

¹⁵⁶ OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 50f.

¹⁵⁷ Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 48f.

¹⁵⁸ Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 52.

¹⁵⁹ Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 5.

Anëtarët e komuniteteve rome dhe sinti duhet të fuqizohen për t'i përdorur këto struktura në mënyrë sa më të efektshme dhe efçente.¹⁶⁰ Kjo mund të përfshijë rritjen e kapaciteteve në formën e takimeve të punës dhe formateve të tjera të trajnimit (përfshirë trajnimin e përbashkët me policinë dhe zyrtarë të tjerë të qeverisë). Sipas Rekomandimit Nr. 3 të KERI-t për Politikën, trajnimi duhet t'i pajisë romët dhe sintët me njohuri për të drejtat e tyre dhe funksionimin e sistemit ligjor.¹⁶¹ Një element tjetër mund të jenë fushatat e ndërgjegjësimit të komunitetit ku pjesëmarrësit mësojnë në lidhje me qëllimin e përgjithshëm dhe funksionimin në mënyrën e duhur të forumeve dhe roleve, të drejtat dhe detyrat e pjesëmarrësve, në zgjidhjen e problemeve. Evenimente të tilla duhet t'u ofrojnë pjesëmarrësve një mundësi për të zhvilluar aftësitë e tyre për identifikimin e problemeve, përcaktimin e prioriteteve dhe hartimin e propozimeve për projekte, ashtu si edhe zbatimin dhe vlerësimin e projekteve.

Fuqizim do të thotë gjithashtu që policia të pajtohet për një dialog dykahësh mbi baza të barabarta, bazuar në ndarjen e informacionit, dhe të drejtat e barabarta për vendimmarrjen dhe përcaktimin e përparësive. Në mënyrë që të mbahet një bazë për shkëmbimin e njohurive, komunitetet duhet të informohen vazhdimisht për progresin, sukseset dhe të metat e policimit në komunitet. Informacioni i pasaktë dhe thashethemet duhet të korrigjohen pa vonesa; përndryshe ato mund të çojnë në keqperceptime, zhgënjim dhe humbje të interesit. Duhet të krijohet një rrjet informues që siguron përçimin e saktë dhe të shpejtë të informacionit. Media, gjithashtu, luan një rol të rëndësishëm në këtë kontekst (shih gjithashtu fq. 85).¹⁶²

Meqë OJQ-të mund të luajnë një rol të rëndësishëm si pjesë e rrjeteve të shpërndarjes së informacionit, ato duhet të përfshihen në krijimin e strukturave bashkëpunuese, edhe nëse në të shkuarën ka pasur tensione dhe mospërputhje midis OJQ-ve dhe policisë. Policia duhet t'i pranojë OJQ-të si "miqtë kritikë" të saj. Siç përmendet më sipër (Kapitulli III.1.1), OJQ-të duhet të përzgjidhen bazuar në kritere të tilla si stabiliteti, përgjegjësia dhe përfaqësimi autentik i pjesëve të tyre përbërëse.

Rekomandimi Nr. 3 për Politikën nga KERI rekomandon të "[...] Inkurajohen organizatat rome që të luajnë një rol aktiv." Protokollat e bashkëpunimit, që përshkruajnë qartë objektivat e përbashkëta dhe detyrat, të drejtat dhe detyrimet e të gjithë partnerëve të përfshirë, do të ishin të dobishëm në krijimin e partneriteteve të qëndrueshme.¹⁶³

Vendimet e forumeve duhet të kenë ndikim në punën e policisë dhe të agjencive të tjera të administratës publike. Zyrtarët publikë duhet të kenë kompetencat dhe fuqinë për t'i transformuar nevojat dhe kërkesat në politika dhe veprime në përputhje me to. Përndryshe, komunitetet shumë shpejt do të humbasin interesin për të marrë pjesë në zgjidhjen e problemeve dhe mund t'i përdorin forumet publike vetëm si instrument për të bërë ankesa, dhe kjo gjithmonë nëse ata do të vazhdojnë të marrin pjesë në takime.¹⁶⁴

Veç kësaj, iniciativat e përbashkëta për zgjidhjen e problemeve duhen mbështetur nga qëndrueshmëria e marrëdhënieve të punës për të demonstruar qëndrimin serioz dhe për të nxitur një partneritet afatgjatë. Për një përshkrim të detajuar të organizatës dhe menaxhimit të forumeve publike, shih *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik*.¹⁶⁵

Në shoqëritë që nuk i kanë traditë mbledhjet në komunitet, për shembull, ku strukturën kryesore të

¹⁶⁰ Cf. KEDNJI, *KEDNj Rekomandimi Nr. 3 për Politikën e Përgjithshme* (op.cit. note 55), f. 5.

¹⁶¹ Cf. KEDNJ, *KEDNj Rekomandimi Nr. 3 për Politikën e Përgjithshme* (op.cit. note 55), f. 5.

¹⁶² Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 57-58.

¹⁶³ KEDNj, *KEDNj Rekomandimi Nr. 3 për Politikën e Përgjithshme* (op.cit. note 55), f. 5; dhe Instituti Për Studimet për Krimin dhe Parandalimin e tij, *Shqyrtim i Politikave dhe Praktikave të Policisë në lidhje me Romët në Rumani* (op.cit. note 48), f. 67.

¹⁶⁴ OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), p. 54.

¹⁶⁵ Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 48-57.

kontrollit shoqëror dhe shkëmbimit midis grupeve të komunitetit e përbëjnë familjet e mëdha, këto kontakte mund të jenë e vetmja mënyrë për t'i angazhuar këto grupe në zgjidhjen e problemeve.

Policia mund të shërbejë gjithashtu si ndërmjetëse, ose të luajë rol lehtësues, në bashkëpunim me mekanizmat tradicionale dhe informale për zgjidhjen e konflikteve ndërmjet familjeve. Sidoqoftë, policia duhet të kujdeset që të mos bashkëpunojë me grupe apo institucione që janë kundër të drejtave të njeriut dhe shtetit të së drejtës. Policia duhet të njohë strukturat tradicionale të familjes, por duhet gjithashtu të jetë në gjendje të krijojë mundësi që anëtarët e familjes, të cilët mund të kenë pasur tradicionalisht pozita vartësish brenda strukturës së saj, të përfshihen në mënyrë demokratike në pjesëmarrje.

Nevoja për t'u shtrirë tek gratë, të cilat në disa kultura janë përjashtuar shpeshherë nga pjesëmarrja dhe mund t'u mungojë vetëbesimi dhe aftësitë, dhe për t'i fuqizuar ato, është e lidhur ngushtë me këtë.¹⁶⁶

Një instrument tjetër për të përfshirë në mënyrë aktive banorët e lagjes në zgjidhjen e problemeve, mund të jenë skemat e vëzhgimit të lagjes, meqë ato mund të kontribuojnë në mbështetjen e policisë, nxitjes së komunikimit periodik midis publikut dhe policisë, dhe rritjes së shpirtit të përgjegjësisë së komunitetit në dobi të sigurisë së tyre. Në mënyrë që të shmanget rreziku që anëtarët e një skeme vëzhgimi të lagjes të përpiqen ta bëjnë vetë ligjin duke e shndërruar skemën në një lloj vigjilence, ose të shfrytëzohen nga grupe komunitare me influencë për qëllimet e tyre, duhet bërë gjithmonë e qartë që ata kanë vetëm rol raportues dhe që monopoli i përdorimit të forcës mbetet në duart e policisë. Prandaj do të ishte e këshillueshme që të ketë rregullore të qarta dhe të rrepta lidhur me skemat e vëzhgimit të lagjes dhe që një oficer policie të veprojë si supervizor dhe koordinator i tyre, duke mbajtur përgjegjësi për veprimet e tyre. Grupe të tilla të vëzhgimit të lagjes nuk duhet të kenë përbërje mono-etnike, pasi kjo mund të krijojë izolimin e tyre nga grupet e tjera etnike.¹⁶⁷

Shembuj të iniciativave të krijimit të partneritetit. Prezantimi i oficerëve ndërlidhës

Në kuadër të strategjive të tyre të policimit në komunitet, një sërë vendesh pjesëmarrëse kanë prezantuar pozicione specifike ndërlidhëse për oficerët e policisë që punojnë në komunitetet rome dhe sinti, të cilët janë trajnuar për policimin në komunitet duke u përqendruar tek nevojat specifike të këtyre komuniteteve, përfshirë trajnimin gjuhësor. Në Sllovaki, në vijim të një projekti pilot të suksesshëm, 'Specialistët e Policisë' janë vendosur në të gjithë rajonet për punën me komunitetet Rome. Veç mbajtjes së kontakteve të ngushta me komunitetet rome dhe sinti dhe agjencitë e tjera qeveritare dhe jo-qeveritare relevante, ata shërbejnë si oficerë ndërlidhës midis komuniteteve Rome dhe Sinti, dhe oficerëve të tjerë të policisë. Ata janë të pranishëm në ekzekutimet e urdhrave të gjykatës, dhe marrin pjesë rregullisht në marrjen në pyetje të të dyshuarve Romë. Veç aktiviteteve për parandalimin e krimeve ata i kushtojnë një kohë të konsiderueshme dhënies së këshillave ligjore dhe ndihmesës në çështjet administrative (p.sh. aplikimeve për dokumente identiteti dhe udhëtimi, lejeve për drejtimin e automjetit dhe mirëqenien sociale). Përvoja ka treguar se komunitetet Rome dhe Sinti kanë krijuar shumë besim tek këta oficerë.¹⁶⁸

Përfshirja e ndihmësve të policisë në komunitetet Rome

¹⁶⁶ OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), p. 56.

¹⁶⁷ Cf. OSBE, *Praktikat e Mira në Krijimin e Partneriteteve Polici – Publik* (op.cit. note 46), f. 56f.

¹⁶⁸ Cf. Ministria e Brendshme e Republikës Sllovene/ Presidiumi i Forcave të Policisë/Departamenti i Rendit Publik, *Projekti i Specialistëve të Policisë për Punën me Komunitetet* (op.cit. note 125), f. 15ff.

Në vitin 2006, Ministria e Brendshme e Republikës Çeke prezantoi ‘Ndhmësit e Policisë’, të cilët operonin në zona të përjashtuara nga shoqëria; dhe në qytetin Brno filloi një program për Ndhmësën Rome ndaj Policisë’. Objektivi i projektit ishte të prezantonte Ndhmësit e Policisë, të përzgjedhur nga komuniteti Rom dhe të trajnuar në negocimin dhe lehtësimin e komunikimit dhe kontaktit ndërmjet komunitetit Rom dhe policisë. E financuar pjesërisht nga policia dhe Fondet Strukturore Evropiane, mbështetur nga OJQ-të Life Together (Jeta së Bashku) dhe DROM, dhe bashkë-punimi me policinë, autoritete të tjera qeveritare, shkollat dhe shërbimet sociale, tre Ndhmës të Policisë kanë dhënë shërbimet e tyre për komunitetin në vendosjen e kontakteve me policinë, përmirësimin e marrëdhënieve midis policisë dhe komuniteteve duke e pajisur policinë me informacion mbi komunitetet, dhe duke pajisur komunitetet me informacion mbi rreziqet e mundshme që rezultojnë nga stili i tyre i jetës, duke u përqendruar kryesisht tek të rinjtë dhe fëmijët, viktimat dhe kryesit e krimit, dhe lidhur me çështjet e krimeve të vogla, abuzimit me drogat dhe dhunën në familje.¹⁶⁹

Lëshimi i kartave të identitetit dhe certifikatave të lindjes për Romët dhe Sintët

Mungesa e një identiteti zyrtar është një bazë e pamëshirshme e përjashtimit nga shoqëria e romëve dhe sintëve. Prandaj një sërë shtetesh anëtare, në bashkëpunim me OJQ-të, prezantuan projekte për të lëshuar kartat e identitetit dhe certifikatat e lindjes për romët dhe sintët që nuk i kanë pasur më parë këto dokumente të rëndësishme. Hapat e zbatimit të këtyre projekteve përfshinin:

- fushata për të rritur ndërgjegjësimin mes romëve dhe sintëve në lidhje me
 - anën ligjore dhe shoqërore të dokumenteve;
- identifikimin dhe përcaktimin e romëve dhe sintëve të cilët nuk kishin karta identiteti ose karta të vlefshme identiteti;
- konsulencë juridike në gjykatë me qëllimin e marrjes së certifikatave të lindjes;
- vizita të Romëve për t’u bërë fotografinë dhe për t’u marrë të dhënat personale;
- ngritja e fondeve (nga burime të jashtme) për marrjen e kartave të identitetit.¹⁷⁰

Shembuj të forumeve publike me përfaqësimin e Romëve

Një sërë vendesh anëtare kanë këshille Rome në nivel komunal dhe kombëtar, që përfaqësojnë shqetësimet dhe interesat e komuniteteve Rome në forumet publike, dhe aty ku përfaqësohen gjithashtu edhe policia, agjencitë e tjera qeveritare, shoqëria civile dhe sektori privat. Në Hungari, policia themeloi një “Bord të Këshillimit të Qytetarëve” në Kontenë Nograd, të përbërë nga përfaqësues të të gjithë komuniteteve në konte, përfshirë edhe përfaqësues Romë. Bordi ka asistuar policinë rajonale për të zhvilluar programe dhe strategji të ndryshme për të promovuar një imazh të

¹⁶⁹ Cf. Qendra Rome DROM, *Ndhmësë për Parandalimin e Kriminalitetit*, prezantim i paraqitur në seminarin e ekspertëve të organizuar nga OSBE mbi Iniciativat dhe Praktikave të Mira në Krijimin e Besimit dhe Mirëkuptimit midis policisë dhe Komuniteteve Rome dhe Sinti, Vienë, 28/29 tetor 2009.

¹⁷⁰ Cf. Instituti Për Studimet për Krimin dhe Parandalimin e tij, *Shqyrtim i Politikave dhe Praktikave të Policisë në lidhje me Romët në Rumani* (op.cit. note 48), f. 77f; dhe Qendra Daneze për Zgjidhjen e Konflikeve et.al., *Raporti mbi Seminarin për Policimin e Minoriteteve*. (op.cit. note 96), f. 9, 14, 16 dhe 35.

përmirësuar të policisë, rritur kredibilitetin e tyre brenda rajonit dhe për të zhvilluar një kulturë për zgjidhjen e problemeve, dhe për të promovuar rendin dhe sigurinë publike në konte. Janë organizuar rregullisht trajnime të përbashkëta dhe tryeza të rumbullakëta me përfaqësues të të gjithë komuniteteve.¹⁷¹ Në ish-Republikën Jugosllave të Maqedonisë, Ministria e Brendshme themeloi “Grupe të Këshillimit të Qytetarëve” specifike për Romët (GKQ) në disa komuna. Bazuar në propozimet e bëra nga GKQ-të, policia lokale ka përforcuar praninë e policisë dhe ka organizuar evenimente për rritjen e ndërgjegjësimit për të miturit dhe prindërit e tyre mbi rreziqet e mundshme po të dilet jashtë natën; rriti ndërgjegjësimin e fëmijëve Rom në lidhje me çështjet e sigurisë së trafikut; dhe rriti ndërgjegjësimin e komunitetit Rom dhe të gjitha palëve të interesuara për sigurinë dhe parandalimin e krimit, përfshirë çështje të tilla si dhuna në familje dhe abuzimi me drogat. Në Serbi, policia dhe përfaqësuesit e Romëve zbatuan projektin “Zhvillimi i Bashkëpunimit me Komunitetin Rom në Fushën e Forcimit të Mbrojtjes së Sigurisë dhe Pozitën e Romëve në Komunën e Grocka-s”. Projekti synonte të arrinte komunikim më të mirë dhe disponueshmëri më të madhe të policisë që do të kontribuonte për një mbrojtje më të mirë të Romëve, lëshimin pa probleme të kartave të identitetit dhe integrimin shoqëror.¹⁷² Në Finlandë, Bordet e Këshillimit për çështjet rome janë themeluar në nivel kombëtar, provincash, rajonal dhe komunal, përfshirë përfaqësuesit e policisë, agjencive të tjera qeveritare dhe OJQ-ve Rome që monitorojnë dhe punojnë, *inter alia* për të zhdukur të gjitha format e diskriminimit, për të promovuar kulturën e tyre dhe për të përmirësuar kushtet e jetesës dhe mundësitë që Romët të përfshihen në shoqëri. Ndërsa bordet në nivel province, rajoni, dhe komune përqendrohen kryesisht në zgjidhjen e problemeve konkrete në nivel lokal, bordi kombëtar ka ndikuar në forcimin e legjislacionit, administrimit dhe iniciativave të tjera në aspektet që prekin Romët në Finlandë.¹⁷³

III.5.2 Drejtimi i Operacioneve të Policisë

Megjithë rëndësinë që kanë iniciativat për rritjen e besimit, komunitetet Rome dhe Sinti do të kenë besim në polici vetëm nëse kjo e fundit tregon në mënyrë të përditshme vullnetin e mirë dhe kompetencën për t’u dhënë shërbim profesional të gjithë anëtarëve të komunitetit, përfshirë Romëve dhe Sintëve, sidomos në aktivitetet ku potenciali për konflikt dhe tensioni është i madh. Ky nënkuptim do të përshkruajë mënyrën e duhur për të kryer këto operacione. Policia duhet të shihet në ushtrimin e forcës së saj në mënyrë shembullore, duke vepruar gjithmonë me profesionalizëm, në përputhje me të drejtat e njeriut dhe nëpërmjet zbatimit të ligjit në mënyrë të paanshme dhe me të njëjtin respekt si ndaj komuniteteve të tjera, pasi kjo gjë është e rëndësishme për stabilitetin e strukturës shoqërore duke qenë se policia është një nga elementët më të dukshëm të autoritetit publik. Pra, romët dhe sintët duhet të trajtohen me drejtësi, njësoj dhe me të njëjtin respekt si komunitetet e tjera.

Veç kësaj, për shkak të rolit dhe fuqive të tyre unike, të përmendura më sipër, policia, brenda kuadrit ligjor, duhet të ketë parasysh se komunitetet Rom dhe Sinti janë veçanërisht të cënueshëm nga diskriminimi dhe dhuna e nxitur nga motive racore. Përderisa policia ka fuqi që t’i adresojë këto veprime të paligjshme, atëherë duhen marrë masat e duhura për të mbrojtur komunitetet Rome dhe Sinti. Konkluzioni është që policia duhet të ketë parasysh dhe të marrë në konsideratë diversitetin

¹⁷¹ Projekti mbi Marrëdhëniet Etnike, *Drejt Policimit në Komunitet: Policia dhe Minoritetet Etnike në Hungari* (op.cit.note 125), f. 11; dhe Geskó, Sándor, *Rendörök es romák: konfliktusok, vagy párbeszéd? [Policët dhe Romët: Konfliktet apo Dialog?]*, Mediátor Tanácsadó Iroda, 2000, p. 42.

¹⁷² Cf. të dhëna me shkrim për këtë publikim nga Ministria e Brendshme e Republikës së Serbisë.

¹⁷³ Grönfors, Janette/Kankainen, Heidi, *Krijimi i Besimit dhe Mirëkuptimit midis Policisë dhe Romëve në Finlandë, Krijimin e Besimit dhe Mirëkuptimit midis policisë dhe Komuniteteve në Finlandë*, prezantim i paraqitur në seminarin e ekspertëve policorë mbi “Policia dhe Romët dhe Sintët. Praktikat e Mira në Krijimin e Besimit dhe Mirëkuptimit”, Vjenë, 28 shtator 2009.

kulturor kur ka të bëjë me komunitetet Rome apo Sinti. Këto parime do të përkthehen më poshtë në guidë praktike gjatë operacioneve të veçanta policore.

Patrullimi në Zonat Rome dhe Sinti

Në komunitetet Rome dhe Sinti duhet të shmangen nivelet tejet të larta dhe të papërshtatshme të zbatimit të ligjit, të cilat shfaqen, për shembull, në formën e patrullave të shumta apo sjelljes kërcënuese ndonjëherë nga njësitë e armatosura në drejtim të këtyre komuniteteve.¹⁷⁴

Patrullat e policisë duhet të demonstrojnë gjithmonë që ato janë të arritshme për këdo dhe që i përgjigjen nevojave të komuniteteve. Taktikat e tyre dhe paraqitja (p.sh. lloji i armëve dhe sa vihen ato në dukje, zgjedhja e uniformave) duhet të jenë të përshtatshme dhe nuk duhet të provokojnë frikë apo tension domosdoshmërisht.¹⁷⁵

Nëse është e mundur, njësitë multi-etnike policore, përfshirë anëtarët e komuniteteve Rome dhe Sinti, duhet të patrullojnë në lagje me banorë Romë. Parakushti minimal duhet të jetë që anëtarët e njërive të patrullimit të kenë mundësi të komunikojnë me Romët dhe Sintët në gjuhën e tyre.

Si pjesë e iniciativave të policimit në komunitet, oficerët e lagjes duhet të kenë funksion ndërlihdës, duke vepruar si person kontakti për banorët e lagjes.

Kur futen në shtëpitë e Romëve dhe Sintëve, oficerët e policisë duhet të respektojnë me rreptësi zakonet e veçanta të Romëve. Informacioni lidhur me këtë duhet të jepet gjatë trajnimit të policisë si edhe nëpërmjet broshurave informative (shih Kapitullin III.4.3, fq. 79).

Partneritet mund të krijohet edhe me grupet e vëzhgimit të lagjes. (shih Kapitullin III.5.1, fq. 89) dhe skemave të tjera të parandalimit të krimit të zhvilluara në bashkëpunim me komunitetet.

Ndalimet dhe kontrolli fizik

Duke qenë në dijeni të mungesës së efikasitetit dhe ndikimit negativ që ka profilizimi etnik në marrëdhënie, policia duhet të ndalojë në mënyrë të ndërgjegjshme praktikën e profilizimit etnik kur bën ndalime dhe kontrole fizike.

Oficerët duhet të veprojnë gjithmonë me delikatesë dhe profesionalizëm. Kjo krijon situata më pak të sikletshme për personin që ndalohet e ndaj të cilit ushtrohet kontroll fizik, duke forcuar marrëdhënien midis policisë dhe publikut. Nëse përdorimi i forcës është i nevojshëm gjatë këtyre aksioneve, policia duhet t'i qëndrojë gjithmonë parimit të përdorimit të sa më pak force dhe raportit mes nivelit të forcës dhe kërcënimit në fjalë, duke ulur sa më shumë të jetë e mundur dëmtimin dhe lëndimin.¹⁷⁶ Kjo është veçanërisht relevante në kontekstin e bastisjeve të bëra nga policia, ku shpeshësia dhe përdorimi i forcës, si edhe niveli i panevojshëm i shkatërrimit të pronës dhe kërcënimet kundrejt njerëzve çojnë në largim të mëtejshëm të Romëve dhe Sintëve nga policia.

Shembuj të promovimit të procedurave të ndalimit dhe të kontrollit fizik, që nuk shkaktajnë tension.

Në vitin 2007, Policia Kombëtare Hungareze botoi një broshurë informative për të drejtat dhe detyrimet e qytetarëve gjatë ndalimit dhe kontrollit fizik. Motivimi i projektit për rritjen e

¹⁷⁴ OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), p. 27.

¹⁷⁵ OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 18, fq. 35.

¹⁷⁶ OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), p. 34-36.

ndërgjegjësimi ishte të promovonte një bashkëpunim më të ngushtë mes qytetarëve dhe agjencive të zbatimit të ligjit, ashtu si edhe të pakësonte keqtrajtimin dhe profilizimin etnik të minoriteteve, sidomos të Romëve nga ana e policisë. Udhëzimet u hartuan në bashkëpunime me organizatat jo-qeveritare për të drejtat e njeriut, si për shembull, Komiteti Hungarez i Helsinkit.¹⁷⁷ Në Spanjë, policia vendore e Fuenlabradas, në bashkëpunim me Institutin për një Shoqëri të Hapur, përgatiti një fletëpalosje informuese në katër gjuhë të ndryshme (arabisht, anglisht, rumanisht dhe spanjisht). Fletëpalosja i shpërndahet njerëzve që ndalohen nga policia, duke u shpjeguar atyre detyrimin që kanë për të bashkëpunuar me policinë dhe të drejtat e tyre që:

- të përshëndeten me mirësjellje nga policia dhe të trajtohen në mënyrë korrekte dhe të sjellshme;
- t'u jepet një shpjegim i shkurtër pse u kërkohet mjet identifikimi;
- kanë të drejtë të dinë numrin e identifikimit policor të personelit policor
- që bën ndalimin;
- të marrin një kopje të formularit të ndalimit/identifikimit;
- të paraqesin një formë-ankesë nëse ndjejnë që nuk i kanë trajtuar siç duhet.¹⁷⁸

Shembuj të monitorimit dhe të mbledhjes së të dhënave mbi praktikat policore të ndalimeve dhe të kontrolleve fizike

Në Spanjë ka pasur një iniciativë të policisë vendore të Fuenlabrada-s, në bashkëpunim me Institutin për një Shoqëri të Hapur, e cila është përqendruar në përmirësimin e përgjegjësisë lidhur me ndalimet dhe kontrollet fizike. Gjithashtu është prezantuar edhe një sistem monitorues, përfshirë formularët që duhen plotësuar nga oficerët dhe që përshkruajnë:

- etninë dhe/ose kombësinë e personit që ndalohet;
- emrin e oficerit që bën ndalesën;
- orën, datën dhe vendin e ndalimit;
- bazën ligjore që justifikon ndalimin;
- bazën për dyshim;
- rezultatin (asnjë veprim, gjobë, arrestim, paralajmërim); përfshirë edhe hapësirë shtesë ku do të bëhet një përshkrim specifik mbi rrethanat e
- ndalimit për qëllime të shërbimit informativ.¹⁷⁹

Një kopje e formularit i duhej dhënë personit të ndaluar. Formularët përfshijnë gjithashtu informacion

¹⁷⁷ ORSZÁGOS REND R-F KAPITÁNYÁSÁG, TÁJÉKOZTATÓ az állampolgárok részére a rendri igazoltatásról [Shtabi i Policisë Kombëtare, Informacion për Qytetarët në lidhje me Ndalimin nga Policia dhe Kontrollet Fizike], Budapest 2007.

¹⁷⁸ Ayuntamiento de Fuenlabrada, *Derechos ciudadanos ante identificaciones y registros policiales* [Të drejtat e qytetarit lidhur me Identifikimet dhe Kontrollet Fizike nga Policia], Fuenlabrada.

¹⁷⁹ Cf. Institutin për një Shoqëri të Hapur, *Trajtimi i Profilizimit Etnik nga Policia* (op. cit. note 25), p. 64. Një kopje e formularit ndodhet e bashkangjitur në Shtojcën 4.

për të drejtat e individit dhe për mënyrën e paraqitjes së ankesës nëse personi i ndaluar ka qenë i pakënaqur ma trajtimin që i është bërë nga policia. Kjo praktikë ka bërë që oficerët e policisë të përqendrohen në mënyrën sesi i trajtojnë personat gjatë ndalimeve. Formularët janë shqyrtuar gjithashtu edhe nga supervizorët për të përcaktuar nivelin e profilizimit etnik.

Përveç kësaj mënyre të brendshme të monitorimit, për monitorimin e performancës së policisë dhe për të diskutuar me eprorët policorë ato që ata kanë vërejtur, janë përfshirë edhe monitorues të jashtëm nga shoqëria civile.¹⁸⁰

Mbledhja e të dhënave etnike është e nevojshme për të përcaktuar nivelin e profilizimit etnik. Të dhënat mund edhe të përdoren në diskutime me komunitetet mbi arsyet që çojnë në pabarazi gjatë praktikave të ndalimit dhe që ndihmojnë zhvillimin e politikave për t'iu përgjigjur atyre.¹⁸¹ Në rastet kur ndalimet perceptohen vetëm nga komunitetet romë dhe sinti si diskriminuese, policia mund të jetë në gjendje që të justifikojë një sërë ndalimesh jo-proporcionale të Romëve dhe Sintëve, dhe komunitetet mund t'i pranojnë aktivitetet policore jo-proporcionale, por të nevojshme.¹⁸² Duke pasur parasysh sa sensitive janë të dhënat etnike (shih gjithashtu Kapitullin III.1.4), vendet anëtare duhet të sigurohen që të zbatohen rekomandimet e Këshillit të Evropës për *Mbrojtjen e të Dhënave Personale të mbledhura dhe proceduara për Qëllime Statistike*.¹⁸³

Dëbimet dhe Ekzekutimet e Urdhrave të Gjykatës

Në rast se policisë i kërkohet që të mbështesë autoritete të tjera në ekzekutimin e një urdhri gjykate dhe që të dëbojë familjet Romë dhe Sintë nga një vendkëmbim i paautorizuar apo nga shtëpi/apartamente të zëna në mënyrë të paligjshme, ata duhet të konsiderojnë së pari hapat e mëposhtëm kur fillojnë të kontaktojnë personat e përfshirë:

Oficerët e policisë duhet të respektojnë gjithmonë zakonet Romëve dhe Sintëve kur ju afrohen atyre.

Kur vizitojnë zonën e një vendkëmbimi apo shtëpie/apartamenti, policia duhet të angazhojë gjithashtu edhe pronarët e tokës apo të shtëpisë/apartamentit nga fillimi që të ketë transparencë.

Nëse është i/e disponueshëm/disponueshme, një oficer/e ndërlidhës/e policie duhet të jetë i pranishëm në çdo vendkëmbim apo shtëpi sa më parë të jetë e mundur, së bashku me oficerët në detyrë pasi kështu ai apo ajo do të jetë më mirë i përgatitur që të ndërmjetësojë midis pronarëve të tokave dhe Romëve dhe Sintëve.¹⁸⁴

Së dyti, oficerët e policisë duhet të vlerësojnë situatën në vendkëmbim apo në shtëpi/apartament, duke u përqendruar, *inter alia*, tek sjellja e personave që banojnë aty (qoftë ajo e pranueshme apo kriminale) dhe ndikimin e saj në komunitetin lokal; këndvështrimet e personave që banojnë aty për sa i takon kohës për të cilën ata duan të jetojnë aty dhe nevojat e tyre lidhur me ndihmën sociale; situatën shëndetësore dhe arsimore; nivelin e tensioneve midis komunitetit të vendosur/pronarëve të tokës apo shtëpisë/apartamentit dhe Romëve dhe Sintëve; alternativat për strehim, etj.

Aspekti i tretë i rëndësishëm është bashkëpunimi me agjencitë e tjera qeveritare dhe jo-qeveritare për sa i takon ndërmjetësimin, kërkimin të kompromiseve, sigurimit të një vendkëmbimi tjetër alternativ

¹⁸⁰ Cf. Instituti për një Shoqëri të Hapur, *Trajtimi i Profilizimit Etnik nga Policia* (op. cit. note 25), p. 61; dhe Hungarian Helsinki Committee, *Control (led) Group* (op.cit. note 134), p. 63.

¹⁸¹ Cf. Instituti për një Shoqëri të Hapur, *Trajtimi i Profilizimit Etnik nga Policia* (op. cit. note 25), p. 19.

¹⁸² Cf. Hungarian Helsinki Committee, *Control (led) Group* (op.cit. note 134), p. 61.

¹⁸³ Cf. Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës, Rekomandim Nr. R (97) 18 (op.cit. note 55).

¹⁸⁴ Në Mbretërinë e Bashkuar, policia duhet të merret në këtë kontekst kryesisht me komunitetet e "Endacakëve Romë dhe Irlandezë".

apo ambienteve për strehim, dhe marrjes në konsideratë të nevojave shëndetësore dhe arsimore.¹⁸⁵ Sidoqoftë policia nuk duhet të luajë rolin e menaxherit në këto çështje dhe nuk duhet të luajë sidomos rolin e menaxherit të vendqëndrimeve.¹⁸⁶

Shembull i sigurimit të vendeve të duhura për kampim

Në Francë, qytetet me më shumë se 5,000 banorë janë të detyruar të sigurojnë vende të përshtatshme për kampim për një numër të caktuar komunitetesh endacake Rom dhe Sinti (p.sh. 50 njerëz). Kjo rregullore ka rezultuar e vlefshme për të zgjidhur situatën e vendkëmbimeve në vend.¹⁸⁷

Së katërti, përsa i takon procesit të dëbimit, oficerët e policisë duhet të sigurohen që dëbimet të pasqyrojnë njerëzillëk (jo gjatë natës, dhe duke ju lënë kohë të mjaftueshme për të ushqyer fëmijët, etj.), dhe ata duhet t'i qëndrojnë parimit të proporcionalitetit kur lind nevoja të përdorin forcë, duke pasur parasysh gjithashtu rreziqet e përdorimit të pajisjeve të rënda dhe djegies së ndërtesave. Gjithashtu oficerët duhet të sigurohen që dëbimi është transparent, dhe duhet të dokumentojnë ligjshmërinë e procesit duke filmuar ndërhyrjen.¹⁸⁸

Natyrisht, sasia e burimeve logjistike dhe planifikimi taktik/procedurat operative të nevojshme për “dëbimet masive” ndryshojnë nga ato që nevojiten për dëbimin e grupeve të vogla. Policia dhe agjenci të tjera qeveritare duhet të jenë të përgatitura që të pajisen me burimet e duhura për të trajtuar këto situata në mënyrë profesionale.

Shembuj udhëzimesh për kryerjen e operacioneve në komunitetet Rome

Në Rumani, Ministria e Brendshme nxori një manual për procedura operative të standardizuara për forcat e ndërhyrjes së shpejtë, përfshirë një kapitull mbi “Ndërhyrjen në Aktivitete brenda Komuniteteve të Marxhinalizuara me një Nivel të Lartë Solidariteti”, duke u fokusuar në karakteristikat e sjelljes dhe masat që duhen marrë nëpërmjet zbatimit të ligjit gjatë ndërhyrjes në mënyrë që të mos bëhen shkelje të të drejtave të njeriut. Manuali përshkruan hapat përgatitore, si dokumentacioni i strukturës së popullsisë, tiparet karakteristike të zakoneve dhe qëndrimet e popullsisë, identifikimin e bashkëpunëtorëve potencialë dhe personave që kanë dëmtuar konfiguracionin e pronës. Manuali paraqet gjithashtu edhe disa strategji për të bërë të mundur që policët të jenë të sigurtë gjatë operacioneve dhe që tensionet e mundshme të mos përshkallëzohen, *inter alia*, duke përfshirë oficerët e policisë vendore, autoritetet lokale, kryetarët lokalë të komunitetit në procesin e dhënies së informacionit dhe ndërmjetësimit, si edhe masa për të vlerësuar operacionet e

¹⁸⁵ Cf. Këshilli i Evropës, Rekomandim Rec(2005) 4 i Komitetit të Ministrave të Vendeve Anëtare mbi *Përmirësimin e Kushteve të Strehimit të Romëve dhe Endacakëve në Evropë*, Strasburg, para. 26; shih gjithashtu Komiteti i Kombeve të Bashkuara mbi të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, *Komenti i Përgjithshëm Nr. 7. E drejta për strehim të përshtatshëm (Neni 11.1 i Marrëveshjes): Dëbimet me Forcë, Seanca e gjashtëmbëdhjetë 1997*, para 16.

¹⁸⁶ Shih për shembull, Shoqata e Krye-Oficerëve Policorë të Anglisë, Uellsit dhe Irlandës së Veriut 2008, *Udhëzim për Kampimet e Paautorizuara* (op.cit. note 69), f. 3-9; shih gjithashtu Këshilli i South Norfolk, *Një Strategji për Romët dhe Endacakët në Norfolk*, prill 2005-mars 2008, p. 15; dhe Richardson, Joanna, *Policimi i Romëve dhe Endacakëve*, Leicester 2005, f. 24-31; dhe Merseyside Police 2009, *Romët & Endacakët (Politikat & Procedurat)*, Versioni V1. 3-4th mars 2009, f. 8-10.

¹⁸⁷ Dubuis, Samuel, *Etat des relations entre la police et les Roms, Sinti et voyageurs: des contacts locaux établis autour des aires d'accueil*, prezantim i paraqitur në seminarin e ekspertëve policorë mbi “Policia dhe Romët dhe Sintët. Praktikata e Mira në Krijimin e Besimit dhe Mirëkuptimit”, Vjenë, 28 shtator 2009, p. 1.

¹⁸⁸ Cf. Komiteti i Kombeve të Bashkuara mbi të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, *Komenti i Përgjithshëm Nr. 7. E drejta për strehim të përshtatshëm (Neni 11.1 i Marrëveshjes): Dëbimet me Forcë* (op.cit. note 185), para 15; Coxhead, *Të ecim përpara. Si mund të angazhohen më shumë Komunitetet Rome dhe Endacake në përmirësimin e performancës policore* (op.cit. note 95), p. 27; dhe Merseyside Police 2009, *Romët & Endacakët (Politikat & Procedurat)* (op.cit. note 119), p. 11- 12; dhe Instituti Për Studimet për Krimin dhe Parandalimin e tij, *Shqyrtim i Politikave dhe Praktikave të Policisë në lidhje me Romët në Rumani* (op.cit. note 48), f. 54, 57 dhe 88.

policisë, përfshirë regjistrimin në video të operacioneve.¹⁸⁹

Parandalimi dhe Menaxhimi i Konfliktit ndërmjet Komuniteteve të Ndryshme

Një kontribut kryesor i policisë në parandalimin dhe menaxhimin e konfliktit dhe tensioneve midis komuniteteve Rom dhe Sinti dhe komuniteteve të tjera është monitorimi i niveleve të tensioneve midis komuniteteve, bazuar në prova dhe tregues sistematikë. “Provat duhet të konsistojnë në numrin dhe rëndësinë e incidenteve specifike (p.sh. deklaratat publike, manifestimi i mesazheve fyese, kërcënimet apo dhunën ndër-personale) midis personave apo grupeve që ju përkasin komuniteteve etnike të ndryshme që kanë potencial për përshkallëzim, dhe (b) informacionit të marrë nga burimet në komunitet për nivelet e përgjithshme të konflikteve të interesit ndër-etnik, dhe niveleve të armiqësisë midis grupeve, apo për planet që bëhen për veprime veçanërisht armiqësore.”¹⁹⁰ Policia do ta marrë këtë informacion vetëm nëse komunitetet i besojnë asaj dhe aftësisë që ajo ka për të parandaluar një përshkallëzim të mëtejshëm të tensioneve. Se sa i besueshëm është informacioni, kjo varet në besimin e ndërsjellë.

Konsultimet me komunitetet, që përfshijnë agjenci të tjera shtetërore, duhet të rezultojnë gjithashtu në bashkëpunim për iniciativa në interes të parandalimit të krimit. Kjo mund të përfshijë përpjekjet për të ndërmjetësuar midis grupeve të ndryshme, dhe për t'i integruar grupet në shoqëri. Në rast të tensioneve të vazhdueshme, duhet të ketë përpjekje për të shtuar numrin e policëve dhe patrullave të vëzhgimit të lagjes dhe masave infrastrukturore (në bashkëpunim me komunat). Qëllimi do të ishte përmirësimi i kapaciteteve mbikëqyrëse të policisë duke instaluar kamera apo rritja e situatës së sigurisë në përgjithësi duke pajisur zonat lokale të pafavorizuara me ndriçim më të mirë dhe rrugë të asfaltuara të cilat mundësojnë kontaktimin e policisë më lehtë dhe anasjelltas.

Shembull i një iniciative për zgjidhjen e një konflikti

Në Rumani, OJQ-ja Qendra Rome për Ndërhyrje dhe Studime Sociale (në rumanisht CRISS) nisi një projekt të quajtur “*Seritë Rome të Tryezave të Rrumbullakëta për Promovimin e Besimit dhe Komunikimit në Komunitete dhe për parandalimin e Kriminalitetit*”. Pjesëmarrësit në këto tryeza të rrumbullakëta përbëheshin nga Romë lokalë, policë dhe aktorë të tjerë administrativë dhe qeveritarë, si edhe organizata fetare, OJQ, etj. Këto aktivitete krijuan mundësinë për diskutime dhe dialog të hapur në lidhje me marrëdhëniet ndërmjet komuniteteve të ndryshme dhe policisë dhe promovuan metoda për të parandaluar dhe për të vepruar në rast krizash.¹⁹¹

Në rastin e përshkallëzimit të dhunës midis grupeve etnike, policia duhet të ndërhyjë në një mënyrë të atillë që të ruajë legjitimitetin e saj para të gjithë grupeve. Kjo nga njëra anë kërkon sjellje të paanshme, duke dënuar në një konflikt shkeljet e ligjit që janë bërë nga çdo palë dhe duke mos favorizuar asnjë palë. Në anën tjetër forca duhet përdorur vetëm si mundësia e fundit, sidomos përdorimi i armëve të zjarrit, dhe gjithmonë në nivel minimal dhe proporcional me kërcënimin përkatës, duke ulur sa më shumë dëmet dhe lëndimet. Kur oficerët e policisë përdorin forcë ata duhet të ndjekin me rigorozitet kodin e sjelljes. Çdo rast i shkreptjes së armëve të zjarrit duhet të raportohet menjëherë dhe me hollësi tek autoritetet përkatëse.¹⁹²

¹⁸⁹ Cf. Inspektoriati i Përgjithshëm i Policisë Rumune/ Institucioni për Parandalimin dhe Psiko-sociologjinë, *Raporti i vlerësimit mbi Policimin dhe Komunitetet Rome, Bukuresht 2009*, p. 4; dhe Ministria e Brendshme, *Ndërhyrja me një shkallë të Lartë Solidariteti në Ngjarjet brenda Komuniteteve të Marxhinalizuara. Veçantitë dhe Rekomandimet*, Bukuresht 2007.

¹⁹⁰ OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 21, fq. 39f.

¹⁹¹ Cf. Komisioni Evropian kundër racizmit dhe Mungesës së Tolerancës (ECRI) 2001, *Shembuj Praktikë për Luftën Kundër Racizmit dhe Mungesës së Tolerancës kundër Romëve* (op.cit. note 67), f. 61f.

¹⁹² Për një shtjellim gjithëpërfshirës mbi përdorimin e forcës, shih OSBE, *Udhëzimet për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), f. 34-36.

Si një agjenci që përfaqëson shtetin, të gjitha aktivitetet e policisë dhe agjencive të tjera shtetërore do të vëzhgohen imtësisht nga të gjitha komunitetet e interesuara dhe veprimet e tyre mund të kenë efekt thelbësor në marrëdhënien e komuniteteve të ndryshme me shtetin. Duke vepruar në mënyrë të paanshme dhe profesionale në menaxhimin e konflikteve midis komuniteteve të ndryshme etnike, policia dhe agjencitë e tjera duhet të përpiqen që të arrijnë dhe të mbajnë besimin e të gjitha komuniteteve në shtet.

Lufta kundër Incidenteve dhe Krimeve të Motivuar nga Urrejtja

Lufta kundër krimeve të motivuara nga urrejtja nuk fillon me hetimin e tyre. Qeveritë duhet të marrin masa të efektshme, përfshirë kalimin – në përputhje me sistemet e tyre kushtetuese dhe detyrimet ndërkombëtare – të ligjeve të tilla sipas nevojës, që do të sigurojnë mbrojtje kundër të gjitha veprimeve që përbëjnë nxitje për dhunë kundër personave apo grupeve bazuar në diskriminimin kombëtar, racor, etnik, armiqësia apo urrejtja.¹⁹³ Brenda kuadrit të legjislacionit kombëtar, duke respektuar lirinë e fjalës, qeveritë janë gjithashtu të detyruara të kundërshtojnë nxitjen për dhunë dhe krimet e motivuara nga urrejtja.¹⁹⁴ Veç kësaj, ato duhet të luftojnë krimet e motivuara nga urrejtja që shpeshherë nxiten nga propaganda raciste në media ose në Internet, dhe duhet t'i denoncojnë krimet e motivuara nga urrejtja çdo herë që ato ndodhin.¹⁹⁵ Bazuar në detyrimet ndërkombëtare, qeveritë duhet të ndalojnë gjithashtu organizatat dhe aktivitetet e tjera të organizuara dhe propagandistike që stimulojnë dhe nxisin diskriminimin racor.¹⁹⁶ Në mënyrë që të fitojnë besimin e komuniteteve Romë dhe Sinti, policisë i duhet që të tregojë një reagim praktik dhe vullnet për të përdorur fuqitë e tyre për të vepruar kundër racizmit duke u shpjeguar në të njëjtën kohë komuniteteve Romë dhe Sinti kërkesat kushtetuese të rolit të policimit.¹⁹⁷ Llojet e forumeve publike të përshkruara në Kapitullin III.2.1 do të ishin vendi i duhur për t'i diskutuar këto çështje.

Përsa i takon luftës kundër krimeve të motivuara nga urrejtja, “elementi i racizmit apo urrejtjes etnike [...] është shpesh i qartë, edhe pse ndonjëherë mund të jetë i lehtë ose i fshehur.

Në kontekstet multi-etnike, policia duhet të konsiderojë gjithmonë mundësinë e një motivimi të tillë në krim, dhe (pavarësisht nga këndvështrimi i tyre fillestar për çështjen), ajo duhet të pranojë gjithmonë të hetojë supozimin e viktimës apo të ndonjë personi tjetër që ka pasur elemente të motivimit racor.”¹⁹⁸

Në mënyrë që të luftojë krimin me karakter etnik, policia duhet të regjistrojë (meqenëse ka procedura për regjistrimin) dhe të hetojë këto krime (shih Politikën (Kapitulli III.2.2) dhe Udhëzimet (Kapitulli III.2.3).

Për elementët e motivit etnik duhen mbledhur prova që do të paraqiten në gjyq.¹⁹⁹ Kjo do t'i mundësojë gjykatës që të marrë parasysh një motivim të njëanshëm kur vendos dënimin. “Policia duhet të sigurohet që jo vetëm shumicat por edhe pakicat, që janë në mënyrë jo-proporcionale viktimë

¹⁹³ . Konferenca për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Evropë, *Dokumenti i Takimit të Kopenhagenit të Konferencës për Dimensionin Njerëzor të KSBE-së*, Kopenhagen 1990.

¹⁹⁴ OSBE, Vendimi Nr. 10/07, *Toleranca dhe Mos-Diskriminimi: Nxitja e Respektit dhe Mirëkuptimit të Ndërsjellë*; MC.DEC/10/07, Madrid 2007.

¹⁹⁵ OSBE, Vendim Nr. 12/04, *Toleranca dhe Mos-Diskriminimi*, MC.DEC/12/04, Shtojcë, Sofia 2004.

¹⁹⁶ Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 2106(XX), *Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor* (1965), Neni 4(b).

¹⁹⁷ Cf. Oakley, Robin, “Trajtimi i Dhunës Raciste dhe Ksenofobike në Evropë: Roli i Policisë”, në: OSBE ODIHR, *Policimi dhe Romët: Një Manual Burimesh. Një Kompilim Dokumentesh për Mbështetjen e Planit të Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintët*. Projekt dokumenti i pabotuar i prodhuar për ODIHR CPRSI, f. 107-116, këtu f. 114f; shih gjithashtu Oakley, *Trajtimi i Dhunës Raciste dhe Ksenofobike në Evropë*, Botim i Këshillit të Evropës, 1996, f. 59-75.

¹⁹⁸ OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 19, p. 36.

¹⁹⁹ Cf. OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 19, fq. 37.

të këtyre krimeve, të kenë besim që t'i denoncojnë këto krime, dhe policia duhet të bashkëpunojë me OJQ-të dhe grupet komunitare për këtë qëllim.”²⁰⁰ Një hap fillestar për të rritur besimin e komuniteteve Rom dhe Sinti është konsultimi nga ana e udhëheqësve të policisë me viktimat dhe përfaqësuesit e komunitetit për të dëgjuar shqetësimet e tyre dhe për të demonstruar publikisht se i kuptojnë natyrën dhe rezultatet e këtyre krimeve. Këto konsultime duhet të vijohen nga deklaratat publike që policia është e përkushtuar për të luftuar krimet me motive racore dhe që krimet e kryera kundër Romëve nuk do të ketë asnjë lloj tolerimi,²⁰¹ goftë dhe nga oficerët e policisë. (Për masa të tjera për komunikimin dhe komunitetet, shih Kapitullin III.5.1.).

Policia mund të prezantojë gjithashtu mekanizma për raportimin anonim të krimeve të motivuara nga urrejtja për rastet kur anëtarët e komunitetit hezitojnë të raportojnë këto incidente.²⁰²

Shembuj të iniciativave për të rritur raportimin e krimeve të motivuara nga urrejtja

Në Finlandë, Qeveria themeloi një program të fokusuar në rritjen e raportimit të krimeve të urrejtjes dhe krijimit të besimit nga komuniteti. Përmes fushatave të vizibilitetit, seminareve trajnues dhe shpërndarjes së materialeve informative, iniciativa synonte fuqizimin e OJQ-ve relevante dhe inkurajimin e viktimave – përfshirë Romët – për të raportuar krimet e motivuara nga urrejtja.²⁰³

Në Suedi, *Romska Riksförbundet* (Federata Kombëtare e Romëve) nisi një iniciativë dy-vjeçare për parandalimin e krimeve të motivuara nga urrejtja, në bashkëpunim me shoqata të tjera dhe me Qeverinë. Projekti synon përmirësimin e njohurive dhe kapaciteteve të Romëve për të raportuar krimet e motivuara nga urrejtja, duke rritur besimin tek sistemi gjyqësor. Ai synon gjithashtu të përmirësojë mbledhjen e të dhënave, si edhe të bëjë informimin e autoriteteve dhe publikut të gjerë në lidhje me çështjet Rome.²⁰⁴

Në Mbretërinë e Bashkuar, CD-ja *Del gavvers pukker-cheerus* [“Jepini një mundësi policisë”], që është prodhuar nga forca policore në Kembrixhshaiër (shih Kapitullin III.3.1), inkurajon gjithashtu komunitetin rom që të raportojë krime e motivuara nga urrejtja.²⁰⁵ Në përputhje me Rekomandimet e Këshillit të Evropës mbi *Mbrojtjen dhe Përpunimin për Qëllime Statistikore të të Dhënave Personale të Mbledhura* (shih gjithashtu Kapitujt III.1.4 dhe III.5.2), policia duhet gjithashtu të “përpilojë informacion anonim, dhe të përmbledhur për krime e kësaj natyre, dhe ta analizojë atë, në mënyrë që të mund të monitorojnë sa shpesh ndodhin këto krime dhe efikasitetin e policisë në reagimin ndaj tyre. Të dhëna të tilla duhet të jenë të disponueshme për autoritetet e tjera dhe OJQ-të, në mënyrë që ato të mund të bashkëpunojnë me policinë për të ndërmarrë hapa parandalues.”²⁰⁶ Të dhënat zyrtare duhet të plotësohen gjithashtu me të dhëna të tjera të mbledhura nga OJQ-të për të dhënë një tablo sa më gjithëpërfshirëse të situatës.²⁰⁷

Veç kësaj, policia duhet të marrë masat e duhura për të siguruar në bashkëpunim me agjencitë e tjera

²⁰⁰ OSBE Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 19, p. 37; shih gjithashtu: Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Parandalimi dhe Reagimi ndaj Krimeve të Motivuar nga Urrëjtja. Një Udhëzues mbi Burimet apo OJQ-të në Rajonin e OSBE-së* (op.cit. note 12), f. 19ff.

²⁰¹ KEDNj, *KEDNj Rekomandimi Nr. 3 për Politikën e Përgjithshme* (op.cit. note 55), f. 5.

²⁰² Cf. Danflous, Romy, *Policimi lidhur me Komunitetet Rome dhe Endacake* (op.cit. note 128), f. 268.

²⁰³ Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Krimet e Motivuar nga Urrëjtja në Rajonin e OSBE-së– Incidentet dhe Reagimet. Raporti Vjetor 2008* (op.cit. note 12), p. 39.

²⁰⁴ Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Krimet e Motivuar nga Urrëjtja në Rajonin e OSBE-së– Incidentet dhe Reagimet. Raporti Vjetor 2008* (op.cit. note 12), p. 39.

²⁰⁵ Coxhead, John/Home Office 2005, *Të ecim përpara. Si mund të angazhohen më shumë Komunitetet Endacake për përmirësimin e performancës së policisë* (op.cit. note 92), p. 25.

²⁰⁶ OSBE, Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, *Rekomandimet mbi Policimin në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 19, fq. 37.

²⁰⁷ Cf. Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Parandalimi dhe Reagimi ndaj Krimeve të Motivuar nga Urrëjtja* (op.cit. note 12), p. 27.

qeveritare dhe OJQ-të, mbështetje dhe mbrojtje për viktimat e këtyre krimeve dhe t'i informojë vazhdimisht viktimat për vijueshmërinë e hetimeve. Edhe këtu policia, - shpesh pika e parë e kontaktit për viktimat e krimit – e ka për detyrë që të njoftojë viktimat për të drejtat e tyre dhe t'u sigurojë atyre qasje në drejtësi.²⁰⁸

Përveç komunikimit nga afër me komunitetet në mënyrë që të mund të trajtojnë shkallën e tensionit, si p.sh. në rastin e parandalimit dhe menaxhimit të konflikteve etnike në përgjithësi, masat e posaçme për të parandaluar krimet e motivuara nga urrejtja duhet të përfshijnë gjithashtu monitorimin e grupeve të djathta apo neo-naziste me mbështetjen e shërbimeve sekrete. OJQ-të mund të luajnë një rol aktiv në monitorimin e medias dhe Internetit për të kapur fjalimet që nxisin urrejtje.²⁰⁹

Veprimi kryesor parandalues nga policia mbetet gjithsesi, një përgjigje e shpejtë dhe efikase e policisë kundrejt mënyrave të të folurit që nxisin urrejtje dhe krimeve të motivuara nga urrejtja, duke pasur një efekt kufizues ndaj shkelësve potencialë.

III.5.3 Përgjegjshmëria e Veprimeve të Policisë

Si pjesë e policimit demokratik, agjencitë e zbatimit të ligjit janë objekt i kontrollit, mbikëqyrjes dhe verifikimeve për të siguruar integritetin dhe performancën e duhur të tyre.²¹⁰

Gjithashtu duhen ngritur mekanizma përkatës për paraqitjen në mënyrë efikase të ankesave, qofshin ato të brendshme apo të jashtme, si edhe për të bërë mbikëqyrjen në mënyrë që të arrihet trajtimi i ankesave kundër sjelljes jo të mirë të policisë gjatë operacioneve policore. Përfaqësimi i Romëve dhe Sintëve në këto struktura do të rriste ndjeshëm legjitimitetin e policisë ndërmjet komuniteteve rome dhe sinti.

Regjistrimi rutinor në video i operacioneve të policisë siç janë ndalimet, kontrollet fizike, bastisjet, dëbimet dhe menaxhimi i rendit publik do të lehtësonte dukshëm hetimin e ankesave dhe do t'u mundësonte hetuesve që të vërtetonin akuzat apo t'i hidhnin poshtë ato.

Rezultatet e hetimeve dhe sanksionet lidhur me to duhen bërë publike; përndryshe publiku nuk do të ketë besim në mekanizmat mbikëqyrës.

Veç kësaj, njohja nga publiku dhe dënimi i rasteve të sjelljes jo-profesionale dhe raciste nga ana e oficerëve të policisë kundër Romëve dhe Sintëve, do të rriste dukshëm besimin e Romëve dhe Sintëve tek policia dhe do të përmirësonte marrëdhëniet e ndërsjella, nëse gërshetohet me veprimet e duhura disiplinore dhe ligjore kundër shkelësve dhe kompensimit të viktimave të veprës penale.

Institucionet mbikëqyrëse duhet të kenë, gjithashtu, kapacitetet për të analizuar dhe vlerësuar veprimet policore në mënyrë që të identifikojnë prirjet për një sjellje jo të mirë nga ana e policisë dhe nevojat për trajnime që do të adresonin problemet.

Shembull i një institucioni mbikëqyrës kushtuar marrëdhënieve midis policisë dhe Romëve

²⁰⁸ OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), fq. 30; Këshilli i Evropës, Rekomandim Nr. R (85) 11 i Komitetit të Ministrave të Vendeve Anëtare për *Pozicionin e Viktimës në Kuadrin e Ligjit Penal dhe Procedurës Penale* (1985), Nenet 1-4. OSBE Komisioneri i Lartë për Komunitetet Kombëtare, *Rekomandimet e Policimit në Shoqëritë Multi-Etnike* (op.cit. note 28), Rec. 20, fq. 37; shih gjithashtu KEDNj, *KEDNj, Rekomandimi Nr. 3 për Policimin e Përgjithshëm* (op.cit. note 55), fq. 4 dhe Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Parandalimi dhe Reagimi ndaj Krimeve të Motivuar nga Urrejtja* (op.cit. note 12), f. 21 dhe 33-41.

²⁰⁹ Zyra e OSBE-së për Institucionet Demokratike dhe të Drejtat e Njeriut, *Parandalimi dhe Reagimi ndaj Krimeve të Motivuar nga Urrejtja* (op.cit. note 12), f. 43-45.

²¹⁰ OSBE, *Udhëzues për Policimin Demokratik* (op.cit. note 34), p. 39.

Në inspektoratin e Përgjithshëm të Policisë në Rumani, u ngrit një Komitet Këshillues, që përshinte menaxherët e sektorit kryesor i ngarkuar me ruajtjen e rendit publik, burimet njerëzore dhe organizimin e zhvillimin institucional brenda policisë. Ai ka për detyrë të analizojë rastet e jashtëzakonshme të ndërhyrjeve me forcë të policisë në komunitetet Rome dhe të hartojë rekomandime apo dispozita në mënyrë në lidhje me mënyrat e duhura për t'i kryer këto ndërhyrje.²¹¹

IV. Përfundime dhe Rekomandime

Duke parë format ekzistuese të diskriminimit dhe dhunës me bazë raciale kundër komuniteteve Rome dhe sinti në një sërë vendesh anëtare të OSBE-së, reagimi i policisë ndaj këtyre çështjeve duhet të forcohet në mënyrë të konsiderueshme. Policia duhet t'i përmirësojë marrëdhëniet e saj me komunitetet Rome dhe sinti, meqenëse e vetmja mënyrë që policia mund të ndjekë për të parandaluar dhe për të hetuar me efektshmëri krimet dhe diskriminimi ndaj tyre, si dhe për t'u shërbyer dhe për të mbrojtur nevojat dhe të drejtat e grupit më të madh minoritar në territorin që mbulon OSBE-ja është marrja e një qëndrimi të bazuar tek partneriteti dhe përpjekja për t'u dhënë zgjidhje problemeve. Ky libër ofron një përmbledhje të informacioneve të nevojshme dhe praktikave të mira për përmirësimin e punës së policisë në marrëdhënie me komunitetet Rome dhe sinti në mënyrë strategjike, duke mbuluar fusha si:

- vlerësimet sistematike të politikave dhe praktikave të policisë në lidhje me komunitetet Rome dhe sinti;
- zhvillimin e legjislacionit, politikave, kodeve të etikës dhe sjelljes, si dhe procedurat standarde të operimit;
- menaxhimin e burimeve njerëzore;
- trajnimin dhe zhvillimin profesional; si dhe
- përfshirjen e komuniteteve Rome dhe sinti: ndërtimi i partneriteteve dhe kryerja e operacioneve.

Për të ndërmarrë këta hapa strategjikë në mënyrë të efektshme dhe për t'i bërë ata të qëndrueshëm, duhet të merren në konsideratë një sërë çështjesh. Në mënyrë që ato të kenë një ndikim sa më të madh, politikat e ndjekura nga policia duhet të adresohen jo të izoluara, por si një element përbërës i politikave të integritetit të romëve në përgjithësi dhe si pjesë e një strategjie më të gjerë të luftës kundër diskriminimit sistematik dhe promovimit të përfshirjes së komuniteteve Rome dhe sinti. Për më tepër, aty ku është e nevojshme, çështjet e romëve duhet të lidhen me strategjitë për një reformim më të përgjithshëm të policisë me qëllim që policimi të bazohet tek të drejtat e njeriut dhe të jetë i orientuar drejt ofrimit të shërbimit e t'i përgjigjet kërkesave të shoqërive shumë-etnike.

Përveç kësaj, të gjithë hapat strategjikë për përmirësimin e marrëdhënieve midis policisë dhe komuniteteve Rome e sinti, që nga niveli legjislativ dhe ai i hartimit të politikave deri tek niveli drejtues dhe ai operativ, duhet të merren në bashkëpunim të ngushtë me të gjithë aktorët e përfshirë, sidomos me përfaqësuesit e komuniteteve Rome e sinti, si edhe me institucione të tjera (p.sh. arsimore, strehuese, shëndetësore, etj), përfaqësues të komuniteteve fetare, shoqërisë civile dhe sektorit privat.

Për shkak të njohurive të tyre të dorës së parë mbi kulturën, zakonet, nevojat dhe problemet e

²¹¹ Cf. Instituti për Studimin e Krimin dhe Parandalimin e tij, *Shqyrtim i Praktikave të Policisë dhe Praktikave lidhur me Romët në Rumani* (op.cit. note 48), fq. 89.

komuniteteve rome dhe sinti, anëtarët e këtyre komuniteteve duhet të marrin pjesë në mënyrë aktive në hartimin e politikave, marrjen në punë të efektivave të policisë nga komunitetet rome dhe sinti, zhvillimin dhe ofrimin e trajnimit të policisë në lidhje me romët, krijimin e partneriteteve midis policisë dhe komuniteteve rome dhe sinti, si dhe duhet t'ia bëjnë më të lehtë policisë përmbushjen e përgjegjësive të saj. Përfaqësimi i komuniteteve rome dhe sinti në këto struktura jo vetëm që e bën policinë më të aftë në punën e saj, por rrit ndjeshëm edhe legjitimitetin e këtyre strukturave dhe aktiviteteve të tyre brenda këtyre komuniteteve.

Megjithatë, ndonjëherë policia mund ta ketë të vështirë të bindë komunitetet rome dhe sinti që të bashkëpunojnë në mënyrë aktive për shkak të mungesës së besimit tek policia si pasojë e historisë së një trajtimi të njëanshëm dhe shtypës të policisë dhe/ose për shkak të mungesës tradicionale të interesit për të bashkëpunuar me ta. Për këtë arsye, është e rëndësishme që policia komunikojë me një sërë grupesh rome dhe sinti për të identifikuar ata që janë më të hapur për bashkëpunim. Ndiurma që mund të japë shoqëria civile mund të jetë shumë e dobishme në identifikimin e nxitjen e këtyre grupeve për të bashkëpunuar.

Për të fituar mbështetje për ndryshim mes gjithë aktorëve të përfshirë, drejtuesit në nivel politik dhe drejtuesit operativë të policisë duhet të jenë të angazhuar dhe ta shprehin qartë përkushtimin e tyre për përmirësimin e situatës së policimit në marrëdhënie me komunitetet rome dhe sinti, si dhe për të vënë në jetë ndryshimet e nevojshme organizative, menaxhuese dhe operative brenda gjithë policisë. Këto angazhime u duhen komunikuar gjithë aktorëve përkatës brenda dhe jashtë policisë, duke përfshirë edhe komunitetet rome dhe sinti.

Angazhimi për ndryshim duhet të shprehet në praktikë përmes krijimit dhe ruajtjes së partneriteteve afatgjata mes policisë dhe komuniteteve rome e sinti, si dhe përmes ndarjes së shembujve të suksesshëm të nismave për krijim partneritetesh me rajone të tjera të vendeve anëtare.

Nismat për krijim partneritetesh mund të jenë të qëndrueshme vetëm nëse policia dëshmon çdo ditë vullnetin dhe aftësinë për të ofruar një shërbim cilësor e profesional për anëtarët e çdo komuniteti, përfshirë edhe atyre rome e sinti, veçanërisht në zonat ku mund të ketë konflikte dhe tensione.

Një shembull i një praktike të keqe të ndjekur nga një oficer i vetëm policie mund të shkatërrojë gjithë arritjet e punës së mirë të kolegëve/kolegeve të tij.

Meqenëse romët dhe sintit jetojnë në shumë vende të ndryshme të territorit të OSBE-së, por hasin probleme të ngjashme në një sërë vendesh anëtare, një qasje transnacionale e qeverive, agjencive policore dhe shoqërisë civile do të ishte shumë e dobishme për ndarjen e praktikave të mira në zbatimin e Planit të Veprimit të OSBE-së për përmirësimin e Situatës së Romëve dhe Sintive në Territorin e OSBE-së.

Institucionet, operacionet në terren dhe njësitë tematike të OSBE-së me aftësitë dhe burimet e tyre unike qëndrojnë të gatshme për t'i mbështetur vendet pjesëmarrëse në zbatimin e hapave strategjike të përmirësimit të marrëdhënieve midis policisë dhe komuniteteve rome e sinti të përshkruara në këtë libër.

V. Referenca

V.1 Dokumente Ndërkombëtare

- Konferenca për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, *Document of the Copenhagen Meeting of the Conference on the Human Dimension of the CSCE*, Kopenhagen 1990, në: http://www.osce.org/documents/odihr/1990/06/13992_en.pdf (17 gusht 2009).
- Konferenca për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë, *Helsinki Document 1992. The Challenges of Change*, Helsinki 1992, në: http://www.osce.org/documents/mcs/1992/07/4048_en.pdf (12 maj 2009).
- Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës, Rekomandimi Nr. (97) 18 i Komitetit të Ministrave të Shteteve Anëtare në lidhje me *Protection of Personal Data Collected and Processed for Statistical Purposes* (1997), në: <https://ecd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=567406&SecMode=1&DocId=578856&Usage=2> (1 Maj 2009).
- Asambleja Parlamentare e Këshillit të Evropës, Rezoluta 690 (1979) mbi *Declaration on the Police* (1979), në: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8011> (5 prill 2009).
- Këshilli i Evropës, Rekomandimi Nr. (85) 11 i Komitetit të Ministrave të Shteteve Anëtare në lidhje me *Position of the Victim in the Framework of Criminal Law and Procedure* (1985), në: <https://ecd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=605227&SecMode=1&DocId=686736&Usage=2> (3 prill 2009).
- Këshilli i Evropës, Rekomandimi Nr. (2000) 10 i Komitetit të Ministrave të Shteteve Anëtare mbi *Codes of Conduct for Public Officials* (2000), në: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=353945&Site=CM> (2 mars 2009).
- Këshilli i Evropës, Rekomandimi (2001) 10 i Komitetit të Ministrave të Shteteve Anëtare mbi *European Code of Police Ethics* (2001), në: [http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/police_and_internal_security/conferences/2002_vilnius/Rec\(2001\)1020European20Code20of20Police20Ethics.asp](http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/police_and_internal_security/conferences/2002_vilnius/Rec(2001)1020European20Code20of20Police20Ethics.asp) (1 prill 2009).
- Këshilli i Evropës, Rekomandimi (2005) 4 i Komitetit të Ministrave të Shteteve Anëtare në lidhje me *Improving the Housing Conditions of Roma and Travellers in Europe*, në: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=825545&Site=CM> (25 prill 2009).
- Këshilli i Evropës, *Vienna Declaration*, Samiti i Këshillit të Evropës, Vjenë, 9 tetor 1993, në: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=621771&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75> (11 maj 2009).
- Këshilli i Evropës/Komisioneri për të Drejtat e Njeriut, *Opinion of the Commissioner for Human Rights Concerning Independent and Effective Determination of Complaints Against the Police*, CommDH(2009)4, 12 mars 2009, në: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?Index=no&command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1374133&SecMode=1&DocId=1376740&Usage=2> (11 Maj 2009).
- Këshilli i Bashkimit Evropian, *Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin*, Gazeta Zyrtare L 180, 19/07/2000 P. 0022 – 0026, at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:en:HTML> (12 gusht 2009).
- Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (KERI), Rekomandimi Nr. 3 i KERI-t mbi

Combating Racism and Intolerance against Roma/Gypsies, CRI(98)29 i ndryshuar., miratuar më 6 mars 1998, Strasburg 1998, në: http://www.ihop.org.tr/dosya/coe/ecri/ECRI_3.pdf (10 mars 2009).

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (KERI), Rekomandimi Nr. 11 mbi *Combating Racism and Racial Discrimination in Policing*, CRI(2007)39, miratuar më 29 qershor 2007, Strasburg 2007, në: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/GPR/EN/Recommendation_N11/e-RPG201120-20A4.pdf (10 prill 2009).

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (KERI), *Statement of the European Commission against Racism and Intolerance on recent events affecting Roma and immigrants in Italy*, miratuar më 20 qershor 2008 në takimin e 46^{të} plenar të KERI-t, në: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/library/PressReleases/53-20_06_2008_en.asp (5 prill 2009).

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, *çështja Velikova kundër Bullgarisë*, Aplikimi nr. 41488/98, Strasburg, 18 maj 2000, në: http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/jurisprudence/caselaë/VELIKOVA_en.asp (21 shtator 2009).

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, *çështja Anguelova kundër Bullgarisë*, Aplikimi nr. 38361/97, Strasburg, 13 qershor 2002, në: http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/jurisprudence/caselaw/ANGUELOVA_en.asp (21 shtator 2009).

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, *çështja Secic kundër Kroacisë*, Aplikimi nr. 40116/02, Strasburg, 22 qershor 2000, në: http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/jurisprudence/Pressreleasesecic_en.asp (21 shtator 2009).

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, *çështja Nachova dhe të tjerë kundër Bullgarisë*, Aplikimet nr. 43577/98 dhe 43579/98, Strasburg, 6 korrik 2005, në: http://www.coe.int/t/dg3/romatravellers/jurisprudence/caselaë/NACHOV_Afinal_en.asp (21 shtator 2009).

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, *çështja Cobzaru kundër Rumanisë*, Aplikimi nr. 48254/99, Strasburg, 26 korrik 2007, në: http://www.ius.info/EUII/EUCHR/dokumenti/2007/07/CASE_OF_COBZARU_v._ROMANIA_26_07_2007.html (21 shtator 2009).

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut, *çështja Angelova dhe Iliev kundër Bullgarisë*, Aplikimi nr. 55523/00, Strasburg, 26 korrik 2007, në: http://www.ius.info/EUII/EUCHR/dokumenti/2007/07/CASE_OF_ANGELOVA_AND_ILIEV_v._BULGARIA_26_07_2007.html (21 shtator 2009).

OSBE, *Istanbul Summit Declaration 1999*. Dokumenti i Stambollit, Stamboll 1999, në: http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/4050_en.pdf (10 korrik 2006).

OSBE, *Charter for European Security*, Stamboll 1999, në: http://www.osce.org/documents/mcs/1999/11/17497_en.pdf (20 tetor 2009).

OSBE, Vendimi Nr. 3/03, *Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti within the OSCE Area*, MC.DEC/3/03, Matriht 2003, në: http://www.osce.org/documents/odihr/2003/11/1751_en.pdf (20 shkurt 2009).

OSBE, Vendimi Nr. 4/03, *Tolerance and Non-Discrimination*, MC.DEC/4/03, Matriht 2003, në: http://www.osce.org/documents/mcs/2006/06/19330_en.pdf (15 gusht 2009).

OSBE, Vendimi Nr. 12/04, *Tolerance and Non-Discrimination*, MC.DEC/12/04, Aneks, Sofje 2004, at: http://www.osce.si/docs/mc-dec_12-04.pdf (15 gusht 2009)

OSBE, *Cordoba Declaration by the Chairman-in-Office*, FINAL CIO.GAL/76/05/Rev.2, Kordoba

- 2005, në: http://www.osce.org/documents/cio/2005/06/15109_en.pdf (15 gusht 2009).
- OSBE, Vendimi Nr. 10/05, *Tolerance and Non-Discrimination: Promoting Mutual Respect and Understanding*, MC.DEC/10/05, Lubjanë 2005, në:
http://www.osce.org/documents/mcs/2005/12/17441_en.pdf (15 gusht 2009).
- OSBE, Vendimi Nr. 13/06, *Combating Intolerance and Discrimination and Promoting Mutual Respect and Understanding*, MC.DEC/13/06, Bruksel, në:
http://www.osce.org/documents/mcs/2006/12/22565_en.pdf (15 gusht 2009).
- OSBE, Vendimi Nr. 10/07, *Tolerance and Non-Discrimination: Promoting Mutual Respect and Understanding*; MC.DEC/10/07, Madrid 2007, në:
http://www.osce.org/documents/mcs/2007/12/28629_en.pdf (15 gusht 2009).
- OSBE, Vendimi Nr. 6/08 "*Enhancing OSCE Efforts to Implement the Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti within the OSCE Area*", MC.DEC/6/08, Helsinki 2008, në:
http://www.osce.org/documents/mcs/2008/12/35585_en.pdf (1 mars 2009).
- OSBE, Vendimi Nr. 8/09 "*Enhancing OSCE Efforts to Ensure Roma and Sinti Sustainable Integration*", MC. DEC/8/09, Athinë 2009, në:
http://www.osce.org/documents/cio/2009/12/41862_en.pdf (6 dhjetor 2009).
- Komiteti i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, *General Comment No. 7. The right to adequate housing (art. 11.1 of the Covenant): Forced Evictions*, sesioni i gjashtëmbëdhjetë 1997, në:
[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(symbol\)/CESCR+General+Comment+7.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(symbol)/CESCR+General+Comment+7.En?OpenDocument) (11 gusht 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 217 A(111), *Universal Declaration of Human Rights* (1948), <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (12 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 2106(XX), *International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination* (1965), <http://www2.ohchr.org/english/laë/pdf/cerd.pdf> (12 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 2200 A(XXI), *International Covenant on Civil and Political Rights* (1966).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 2200A (XXI), *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* (1966), në:
<http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/ccpr.pdf> (15 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/34/180, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women* (1979), në:
<http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw.htm> (15 shtator 2009). Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/34/169, *Code of Conduct for Law Enforcement Officials* (1979), at:
<http://www2.ohchr.org/english/laë/pdf/codeofconduct.pdf> (15 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/39/46, *Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment* (1984), në:
<http://www.un.org/documents/ga/res/39/a39r046.htm> (15 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/43/173, *Body of Principles for the Protection of All Persons under Any Form of Detention or Imprisonment* (1988), në:
<http://www.un.org/documents/ga/res/43/a43r173.htm> (15 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/44/25, *Convention on the Rights of the Child* (1989), në: <http://www.un.org/documents/ga/res/44/a44r025.htm> (15 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/45/107, *International Co-operation for Crime Prevention and Criminal Justice in the Context of Development* (1990), në:
<http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r107.htm> (15 shtator 2009).

- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/45/113, *Guidelines for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty* (1990), në: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r113.htm> (15 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res 47/135, *Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities* (1993), në: <http://www.un.org/documents/ga/res/47/a47r135.htm> (15 shtator 2009).
- Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/48/134, *National Institutions for the Promotion and Protection of Human Rights* (1993), në: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r134.htm> (15 shtator 2009).
- Këshilli i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, Res. A/HRC/1/L.2, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance* (2006), në: <http://www2.ohchr.org/english/laa/pdf/disappearance-convention.pdf> (15 shtator 2009).

V.2 Bibliografia

- Amnesty International, *Europe: Discrimination against Roma*, Media Briefing, News service No. 205, 25 tetor 2007, në: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR01/012/2007/en/52f9fe6e-d35c-11dd-a329-2f46302a8cc6/eur010122007en.pdf> (11 mars 2009).
- Shoqata e Shefave të Policisë së Anglisë, Uellsit dhe Irlandës së Veriut, *Guidance on Unauthorized Encampments*, Londër 2008, në: <http://www.acpo.police.uk/policies.asp> (10 korrik 2009).
- Ayuntamiento de Fuenlabrada, *Derechos ciudadanos ante identificaciones y registros policiales [Citizen's Rights concerning Identifications and Police Searches]*, Fuenlabrada.
- Barton, Sasha, "Monitorimi etnik, romët dhe shtegtarët", në revistën e të drejtave të romëve, Numri: 1 / 2004, f. 24-29.
- Bowling, Ben/Phillips, Coretta, "Policimi i Komuniteteve të Minoriteteve Etnike", tek: Tim Newburn, *Handbook of Policing*, Portland 2005, f. 528-555.
- Grupi për Zhvillimin e Politikave të Komuniteteve, *Developing the Social Inclusion Policy – Gypsies and Travellers Provision*, Raport i Drejtorit Strategjik (Komuniteti), në: <http://www.docstoc.com/docs/5760919/ITEM-Community-Policy-Development-Group-May-ITEM-DEVELOPING-THE> (18 maj 2009).
- Këshilli i Evropës, *Police Training Concerning Migrants and Ethnic Relations. Practical Guidelines*, Marrëdhëniet me Komunitetet, MG-EO (94) 3 E, Strasburg 1993, në: http://www.coe.int/t/dg3/migration/Documentation/Series_Community_Relations/Police_training_concerning_migrants_and_ethnic_relations_e E280A6.pdf (1 qershor 2009).
- Këshilli i Evropës, *Third Report Submitted by Hungary Pursuant to Article 25, Paragraph 1 of the Framework Convention for the Protection of National Minorities*, ACFC/SR/III(2009)007, Strasburg, 4 qershor 2009, f. 46, në: <http://www.unhcr.org/refworld/publisher,COESFCPNM,COUNTRYREP,HUN,4a72da312,0.html> (5 nëntor 2009).
- Këshilli i Bashkimit Evropian; *Council Directive 2000/43/EC of 29 June 2000 implementing the principle of equal treatment between persons irrespective of racial or ethnic origin*, Gazeta Zyrtare L 180, 19/07/2000 P. 0022 – 0026, në: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:en:H TML> (12 gusht

2009).

Coxhead, John/Zyra e Çështjeve të Brendshme, *Moving Forward. How the Gypsy and Traveller Communities can be more engaged to improve policing performance*, Çmimi i Mbretëreshës për Novacion në Trajnimin dhe Zhvillimin e Policisë, 2003, Derbishaiër 2005, në: <http://police.homeoffice.gov.uk/publications/equality-diversity/travellers-moving-forward?view=Binary> (20 prill 2009).

Coxhead, John, *The Last Bastion of Racism? Gypsies, Travellers and Policing*, Trentham 2007.

Coxhead, John, *Improving Performance in Race and Diversity*, Lambard Academic Publishing, 2009.

Danfloss, Romy, *Policing in Relation to Roma, Gypsy and Traveller Communities*, Raport, Dialogu Evropian, Londër 2006, në: http://www.europialogue.org/ED_PAGES/programmes_roma_polic_e_more.html (10 mars 2009).

Qendra Daneze për Zgjidhjen e Konfliktëve/Instituti Danez i të Drejtave të Njeriut/Qendra Rajonale për Lehtësim dhe Ndërmjetësim/Romani CRISS/Qendra Rome për Ndërhyrje dhe Studime Sociale/Ministria e Administrimit të Brendshëm të Rumanisë, *Report on Regional Workshop on Policing Minorities. Human Rights and Conflict Management for Roma Liaison Police Officers*, Sinaia, 12-15 shtator 2005, në: <http://pm.regionalnet.org/up/programs/Conference20Policing20Minorities20Report202005.pdf> (10 gusht 2009).

Fondacioni i Sekretariatit të Dekadës së Përfshirjes së Romëve, *Decade Declaration*, në:

http://www.romadecade.org/decade_declaration (25 prill 2009). Dimovné, Eve Keresztes, *The Hungarian Police Reform*, Geneva Qendra për Kontrollin Demokratik të Forcave të Armatosura, Prezantimet e Konferencës, Gjenevë, në: http://www.dcaf.ch/dcois/ev_prague_021108_hung.pdf (15 mars 2009).

Qendra Romani DROM, *Assistance of Criminality Prevention*, informacion i dhënë në seminarin e ekspertëve të OSBE-së mbi Nismat dhe Praktikrat e Mira për Krijimin e Besimit dhe Mirëkuptimit mes Policisë dhe Komuniteteteve Rome dhe Sinti, Vjenë, 28/29 tetor 2009.

Dubuis, Samuel, *Etat des relations entre la police et les Roms, Sinti et voyageurs: des contacts locaux établis autour des aires d'accueil*, Prezantim në seminarin e ekspertëve të policisë me temë "Policia dhe Romët dhe Sinti. Praktikrat e Mira të Krijimit të Besimit dhe Mirëkuptimit", Vjenë, 28 shtator 2009.

Qendra e Burimeve të Diversitetit Etnikulturor, *A Possible Mission – Information Campaign on the Policeman Career Belonging to National Minorities*, at: http://www.edrc.ro/projects.jsp?program_id=1&project_id=58 (20 nëntor 2009).

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (KERI), *Practical Examples on Combating Racism and Intolerance against Roma/Gypsies*, CRI (2001) 28, Strasbourg 2001, at: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Good_practices/3-Roma_Gypsies/CRI\(2001\)28.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Good_practices/3-Roma_Gypsies/CRI(2001)28.pdf) (5 April 2009).

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (KERI), *ECRI Report on Hungary*, (fourth monitoring cycle), CRI(2009)3, Strasbourg 2009, at: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/Country-by-country/Hungary/HUN-CbC-IV-2009-003-ENG.pdf>(10 qershor 2009).

Platforma Evropiane për Policimin dhe të Drejtat e Njeriut (PEPDNJ), *The Recruitment and Retention of Police Officers from Minority Communities: Points to Consider* (2004), at: <http://www.epphr.dk/download/platform/HR20-20Minority20Officers.pdf> (10 gusht 2006).

Koalicioni Evropian për Policimin e Romëve, *About*, at: <http://roma.wieni.be/about> (25 prill 2009).

Qendra Evropiane e të Drejtave të Romëve, *Police Violence against Roma*, Country Reports Series,

Issue No. 12 / 2003.

Qendra Evropiane e të Drejtave të Romëve, *Summary of ERRC concerns related to violence against Roma in Hungary*, Budapest 2009.

Qendra Evropiane e të Drejtave të Romëve/Bashkimi Hungarez i Lirive Civile, Raport mbi rrethanat e vrasjes së dyfishtë të kryer në Tatarszentgyörgy më 23 shkurt 2009 dhe qëndrimi i autoriteteve (policia, shërbimet emergjente shëndetësore ambulanca dhe zjarrfikësja), Budapest, 7 maj 2009, në: <http://www.eumap.org/library/static/libr2/2/h/x17lë9s2.pdf> (20 gusht 2009).

Agjencia e Bashkimit Evropian për të Drejtat Themelore, *The Roma. Data in Focus Report*, Sondazhi i Bashkimit Evropian mbi Minoritetet dhe Diskriminimin (EU-MIDIS), 2009, në: http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/EU-MIDIS_ROMA_EN.pdf (5 maj 2009).

Fondacioni 'Policimi për një Shoqëri Multietnike', *Rotterdam Charter: Policing for a Multi-ethnic Society* (Rotterdam, 1996), në: http://www.rotterdamcharter.nl/files/site49_20050603092740_Rotterdam_Charter_28english29.pdf (10 qershor 2006).

Shoqata Vëllazërore e Oficerëve Evropianë Romë të Zbatimit të Ligjit, *Introduction*, Budapest 2006, at: <http://faerleo.com/en> (10 maj 2009). Gesko, Sandor, *Rendörök es romák: konfliktusok, vagy párbeszéd? [Policët dhe Romët: Konfliktet apo Dialog?]*, Ndërmjetësi Tanacsado Iroda, 2000.

Gimes, Gergely/Juhasz, Attila/Kiss, Kalman/Kreko, Péter/Somogyi, Zoltan, *Prejudices and the Extreme Right in Hungary, 2008. A Situation Report with Recommendations*, Raport i hartuar me kërkesë të Fondacionit Hungarez kundër Racizimit, Budapest 2008, në: http://www.maraalapitvany.hu/upload/Policies_and_Prejudices_2008.pdf (20 gusht 2009).

Grönfors, Janette/Kankainen, Heidi, *Building Trust and Understanding among the Police and Roma in Finland*, prezantim në seminarin e ekspertëve të policisë "Policia, Romët dhe Sintit. Praktikrat e Mira për Krijimin e Besimit dhe Mirëkuptimit", Vjenë, 28 shtator 2009.

Halasz, Katalin, *The Situation of Roma in Europe*, Raporti Hije i Rrjetit Evropian kundër Racizimit (ENAR) për vitin 2007, në: <http://cms.horus.be/files/99935/MediaArchive/pdf/The20situation20o20Roma20in20Europe202007.pdf> (11 mars 2009).

Drejtoria e Komunikimit, *Breaking Through Action Plan: Promoting Minority Ethnic Employment in the Police Service*, Londër 2004, at: <http://www.apa.police.uk/NR/rdonlyres/51FBDAC3-C72E-4DD5-B5A0-5C91190D5E84/0/BreakingThroughActionPlan.pdf> (20 maj 2009).

Human Rights First, *Violence Against Roma. 2008 Hate Crime Survey*, New York 2008, at: <http://www.humanrightsfirst.org/pdf/fd/08/fd-080924-roma-web.pdf> (24 prill 2009).

Human Rights Watch, Kosovo: Hetimi i sulmeve ndaj romëve, lajme, Bruksel, 7 shtator 2007, në: <http://www.hrë.org/en/news/2009/09/07/kosovo-investigate-attacks-roma> (16 gusht 2009).

Komiteti Hungarez i Helsinkit, *Control(led) Group*, Raporti Përfundimtar mbi Projektin e Strategjive të Ndalimeve dhe Kontrollleve Efiçente të Policisë (SNKEP) Project, Budapest 2008, në: http://helsinki.hu/dokumentum/MHB_STEPSS_US.pdf (15 prill 2009).

Instituti i Studimit dhe Parandalimit të Krimit, *Revië of the Policies and Practices towards Roma in Romania*, Bukuresht 2007.

Isern, Imogen, *A Strategy for Gypsies and Travellers in Norfolk*. April 2005 – March 2008, South Norfolk 2004, në: http://www.south-norfolk.gov.uk/CARMS/meetings/cab2005-01-04ag07_appA.pdf (10 prill 2009).

Kenrick, Donald/Paxon, Grattan, *Destiny of Europe's Gypsies*, Basic Books, New York, 1972
Konrad, Oto/Šuryova, Eva, *The Pilot Project of the Police Specialists for the Work with Communities in Slovakia*, Prezantim në Konferencën e Bukureshtit me temë 'Zbatimi dhe Harmonizimi i Politikave Kombëtare për Romët, Sintit dhe Shtegtarët', Bukuresht, 4-5 maj

- 2006, në: Botimet e OSBE/ODIHR-it për Romët dhe Sintit/Dialogu Evropian, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Versioni paraprak i pabotuar i ODIHR/CPRSI, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2006/10/21483_en.pdf (10 shkurt 2009).
- Lesinska, Magdalena/Rozycka, Malgorzata, “Përmirësimi i marrëdhënieve midis romëve dhe policisë: shembuj praktikë nga Polonia”, Thesaurus Association, Wroclaw, Poland, 2005: OSCE ODIHR Contact Point for Roma and Sinti Issues/European Dialogue, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Versioni paraprak i pabotuar i ODIHR/CPRSI, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2006/10/21483_en.pdf (10 shkurt 2009).
- Liégeois, Jean-Pierre, *Roma in Europe*, Council of Europe Publishing, Strasbourg Cedex, 2007.
- Mercer, Peter/Oakley, Robin, “Trajnimi i policisë mbi çështjet e romëve dhe shtegtarëve në Britani”, Prezantim në Seminarin Evropian mbi Marrëdhëniet Polici-Romë, Turvey 1999, në: OSCE ODIHR Contact Point for Roma and Sinti Issues/European Dialogue, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Versioni paraprak i pabotuar i ODIHR/CPRSI, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2006/10/21483_en.pdf (10 shkurt 2009), f. 167-172.
- Merseyside Police, *Gypsy & Traveller (Policy & Procedure)*, Version V1. 3-4th mars 2009, at: <http://www.merseyside.police.uk/CHttpHandler.ashx?id=1050&p=0> (10 gusht 2009).
- Ministria e Brendshme e Republikës Sllovake/Drejtoria e Forcave të Policisë/Departamenti i Rendit Publik, *The Project of the Police Specialists for the Work with Communities*, Bratislavë, tetor 2009.
- Ministria e Brendshme, *Intervention in Events within Marginalized Communities with a high Degree of Solidarity. Particularities and Recommendations*, Bukuresht 2007.
- Mulcahy, Aogan/O’Mahony, Eoin, *Policing and Social Marginalisation in Ireland*, Combat Power Agency Working Paper 05/02, at: http://www.cpa.ie/publications/workingpapers/2005-02_WP_Policing&SocialMarginalisation.pdf (5 Maj 2009).
- Bordi Kombëtar i Arsimit/Arsimi i Popullsisë Rome/Ministria e Brendshme, Departamenti i Policisë, *Romanin ja poliisin kohdatessa, [Contacts between Roma and Police]*, Helsinki 2007.
- Oakley, Robin, “Trajnimi i Policisë në lidhje me Emigrantët dhe Minoritetet Kombëtare”, në: Këshilli i Evropës, *Human Rights and the Police*, Strasburg, 1997.
- Oakley, Robin, “Masa Praktike për Përmirësimin e Marrëdhënieve midis Minoriteteve Etnike dhe Policisë”, në: OSCE ODIHR Contact Point for Roma and Sinti Issues/European Dialogue, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Versioni paraprak i pabotuar i ODIHR/CPRSI, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2006/10/21483_en.pdf (10 shkurt 2009), f. 85-96.
- Oakley, Robin, “Lufta kundër dhunës racore dhe ksenofobisë në Evropë: Roli i Policisë”, në: OSCE ODIHR Contact Point for Roma and Sinti Issues/European Dialogue, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Versioni paraprak i pabotuar i ODIHR/CPRSI, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2006/10/21483_en.pdf (10 shkurt 2009), f. 107-116.
- Oakley, Robin, “Ndërtimi i Partneriteteve midis Policisë dhe Minoriteteve”, në: OSCE ODIHR Contact Point for Roma and Sinti Issues/European Dialogue, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Unpublished draft document produced for the ODIHR CPRSI, at:

- http://www.osce.org/documents/odihr/2006/10/21483_en.pdf (10 shkurt 2009), f. 117-123.
- Oakley, Robin, “Kuadri i Përgjithshëm i Marrëdhënieve midis Policisë, Romëve dhe Shtegtarëve”, në: OSCE ODIHR Contact Point for Roma and Sinti Issues/European Dialogue, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Versioni paraprak i pabotuar i ODIHR/CPRSI, në: http://www.europeandialogue.org/ED_PAGES/programmes_roma_polic_e_more.html (1 mars 2009), f. 297-303.
- Oakley, Robin/Slater, John/Taylor, Chris, *Systematic Assessment of Policing Police and Practice Relating to Roma: Guidance for Use in OSCE Participating States*, Një udhëzues praktik për mbështetjen e zbatimit të rekomandimeve për policinë në planin e veprimit të OSBE-së për romët dhe sintit, hartuar për OSBE/ODIHR-in nga Dialogu Evropian, Londër 2007, në: http://www.europeandialogue.org/ED_PAGES/programmes_roma_polic_e_more.html (1 mars 2009).
- Instituti i Shoqërisë së Hapur, *Addressing Ethnic Profiling by Police. A Report on the Strategies for Effective Police Stop and Search Project*, New York 2009.
- Instituti i Shoqërisë së Hapur, *Ethnic Profiling in the European Union: Pervasive, Ineffective, and Discriminatory*, Neë York 2009.
- OSBE, *Raport Përfundimtar*, Takimi Shtesë i Dimensionit Njerëzor mbi “Rolin e institucioneve kombëtare kundër diskriminimit në luftën kundër racizmit dhe ksenofobisë me një fokus të veçantë mbi personat që u përkasin minoriteteve kombëtare dhe emigrantëve”, Vjenë, 29–30 maj 2008, në: http://www.osce.org/documents/odihr/2008/10/33849_en.pdf (11 mars 2009).
- OSBE, *Raport Përfundimtar*, Takimi Shtesë i Dimensionit Njerëzor mbi “Politikat e Qëndrueshme për Integrimin e Romëve dhe Sintive”, Vjenë, 10-11 korrik 2008, në: http://www.osce.org/documents/odihr/2008/10/33484_en.pdf (11 mars 2009).
- OSBE, *Guidebook on Democratic Policing by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General*, SPMU Publication Series Vol. 1, 2nd Edition, Vienna, May 2008, at: http://www.osce.org/publications/spmu/2007/01/23086_795_en.pdf (20 October 2009)
- OSBE, *Good Practices in Building Police-Public Partnerships by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General*, SPMU Publication Series Vol. 4, Vjenë, maj 2008, në: <http://polis.osce.org/library/f/3335/2299/OSCE-AUS-RPT-3335-EN-Good20Practices20in20Building20Police-Public20Partnerships.pdf> (20 October 2009).
- OSBE, *Good Practices in Basic Police Training – Curricula Aspects by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General*, SPMU Publication Series Vol. 5, Vienna, October 2008, at: <http://polis.osce.org/library/f/3555/2732/OSCE-AUS-RPT-3555-EN-Good20Practices20in20Basic20Police20Training20â€²20Curricula20Aspects.pdf> (20 October 2009).
- Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Roma (Gypsies) in the CSCE Region. Report of the High Commissioner on National Minorities*, Vjenë 1993, në: http://www.osce.org/documents/hcnm/1993/09/3473_en.pdf (10 mars 2009).
- Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Report on the Situation of Roma and Sinti in the OSCE Area*, Hagë 2000, në: http://www.osce.org/documents/hcnm/2000/03/241_en.pdf (20 tetor 2009).
- Komisioneri i Lartë i OSBE-së për Minoritetet Kombëtare, *Recommendations on Policing in Multi-Ethnic Societies*, Hagë 2006, në: http://www.osce.org/publications/hcnm/2006/02/31534_1150_en.pdf (20 tetor 2009).
- OSBE, *Implementation of Police-Related Programmes. Lessons Learned in South-Eastern Europe*, SPMU Publication Series Vol. 7, Vjenë, dhjetor 2008, në: http://www.osce.org/publications/spmu/2008/12/35735_1218_en.pdf (20 tetor 2009).

- Pika e Kontaktit të OSBE/ODIHR-it për Çështjet e Komuniteteve Rome dhe Sinti/Dialogu Evropian, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Version paraprak i prodhuar nga ODIHR CPRSI, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2006/10/21483_en.pdf (10 shkurt 2009).
- OSBE/ODIHR, *Laë Enforcement Officer Programme on Combating Hate Crime*, Factsheet, Warsaw 2006, në: http://www.osce.org/publications/odihhr/2006/09/20673_676_en.pdf (12 shtator 2008).
- OSBE/ODIHR, *Challenges and Responses to Hate-Motivated Incidents in the OSCE Region*, Ëarsaë 2006, at: http://www.osce.org/documents/odihhr/2006/10/21496_en.pdf (11 March 2009).
- OSBE/ODIHR, *Field Visit on Police and Roma Relations*, Rumani, 12-15 nëntor 2007, Varshavë 2008, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2008/02/29832_en.pdf (7 korrik 2009)
- OSBE/ODIHR, *Implementation of the Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti ëithin the OSCE Area. Status Report 2008*, Varshavë 2008, në: http://www.osce.org/publications/odihhr/2008/09/33130_1186_en.pdf (2 April 2009).
- OSBE/ODIHR, *Hate Crimes in the OSCE Region – Incidents and Responses. Annual Report 2007*, Varshavë 2008, në: http://www.osce.org/publications/odihhr/2008/10/33850_1196_en.pdf (11 mars 2009).
- OSBE/ODIHR, *Hate Crime Laës. A Practical Guide*, Warsaw 2009, at: http://www.osce.org/publications/odihhr/2009/03/36671_1263_en.pdf (1 June 2009).
- OSBE/ODIHR, *Hate Crimes in the OSCE Region – Incidents and Responses. Annual Report 2008*, Varshavë 2009, në: http://www.osce.org/publications/odihhr/2009/11/41314_1386_en.pdf (26 nëntor 2009).
- OSBE/ODIHR, *Preventing and Responding to Hate Crimes. A Resource Guide or NGOs in the OSCE Region*, Varshavë 2009, në: http://www.osce.org/publications/odihhr/2009/10/40781_1382_en.pdf (10 tetor 2009).
- OSBE/ODIHR/Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare 2008, *Assessment of the Human Rights Situation of Roma and Sinti in Italy*. Raport i misionit faktzbulues në Milano, Napoli dhe Romë më 20-26 korrik 2008, në: http://www.osce.org/documents/odihhr/2009/03/36620_en.pdf (20 korrik 2009).
- ORSZAGOS RENDOR-FOKAPITANYISAG, *TÁJÉKOZTATÓ azállampolgárok részére a rendäri igazoltatásról [National Police Headquarters, Information for the Citizens about Police Stops and Searches]*, Budapest 2007; në hungarisht, në: http://www.euroastra.info/files/Igazoltatasi_kezikonyv.pdf (20 nëntor 2009).
- Projekti për Marrëdhëniet Etnike, *Toëard Community Policing: The Police and Ethnic Minorities in Hungary*, Budapest/Princeton 2000.
- Race Equality West Midlands, *Gypsies and Travellers: Disadvantage and Discrimination. Hoë race equality councils and other voluntary bodies can help*, Birmingham 2005, në: <http://www.reëm.org/RED15.pdf> (20 Maj 2009).

- Richardson, Joanna, *Policing Gypsies and Travellers*, Leicester 2005, at: www.york.ac.uk/inst/chp/hsa/autumn05/papers/Richardson.doc (18 Maj 2009).
- Inspektorati i Përgjithshëm i Policisë Rumune /Instituti i Parandalimit dhe Psiko-sociologjisë, *Assessment report on Policing and Roma Communities*, Bukuresht 2009.
- Këshilli i Sauth Norfolkut, *A Strategy for Gypsies and Travellers in Norfolk*, prill 2005–mars 2008.
- Ministria e Brendshme e Mbretërisë së Bashkuar, *Romany Gypsies and Irish Travellers: Practical advice for police and other agencies in England and Wales*, Londër 2009.
- Komisioni i Kombeve të Bashkuara për të Drejtat e Njeriut, *Guiding Principles on Internal Displacement. Addendum to Report of the Representative of the Secretary General, Mr. Francis M. Deng, submitted pursuant to Commission resolution 1997/39, E/CN.4/1998/53/Add.2*, 11 shkurt 1998, Nju Jork, në: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/G98/104/93/PDF/G9810493.pdf?OpenElement> (11 mars 2009).
- OKB, Asambleja e Përgjithshme *Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination*, sesioni 72 (18 shkurt–7 mars 2008), sesioni i 73 (28 korrik-15 gusht 2008), Regjistri Zyrtar i Asamblesë së Përgjithshme, sesioni 63, Suplementi Nr. 18 (A/63/18), në: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/496485482.html> (16 gusht 2009).
- Zyra e Kombeve të Bashkuara për Drogën dhe Krimet, *Criminal Justice Assessment Toolkit*, Nju Jork 2006.
- Komisioni i Shteteve të Bashkuara për Sigurinë dhe Bashkëpunimin në Evropë, *The Challenges to Minority Communities in Kosovo*, Seancë Dëgjimore, Washington D.C. 2008, në: http://www.csce.gov/index.cfm?FuseAction=ContentRecords.VieëTranscript&ContentRecord_id=427&ContentType=H,B&ContentRecordType=H&CFID=18849146&CFTOKEN=53 (4 qershor 2009).
- Valles, Lola, “Programe edukimi mbi çështjet e diversitetit dhe minoriteteve, duke përfshirë çështjet e romëve, për shërbimet e policisë në Katalanjë (Spanjë), Prezantim në seminarin ndërkombëtar për marrëdhëniet midis policisë dhe romëve/shtegtarëve, Derbishaiër, 27-28 nëntor 2006, në: Pika e Kontaktit të OSBE/ODIHR-it për Çështjet Rome dhe Sinti /Dialogu Evropian, *Policing and Roma: A Resource Manual. A Compilation of Documents to Support Implementation of the OSCE Action Plan for Roma & Sinti*. Version i paplukuuar i ODIHR CPRSI, f. 288-292, në: http://www.europeandialogue.org/ED_PAGES/programmes_roma_polic_e_more.html (10 shkurt 2009).

VI. Shtojca

Shtojca 1: Shembuj të nismave dhe instrumenteve ndërkombëtare për adresimin e sigurisë së romëve dhe sintive

OSBE

Disa samite të KSBE/OSBE-së, Këshilla të Përhershëm dhe Ministrorë kanë adresuar sfidat specifike të dimensionit njerëzor, duke përfshirë edhe urrejtjen etnike dhe raciste me të cilën përballen komunitetet rome dhe sinti në gjithë rajonin, dhe u kanë bërë thirrje vendeve anëtare ta përmirësojnë gjendjen e komuniteteve rome dhe sinti:

KSBE, *Dokumenti i Takimit të Kopenhagenit për Dimensionin Njerëzor të KSBE-së*, Kopenhagen 1990;

KSBE, *Dokumenti i Helsinkit, 1992. Sfidat e Ndryshimit*, Helsinki 1992; OSBE, *Deklarata e Samitit të Stambollit, 1999*. Dokumenti i Stambollit, Stamboll 1999; OSBE, *Karta për Sigurinë Evropiane*, Stamboll 1999;

OSBE, Vendimi Nr. 3/03, *Plani i Veprimit për Përmirësimin e Gjendjes së Komuniteteve Rome dhe Sinti në Zonën e OSBE-së*, MC.DEC/3/03, Mاستriht 2003;

OSBE, *Deklarata e Kordobës nga Kryetari i radhës*, FINAL CIO.GAL/76/05/Rev.2, Kordoba 2005;

OSBE, Vendimi Nr. 10/05, *Toleranca dhe Mosdiskriminimi: Nxitja e Respektit dhe Mirëkuptimit Reciprok*, MC.DEC/10/05, Lubjanë 2005;

OSBE, Vendimi Nr. 13/06, *Lufta kundër Intolerancës dhe Diskriminimit dhe Nxitja e Respektit dhe Mirëkuptimit Reciprok*, MC.DEC/13/06, Bruksel;

OSBE, Vendimi Nr. 10/07, *Toleranca dhe Mosdiskriminimi: Nxitja e Respektit dhe Mirëkuptimit Reciprok*; MC.DEC/10/07, Madrid 2007; dhe

OSBE, Vendimi Nr. 6/08, *Rritja e përprjekjeve të OSBE-së për Zbatimin e Planit të Veprimit për përmirësimin e Gjendjes së Romëve dhe Sintive në Zonën e OSBE-së*, MC.DEC/6/08, Helsinki 2008.

Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare

Në vitin 1993, KLMK-ja publikoi raportin mbi *Romët në rajonin e KSBE-së*, i cili vuri në dukje diskriminimin dhe racizmin e vazhdueshëm kundër romëve dhe sintive. Përveç kësaj, KLMK-ja nxorri disa rekomandime për OSBE-në dhe për vendet e saj anëtare, të cilat adresonin zbatimin prej vendeve anëtare të angazhimeve të OSBE-së që kishin të bënin me gjendjen e romëve dhe me rritjen e burimeve të OSBE-së për çështjet që lidheshin me romët.

Në vitin 2000, KLMK-ja publikoi *Raportin mbi Romët dhe Sintit në zonën e OSBE-së*, i cili i kushton vëmendje të veçantë çështjes së diskriminimit dhe dhunës raciste kundër komuniteteve rome dhe sinti dhe ku përfshihen edhe disa rekomandime për luftën kundër diskriminimit dhe dhunës raciste.

Shoqëritë Etnike, të cilat janë shumë të rëndësishme për të gjitha nismat që lidhen me përmirësimin e marrëdhënieve midis policisë dhe komuniteteve të romëve dhe sintive. Temat kryesore përfshinin rekrutimin dhe përfaqësimin, trajnimin dhe mbështetjen profesionale, angazhimin me komunitetet etnike, praktikën operative dhe parandalimin dhe menaxhimin e konflikteve.

Përveç kësaj, HCNM-ja ka mbështetur edhe autoritetet policore të një sërë vendesh anëtare për hartimin e kodeve të brendshme të sjelljes dhe procedurave standarde të operimit sa i përket komunikimit dhe bashkëpunimit me minoritetet kombëtare, duke përfshirë romët dhe sintit.

Pika e Kontaktit të ODIHR-it për çështjet rome dhe sinti

Në përgjigje të Planit të Veprimit të OSBE-së për Romët dhe Sintit, në vitin 2003, ODIHR/CPRSI inicioi programin “Policia dhe romët: Drejt sigurisë së komuniteteve multi-etnike”. Ky program është hartuar për të nxitur zbatimin e rekomandimeve të Planit të Veprimit në mënyrë strategjike nga ana e policisë dhe u bashkërenduar në emër të CPRSI nga OJQ-ja me qendër në Londër ‘Dialogu Evropian’. Aktivitetet përfshinin:

- mbajtjen e seminareve rajonale dhe kombëtare në zonën e OSBE-së për të nxjerrë në pah problemet dhe për të identifikuar shembuj të praktikave të mira;
- zhvillimi i një modeli të një praktike të mirë për kryerjen e një ‘vlerësimi sistematik’ të politikave dhe praktikave aktuale policore që lidhen me romët, ndërmarrë në partneritet me qeverinë rumune
- prodhimi i një "udhëzuesi për Policimin dhe Romët, i cili sjell së bashku standardet, dokumentet udhëzuese dhe shembuj ndërkombëtare të praktikave të mira.

Në vitin 2008, ODIHR-CPRSI publikoi një *Status Report* mbi *Implementation of the Action Plan on Improving the Situation of Roma and Sinti ëithin the OSCE Area*, duke u fokusuar edhe tek çështje që kishin lidhje me policinë.

Nga viti 2007 deri në 2009, ODIHR-i, në bashkëpunim të ngushtë me vendet pritëse, udhëhoqi një sërë vizitash në disa vende anëtare. Delegacionet përfshinin përfaqësues nga Kryesia e radhës, HCNM-ja dhe SPMU-ja për vlerësimin e gjendjes social-ekonomike dhe sigurinë e komuniteteve rome dhe sinti pas një sërë sulmesh të dhunshme të shkaktuara nga urrejtja raciste ndaj tyre. Pas këtyre vizitave, ODIHR-i publikoi raportet e vlerësimit, duke përfshirë rekomandime për përmirësimin e situatës së sigurisë së komuniteteve rome dhe sinti dhe për rritjen e reagimit të agjencive shtetërore ndaj akteve kriminale me motivime raciste:

OSCE/ODIHR/Komisioneri i Lartë për Minoritetet Kombëtare, Vlerësim i Situatës së të Drejtave të Njeriut të Romëve dhe Sintive në Itali. Raport i misionit faktmbledhës në Milano, Napoli dhe Romë, 20–26 korrik 2008; OSCE/ODIHR, *Field Visit on Police and Roma Relations*, Rumani, 12-15 nëntor 2007, Varshavë 2008; dhe

OSCE/ODIHR, *Report on the Field Assessment Visit to Hungary, 25th June-3rd July 2009*, Varshavë 2010 (në pritje të publikimit).

Departamenti i ODIHR-it për Tolerancë dhe Mosdiskriminim

Në vitin 2009, Departamenti publikoi një "udhëzues Praktik" mbi Ligjet për Krimet e Urrejtjes

Për t'u përdorur nga vendet anëtare për të luftuar krimet e urrejtjes, duke përfshirë edhe krimet kundër romëve dhe sintive.

Përveç kësaj, që prej vitit 2005, ky Departament ka zbatuar Programin për Oficerët e Zbatimit të Ligjit për Luftën kundër Krimeve të Urretjes, i cili përbëhet nga këto aktivitete:

- trajnimi i oficerëve të policisë mbi të gjitha aspektet e krimeve të urrejtjes: reagimi ndaj tyre, hetimi, mbledhja e informacioneve, ndarja e informacioneve dhe puna me prokurorët;
- hartimi i strategjive të luftës kundër krimeve të urrejtjes që bazohen tek qëndrimi proaktiv i policisë dhe partneriteteve me komunitetin;
- zhvillimi i proceseve të efektshme për mbledhjen dhe shpërndarjen e të dhënave mbi krimet e urrejtjes; dhe
- trajnimi i prokurorëve për mënyrat se si duhet t'i përdorin provat për të përcaktuar nëse ka ndodhur një krim urrejtjeje.

Ky Departament ka zhvilluar edhe një sërë mjetesh dhe rrjetesh ekspertësh për të mbështetur vendet anëtare në zbatimin e angazhimeve të tyre që lidhen me tolerancën dhe mosdiskriminimin. *Paketa e Mjeteve të ODIHR-it për Luftën kundër Krimeve të Urretjes* ofron programe trajnimi, udhëzime të publikuara dhe një Sistem të Informacioneve mbi Tolerancën dhe Mosdiskriminimin (TANDIS) i cili ofron informacione mbi një sërë temash nga shtetet anëtare, OJQ-të dhe organizata të tjera.

Njësia e Çështjeve Strategjike Policore

Në vitin 2006, ZÇSP-ja publikoi *Udhëzimin për Policimin Demokratik*, kurse në vitin 2008, *Praktikat e Mira për Ndërtimin e Partneriteteve Polici-Publik*, dhe *Praktikat e Mira për Trajnimin Bazë të Policisë – Aspektet Programore*, së bashku me materiale të tjera në lidhje me romët dhe sintit, të cilat kanë treguar se përbëjnë mjete të dobishme në adresimin e marrëdhënieve midis policisë dhe romëve.

ZÇSP-ja ka ndihmuar gjithashtu edhe operacionet në terren në Evropën Juglindore për zbatimin e aktiviteteve që lidhen me romët dhe sintit, veçanërisht Misionin e OSBE-së në Shkup për organizimin e Seminarit Rajonal për Policimin e Komuniteteve Rome dhe Sinti në vitin 2006 (shih më poshtë). Në vitin 2007, ZÇSP-ja organizoi një takim me ekspertë rajonalë të policisë në Shkup për policimin në komunitet, gjatë të cilit u diskutuan çështje që lidhen me romët.

The SPMU participated in the Roma-related ODIHR field assessment visits to several Operacionet në Terren

Në Evropën Juglindore, Departamenti i Zbatimit të Ligjit në Misionin e Kosovës, Misioni në Serbi dhe Misioni i Monitorimit në Shkup i kanë mbështetur vendet pritëse për zbatimin e rekomandimeve të Planit të Veprimit të OSBE-së që lidhen me policinë, *ndërmjet të tjerash*:

- duke i nxitur romët që të hyjnë në shërbimet policore;
- duke u ofruar punonjësve të policisë trajnim sensibilizimi mbi diversitetin dhe romët;
- duke krijuar forume polici-publik, duke përfshirë komunitetet rome dhe duke përmirësuar marrëdhëniet midis policisë dhe romëve;

- duke caktuar oficerë policie për romët;
- duke rritur praninë e policisë në komunitetet rome
- duke forcuar mekanizmat e hetimit dhe sanksionet e vendosura për abuzime dhe sjellje jo të rregullta të policisë ndaj romëve.

Kombet e Bashkuara

Asambleja e Përgjithshme, përmes miratimit të marrëveshjeve dhe konventave të ndryshme për të drejtat e njeriut, ka siguruar kuadrin ligjor për garantimin e policimit të duhur për komunitetet rome dhe sinti:

Res. 2106(XX), Konventa Ndërkombëtare për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit Racor (1965);

Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 2200 A(XXI), Konventa Ndërkombëtare për të Drejtat Civile dhe Politike (1966);

Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. 2200A (XXI), Konventa ndërkombëtare për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore (1966);

Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/34/180, Konventa për Eliminimin e të gjitha Formave të Diskriminimit kundër Grave (1979);

Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/39/46, Konventa kundër Torturës dhe Trajtimeve ose Dënimeve të tjera Mizore, Çnjerëzore apo degraduese (1984); dhe

Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara, Res. A/Res/44/25, Konventa për të Drejtat e Fëmijës (1989);

UN Doc. A/CONF/611, Rregullat Minimale të Standardeve për Trajtimin e të Burgosurve (1955);

Res. A/Res/34/169, Kodi i Sjelljes së Zyrtarëve të Zbatimit të Ligjit (1979);

Res. A/Res/40/34, Deklarata e Parimeve Bazë të Drejtësisë për Viktimat e Krimit dhe Abuzimit me Pushtetin (1985);

Res. A/Res/43/173, Paketa e Parimeve të Mbrojtjes së Gjithë Personave në çfarëdo Forme Ndalimi apo Burgimi (1988);

Res. A/Res/44/25, Konventa për të Drejtat e Fëmijës (1989);

Res. A/Res/45/107, bashkëpunimi Ndërkombëtar për Parandalimin e Krimit dhe Drejtësinë Penale në Kuadrin e Zhvillimit (1990);

Res. A/Res/45/113, Udhëzime për Mbrojtjen e të Miturve të Privuar nga Liria (1990);

Res. A/Res 47/135, Deklarata e të Drejtave të Personave që u përkasin Minoriteteve Kombëtare, Etnike, Fetare ose Gjuhësore (1993);

Res. A/Res/48/134, Institucionet Kombëtare për Promovimin dhe Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut (1993).

Komiteti për Eliminimin e Diskriminimit Racor;

Komiteti kundër Torturës;

Eksperti i Pavarur për Çështjet e Minoriteteve;

Komiteti i të Drejtave të Njeriut; dhe

Raportuesi Special i Kombeve të Bashkuara për Format Bashkëkohore të Racizmit, Diskriminimit Racor, Ksenofobisë dhe Intolerancës së lidhur me të, përmes rishikimeve periodike të përmbushjes nga shtetet të detyrimeve të tyre në kuadrin e marrëveshjeve për të drejtat e njeriut, ose – aty ku është e mundur – duke marrë në konsideratë ankesat individuale apo të përbashkëta, përmes adresimit të

Shqetësimeve sa u përket të drejtave të njeriut që lindin në marrëdhëniet polici-romë.

Përveç kësaj, *Zyra e Komisionerit të Lartë për të Drejtat e Njeriut* ka prodhuar një sërë manualesh trajnimi për të drejtat e njeriut për policinë.

Këshilli i Evropës

Krerët e Shteteve, në tetor 1993, nxorrën *Deklaratën e Vjenës*, Së bashku me një *Plan Veprimi për Luftën kundër Racizmit, Ksenofobisë, Anti-Semitizmit dhe Intolerancës*.

Në shtator 2001, *Komiteti i Ministrave* miratoi një rekomandim për shtetet anëtare lidhur me *Kodin Evropian të Etikës në Polici*.

Drejtoria e Romëve dhe Shtegtarëve dhe Grupi i saj i Ekspertëve; Komisioneri i të Drejtave të Njeriut; dhe

Komiteti Këshillimor për Konventën Kuadër për Mbrojtjen e Minoriteteve Kombëtare po adresojnë situatën e sigurisë së komuniteteve romë dhe sinti në raportet e tyre.

Përveç kësaj, *Programi i Këshillit të Evropës për Policinë dhe të Drejtat e Njeriut* ka publikuar një sërë materialesh trajnimi për policimin e komuniteteve të minoriteteve.

Komisioni Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (KERI) fokusohet rregullisht në çështjet e policimit dhe drejtësisë që prekin romët në raportet që Komisioni përgatit për vende të ndryshme.

KERI ka nxjerrë edhe rekomandime të përgjithshme politikash për tema të ndryshme si:

Rekomandimi Nr. 3 i KERI-t për Politikën e Përgjithshme për Luftën kundër Racizmit dhe Intolerancës ndaj Romëve, CRI(98)29 rev.; dhe

Rekomandimi Nr. 11 i KERI-t për Politikën e Përgjithshme për Luftën kundër Racizmit dhe

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ) dhe vendimet e saj përfaqësojnë një tjetër mekanizëm të rëndësishëm që garanton përmbushjen nga ana e shteteve të dispozitave ligjore të *Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave dhe Lirive Themelore të Njeriut (KEDNJ)*. Vitet e fundit ka pasur disa gjykime të rëndësishme të shkeljeve të Konventës që kanë ardhur si pasojë e gjykimeve joefiçente të krimeve të urrejtjes të kryera ndaj romëve:

- Nachova dhe të tjerë kundër Bullgarisë, Nr. 43577/98, Shënimi informativ nr. 28 në jurisprudencën e gjykatës, mars 2001;
- Secic kundër Kroacisë, Nr. 40116/02, Shënimi informativ Nr. 97 në jurisprudencën e gjykatës, maj 2007; dhe
- Cobzaru kundër Rumanisë, Nr. 48254/99, Shënimi informativ. 99 në jurisprudencën e

Komiteti Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimeve dhe Dënimeve Çnjerëzore dhe Degraduese nëpërmjet vizitave, ekzaminimit të trajtimit të personave të privuar nga liria me synim forcimin, nëse është e nevojshme të mbrojtjes së këtyre personave nga tortura dhe nga trajtimet dhe dënimet çnjerëzore apo degraduese.

<p><i>Agjencia e të Drejtave Themelore</i> bën rregullisht vlerësime të situatës së romëve dhe sintive. Në vitin 2009, ajo publikoi <i>Sondazhin mbi Minoritetet dhe Diskriminim</i>.</p>
<p><i>Komisioni Evropian</i>, përmes Fondit Strukturor Evropian, mbështeti një sërë projektesh partneritetesh të agjencive policore kombëtare, OJQ-ve dhe komuniteteve të romëve në disa vende evropiane.</p>
<p>OJQ-të ndërkombëtare dhe vendase</p> <p><i>Amnesty International (AI), Human Rights Watch, dhe Federata e Helsinkit për të Drejtat e Njeriut (IHF)</i> prodhojnë rregullisht raporte mbi situatën e romëve dhe sintive në vende të ndryshme.</p> <p><i>KOMitetet e Helsinkit për të Drejtat e Njeriut në vende të ndryshme kanë zhvilluar një sërë projektesh për rritjen e besimit të komuniteteve rome dhe sinti tek policia në një sërë vendesh anëtare.</i></p>
<p><i>Dialogu Evropian</i>, në emër të ODIHR/KÇRS-së, ka bashkërenduar një sërë aktiviteteve brenda projektit të ODIHR/KÇRS-së “Policia dhe Romët: Drejt sigurisë së komuniteteve multi-etnike”, sidomos disa seminare rajonale mbi marrëdhëniet romë-polici dhe hartimin e një <i>Manuali për Policimin dhe Romët</i>.</p>
<p><i>Qendra Evropiane për të Drejtat e Romëve (QEDR)</i>, si nëpërmjet aktiviteteve të saj studimore, ashtu edhe në dokumentacionet e të drejtat të njeriut dhe punë së saj ligjore dhe aavokuese, ka lehtësuar një sërë gjykimesh të rëndësishme në lidhje me policimin nga gjykata kombëtare dhe ndërkombëtare.</p>
<p><i>Shoqata Vëllazërore e Zbatuesve Romë të Ligjit në Evropë</i> synon, <i>inter alia</i>, të promovojë mundësitë e barabarta për romët në agjencitë evropiane të zbatimit të ligjit, zvogëlimin e paragjykimëve të ndërsjella, ndërmjetësimin midis agjencive të zbatimit të ligjit dhe komuniteteve rome, si dhe përmirësimin e kushteve të jetës dhe shërbimit të punonjësve romë e polici.</p>
<p><i>Projekti me bazë në Shtetet e Bashkuara për Marrëdhëniet Etnike</i> ka qenë aktiv në promovimin e debatit dhe ndërmarrjen e projekteve të ndërtimit të marrëdhënieve në vende të ndryshme të Evropës Qendrore dhe Lindore.</p>

Shtojca 2: Vlerësimi Sistemik i Politikave dhe Praktikave të Policisë në lidhje me Romët: Udhëzime për Vendet Anëtare të OSBE-së

Formular për vlerësimin e zbatimit të Rekomandimeve të Planit të Veprimit të OSBE-së nga policitë e vendeve të ndryshme²¹²

²¹² Formati i këtij formulari bazohet tek libri *Policimi në një Shoqëri Demokratike: A është Shërbimi juaj policor kampion për të drejtat e njeriut?*, publikuar për Programin e Policisë dhe të Drejtave të Njeriut të Këshillit të Evropës nga Ministria e Brendshme austriake (2000). Ky formular është hartuar nga Dr. Robin Oakley në kuadrin e programeve të aktiviteteve për romët dhe policimin me nismën e ODIHR/CPRSI-së në periudhën 2004-2006.

Ky formular është hartuar për t'u përdorur nga vendet anëtare të OSBE-së si një mjet për të vlerësuar respektimin e shtatë rekomandimeve specifike për policinë në Planin e Veprimit të OSBE-së për përmirësimin e situatës së romëve dhe sinive në zonën e OSBE-së. Ai do t'i ndihmojë vendet anëtare që:

- a) të identifikojnë politikat dhe praktikave ekzistuese të policisë për çështje që lidhen me romët;
- b) të vlerësojnë pikat e forta dhe të dobëta në lidhje me rekomandimet e OSBE-së;
- c) të identifikojnë fushat specifike të politikave dhe praktikave ku mund të nevojitet ndërmarrja e disa hapave;
- d) të përcaktojnë disa standarde në bazë të të cilave të mund të matet edhe progresi i arritur.

REKOMANDIMET	PYETJET	MASAT E MARRA
<p>1. Vlerësoni boshllëkun midis standardeve ndërkombëtare për [policinë dhe praktikave ekzistuese të vendit tuaj duke u konsultuar edhe me forcat policore, OJQ-të dhe përfaqësues të komuniteteve rome dhe sinti.</p> <p>(Rekomandimi 30)</p>	(a) A ka krijuar policia një partneritet me OJQ-të rome për këtë qëllim?	
	(b) A janë identifikuar shqetësimet kryesore në marrdhëniet midis policisë dhe	
	(c) A janë identifikuar standardet ndërkombëtare përkatëse?	
	(d) A është përcaktuar një vizion pozitiv bazuar në këto standarde për marrëdhëniet midis policisë dhe romëve e sintive?	
	(e) A është identifikuar boshllëku midis këtij vizioni dhe politikës e praktikave aktuale të policimit për çështjet e lidhura me romët?	

	(f) A është hartuar dhe zbatuar një plan veprimi për ta plotësuar këtë boshllëk ?	
--	---	--

REKOMANDIMET	PYETJET	MASAT E MARRA
<p>2. Të shtjellohen, atëherë ku duhet dhe në partneritet me organizata ndërkombëtare dhe OJQ romë, deklaratat e politikave tuaja, kodet e sjelljes, manuale praktike dhe programe trajnimi.</p> <p>(Rekomandimi 31)</p>	(a) A janë prodhuar deklaratat të qarta politikash për marrëdhëniet midis romëve dhe policisë?	
	(b) A janë hartuar kode profesionale etike që mbulojnë apo që lidhen me marrëdhëniet midis romëve dhe policisë?	
	(c) A janë hartuar manuale praktike udhëzimesh që mbulojnë apo që lidhen edhe me marrëdhëniet midis romëve dhe policisë në mbështetje të kodeve?	
	(d) A janë hartuar programe trajnimi, që përfshijnë edhe elemente specifike për romët në mbështetje të dokumenteve të mësipërme?	
	(e) A është marrë parasysh përvoja dhe mbështetja e organizatave ndërkombëtare që punojnë për çështjet e romëve dhe sintive në hartimin e dokumenteve të mësipërme?	

	(f) A janë përfshirë OJQ-të e romëve në aktivitetet e mësipërme dhe në zbatimin e tyre?	
--	---	--

REKOMANDIMET	PYETJET	MASAT E MARRA
<p>3. Të hartohen politika që rrisin ndërgjegjësimin e institucioneve të zbatimit të ligjit në lidhje me situatën e romëve dhe sinive dhe që luftojnë paragjykimet dhe stereotipet.</p> <p>(Rekomandimi 26)</p>	(a) A e kanë pranuar institucionet e batimit të ligjit nevojën për rritjen e ndërgjegjësimin dhe për luftën kundër stereotipeve?	
	(b) A janë hartuar politika të detajuara për rritjen e ndërgjegjësimin dhe për të luftuar stereotipet?	
	(c) A janë përfshirë në këtë proces përfaqësues të OJQ-ve rome dhe sinti?	
	(d) A është vlerësuar efektshmëria e këtyre politikave?	

REKOMANDIMET	PYETJET	MASAT E MARRA
<p>4. Të hartohen politika: (1) për të përmirësuar marrëdhëniet midis komuniteteve rome dhe sinti dhe policisë me qëllim parandalimin e abuzimeve dhe dhunës policore ndaj romave dhe sintive; dhe (2) Për të përmirësuar besimin e romëve dhe sinive tek policia.</p>	(a) A janë pranuar dhe identifikuar problemet aktuale në marrëdhëniet midis romëve dhe sintive dhe policisë?	
	(b) A janë hartuar politika të qarta për adresimin e këtyre problemeve dhe për përmirësimin e marrëdhënieve?	

	(c) A janë hartuar dhe vënë në zbatim politika për të parandaluar në mënyrë specifike abuzimet dhe dhunën policore ndaj romëve dhe sintive?	
	(d) A janë hartuar dhe vënë në zbatim politika për të përmirësuar në mënyrë specifike besimin e romëve dhe sinive te policia?	

REKOMANDIMET	PYETJET	MASAT E MARRA
<p>5. Të hartohen programe trajnimi për parandalimin e përdorimit të tepërt të forcës dhe për rritjen e ndërgjegjësimit për të drejtat e njeriut dhe për respektimin e tyre.</p> <p>(Rekomandim 27)</p>	(a) A janë identifikuar qartë standarde profesionale në lidhje me të drejtat e njeriut dhe përdorimin e niveleve të duhura të forcës?	
	(b) A i shpjegojnë programet e trajnimit këto standarde dhe a demonstrojnë ato implikimet praktike për punën e punonjësve të policisë?	
	(c) A ofrohen trajnimet me mbështetjen e nevojshme dhe a organizohen aktivitete pasuese?	
	(d) A monitorohet dhe vlerësohet zbatimi i këtyre standardeve në lidhje me përdorimin e forcës dhe të drejtave të njeriut?	

REKOMANDIMET	PYETJET	MASAT E MARRA
<p>6. Të hartohen politika dhe procedura për të garantuar një reagim të efektshëm të policisë ndaj dhunës me motivim racor ndaj romëve dhe sintive.</p> <p>(Rekomandim 29)</p>	(a) A njihet dhe penalizohet shprehimisht me ligj motivimi racor në krimet e dhunës?	
	(b) A ka policia politika dhe procedura të qarta për t'iu përgjigjur motivimit racor si një rrethanë renduese në krim?	
	(c) A mblidhen rregullisht informacione në lidhje me incidentet e dhunës me motive racore, duke përfshirë identifikimin e incidenteve kundër romëve?	
	(d) A ofrohet trajnim për policinë në trajtimin prej tyre të incidenteve të dhunës me motive racore?	
	(e) A reagon policia në mënyrë të efektshme?	

REKOMANDIMET	PYETJET	MASAT E MARRA
<p>7. Të nxiten romët dhe sintit që të punojnë në institucionet e zbatimit të ligjit si një mënyrë e qëndrueshme për</p>	(a) A janë identifikuar arsyet e mospërfaqsimin në nivelin e duhur të romëve dhe sintive?	

	(b) A janë futur politika specifike për t'i nxitur/ndihmuar romët dhe sintit për t'u punësuar?	
	(c) A monitorohet rregullisht procesi i rekrutimit/ecjes përpara në romëve dhe sintive në institucionet e zbatimit të ligjit?	
	(d) A kanë qenë të efektshme këto politika dhe nisma?	

Shtojca 3: Kuadri i Përgjithshëm i Monitorimit të Politikave²¹³

Çështjet	PYETJET
Monitorimi i rasteve të mundshme të ndërhyrjeve dhe diskriminimit	<p>Brenda përmbajtjes së këtij dokumenti politikash/udhëzues (kompetencat, autoritetet dhe orientimet), a ka ndonjë potencial për të ndërhyrë në të drejtat e individit të parashikuara në Konventë?</p> <p>Brenda përmbajtjes së këtij dokumenti politikash/udhëzues (kompetencat, autoritetet dhe orientimet), a ekziston ka ndonjë potencial për të potencial për diskriminim në aplikimin e dispozitave të Konventës?</p>
Parimet e të Drejtave të Njeriut	<p>A përmbajnë dokumenti i politikave apo udhëzimeve ndonjë përcaktim të bazës ligjore të politikave, kopetencave apo orientimeve?</p> <p>A ofron politika e ndjekur detaje mbi atë çka mund të konsiderohet qëllim legjitim i një ndërhyrjeje të mundshme në të drejtat e një individit për shkak të zbatimit të një politike të caktuar, kompetencave apo orientimeve të dhëna?</p> <p>A parashikon politika e ndjekur nevojën për një proces të përcaktuar qartë vendimmarrjeje në marrjen në konsideratë të bazës ligjore, ndikimit dhe informacioneve të tjera gjatë përcaktimit të hapave që ndërmerren?</p> <p>A është e përcaktuar qartë në dokumentin e politikave se cilat janë standardet minimale në lidhje me dokumentin dhe evidentimin e një vendimmarrjeje të tillë?</p> <p>A u jep dokumenti i politikave praktiantëve udhëzime të qarta në lidhje me: Ligjshmërinë e veprimeve të tyre? Një qëllim legjitim të veprimeve të tyre (përjashtime)? Justifikimin e proporcionalitetit të veprimeve të tyre në arritjen e</p>

²¹³ Një komentari mbi parimet e kuadrit të përgjithshëm të politikave të monitorimit mund të gjendet në: Oakley/Slater/Taylor (op. cit. note 44) f. 49-50. Ky kuadër është hartuar nga ish Kryeinspektori Chris Taylor i Policisë Metropolitane të Londrës për t'u përdorur në vlerësimet sistematike të policimit në lidhje me romët.

Harmonizimi i politikave me taktikat	<p>A përfshin dokumenti i politikave taktikat e policisë që do ta bënin atë jo të përshtatshëm për t'u publikuar" (Rekomandohet që informacion taktik të përjashtohet për shkak të sigurisë, me qëllim ruajtjen e integritetit të metodës operative).</p>
Prezumime, publikime, vlerësime dhe inspektive	<p>A nënkuptojnë politikat të drejtën e informimit publik dhe një lloj justifikimi për ta anashkaluar këtë rregull në rastet kur cenohet interesi publik?</p> <p>A përmbajnë politikat një lloj prezumimi se kur ushtrohet pushteti apo vendimi i një autoriteti të caktuar, individit ka të drejtë të përfaqësohet, të kërkojë këshillim ligjor, të ankohet, etj?</p> <p>Does the policy contain a presumption about maintaining monitoring systems, assessments of training and responsibilities for inspection?</p> <p>A përmbajnë politikat prezumime rreth nivelit të mbikëqyrjes së pavarur të vendimmarrjes dhe ankesave?</p>
Përputhshmëria	<p>A përmbajnë politikat një certifikatë të hartuar në përputhje me vlerat dhe parimet e përcaktuara në këtë Konventë?</p>
Prova ligjore	<p>A është parë kjo politikë në lidhje me sa i respekton ajo të drejtat e njeriut?</p>
Rishikimi i politikës	<p>A është përcaktuar një datë për rishikimin e saj për të garantuar përputhshmërinë e saj të vazhdueshme me KEDNJ-në në dritën e jurisprudencës së re të të drejtave të njeriut?</p>

Shtojca 4: Formulari i Ndalimit që përdoret në Fuenlabrada, Spanjë

Identification of people in public places					
N° 000000					
Date :		Start time:		Form number:	
Stop place:					
Second name:					
First name:		Gender:	Female ☐	Male ☐	
Document:	Type:	Number.:			
Nationality:		Birth Date:			
Birthplace:					
Province:		Country:			
Father's name:		Mother's name			
Residence:					
Number :	Floor:	City:			
Province:		Telephone:			
Reason for the identification:					
Observaciones sobre la motivación:					
Personal search:	Yes ☐	No ☐	Positive search:	Yes ☐	No ☐
Found objects:					
Other interesting facts:					
Vehicle related:		License plate:		Colour:	
Offense is made:	Yes ☐	No ☐	Law:		
Type of offense:					
¿Is there a crime?	Yes ☐	No ☐	Action	Type of action: arrest, etc ☐	Imputado no ☐
			detenido ☐	Detención ☐	
Type of the crime:					
Finish stop:		Id police officer:			
		Ayuntamiento de FUENLABRADA Concejalía de Seguridad Ciudadana y Tráfico Servicio de Policía Local		 With financial support from the AGIS Programme European Commission - Directorate General Justice, Freedom And Security	

F-0149

Back of the form

Normativa legal

The Protection Citizens Safety Organic Law 1/1992 (clause 20.1), entitles the Police to identify and search people in the streets and public places, in order to protect citizens' safety.

If the Police ask you, it is your duty to show your Official Identification document and to cooperate with the searches they may deem necessary.

Any person identified and / or searched on the street or other public place is entitled to a proper and careful treatment by police officers who have requested documentation or have been registered. In addition, police officers are obliged to provide information fully and as widely as possible on the causes and purposes of their identification / search, as provided by clause 5 of the Organic Law 2 / 1986 of march 13, Security Forces.

For any violation of the rules, you can complain directly to the Local Police, by any writing or fill out a statutory complaints and suggestions that have at its disposal at our Police Station. You can also access the form on the website of the city council www.ayto-fuenlabrada.es, in the Municipal Service and Victim Assistance and in the general register of the municipality of Fuenlabrada.

The data collected in this form may be used exclusively for police use, meeting all requirements of the Organic Law 15/1999 of 13 december on the Protection of Personal Data.

It is reported that personal data contained in this document are to be included in a file called GESPOL Fuenlabrada city Council ownership, located at the Constitución Square, n ° 1 de Fuenlabrada, to manage and control them. You can exercise your rights of access, rectification, cancellation or objection by notice in writing to the department of citizen of the said city council, at the address indicated above.

**Formulario avalado por el
Programa AGIS de la Unión
Europea**

With financial support from the AGIS Programme
European Commission • Directorate General Justice, Freedom And Security

El presente formulario está incluido dentro del Programa AGIS de la Unión Europea que apoya iniciativas encaminadas a buscar un enfoque coordinado y multidisciplinar de las distintas actividades relacionadas con la creación del espacio de libertad, seguridad y justicia así como la prevención y la lucha contra la delincuencia organizada en la Unión Europea.

En concreto, el formulario forma parte del Proyecto STEPSS (Strategies for Effective Police Stop and Search), que tiene como objetivo mejorar las relaciones entre los Cuerpos Policiales y las minorías étnicas y los procedimientos policiales, para prevenir prácticas discriminatorias.

Seritë e publikimeve të ZÇSP-së

- Vol. 1 *Guidebook on Democratic Policing by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General, SPMU Publication Series Vol. 1, 2nd Edition, Vienna, May 2008.*
- Vol. 2 *Reference Guide to Criminal Procedure, SPMU Publication Series Vol. 2, Vienna, December 2006.*
- Vol. 3 *Enhancing cooperation among police, prosecutors and judges in the fight against transnational organized crime. Project Report, SPMU Publication Series Vol. 3, Vienna, December 2007.*
- Vol. 4 *Good Practice in Building Police-Public Partnerships by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General, SPMU Publication Series Vol. 4, Vienna, May 2008.*
- Vol. 5 *Good Practices in Basic Police Training – Curricula Aspects by the Senior Police Adviser to the OSCE Secretary General, SPMU Publication Series Vol. 5, Vienna, October 2008.*
- Vol. 6 *pe pc p p m ec cpeôcms [Precursors Handbook], SPMU Publication Series Vol. 6, Vienna, November 2008.*
- Vol. 7 *Implementation of Police-Related Programmes. Lessons Learned in South-Eastern Europe, SPMU Publication Series Vol. 7, Vienna, December 2008.*
- Vol. 8 *Controlled Delivery Guidebook for South-East European Countries, SPMU Publication Series Vol. 8, Vienna, January 2009.*
- Vol. 9 *Police and Roma and Sinti: Good Practices in Building Trust and Understanding, SPMU Publication Series Vol. 9, Vienna, April 2010.*

Këto publikime mund të porositen drejtpërdrejt nga ZÇSP-ja (spmu@osce.org) ose të shkarkohen nga faqja e Sistemit të Informacionit të Policimit të ZÇSP-së OnLine (POLIS): <http://polis.osce.org/library>.